

T.C.

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI

YÜKSEK
LİSANS
TEZİ

ORTAOKUL ÖĞRENCİLERİNİN BEDEN
EĞİTİMİ VE SPOR DERSİ DEĞER
YÖNELİMLERİ VE SPORTMENLİK
DAVRANIŞLARININ İNCELENMESİ

Mustafa Can SAYILI

BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR EĞİTİMİ TEZLİ
YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

Antalya, 2020

T.C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR EĞİTİMİ ANABİLİM DALI

ORTAOKUL ÖĞRENCİLERİNİN BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR DERSİ
DEĞER YÖNELİMLERİ VE SPORTMENLİK DAVRANIŞLARININ
İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Mustafa Can SAYILI

Danışman: Doç. Dr. Zehra CERTEL

Antalya, 2020

DOĞRULUK BEYANI

Yüksek lisans tezi Dönem Projesi olarak sunduğum bu çalışmayı, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yol ve yardıma başvurmaksızın yazdığımı, yararlandığım eserlerin kaynakçalardan gösterilenlerden oluştuğunu ve bu eserleri her kullanımında alıntı yaparak yararlandığımı belirtir; bunu onurumla doğrularım. Enstitü tarafından belli bir zamana bağlı olmaksızın, tezimle ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçlara katlanacağımı bildiririm.

30/06/2020

Mustafa Can SAYILI

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	I
TABLolar LİSTESİ	IV
KISALTMALAR LİSTESİ	VI
TEŞEKKÜR.....	VII
ÖZET	VIII
ABSTRACT	IX
BÖLÜM I.....	1
GİRİŞ.....	1
1.1. Problem Durumu.....	1
1.2. Araştırmanın Amacı	3
1.2.1. Alt Amaçlar	4
1.3. Araştırmanın Önemi	4
1.4. Sayıtlılar	5
1.5. Sınırlılıklar.....	5
BÖLÜM II	6
KAVRAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	6
2.1. Beden Eğitimi ve Spor	6
2.1.1. Beden Eğitimi ve Sporun Önemi ve Yararları.....	6
2.1.2. Beden Eğitimi ve Sporun Amaçları	8
2.1.3. Beden Eğitimi ve Spor Dersi Ders Programı.....	10
2.2. Sportmenlik	11
2.2.1. Sportmenliğin Geliştirilmesine Yönelik Uygulamalar.....	13
2.2.2. Sportmenlik Kavramının Tarihçesi.....	15

2.2.3. Beden Eğitimi Dersi ve Sportmenlik	17
2.3. Değerler	18
2.3.1. Değerler Eğitimi.....	20
2.3.2. Değerlerin Özellikleri.....	21
2.3.3. Değerlerin Sınıflandırılması	22
2.3.3.1. Eduard Spranger Değerler Sınıflaması	23
2.3.3.2. Milton Rokeach Değer Sınıflaması	23
2.3.3.3. Shalom Schwartz Değer Sınıflaması.....	25
2.3.3.4. Lynn R. Kahle Değerler Sınıflaması	27
2.3.4. Beden Eğitimi Dersi ve Değerler	27
2.4. İlgili Araştırmalar	31
BÖLÜM III	39
YÖNTEM	39
3.1. Araştırma Modeli.....	39
3.2. Çalışma Gurubu	39
3.3. Veri Toplama Araçları	40
3.3.1. Beden Eğitimi Dersi Değer Yönelimi Ölçeği.....	40
3.3.2. Beden Eğitimi Dersi Sportmenlik Davranış Ölçeği (BEDSDÖ) ..	41
3.3.3. Kişisel Bilgi Formu	41
3.4. Verilerin Toplanması	41
3.5. Verilerin Analizi	42
BÖLÜM IV	43
BULGULAR.....	43
4.1. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Kişisel Bilgilerine Dair Bulgular ..	43
4.2. Beden Eğitimi ve Spor Dersinde Öğrencilerin En Çok Kazandıklarını Düşündükleri Kök Değerlere İlişkin Bulgular.....	44

4.3. Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre Beden Eğitimi ve Spor Dersi Değer Yönelimleri ve Sportmenlik Davranışlarına İlişkin Bulguları	45
4.4. Öğrencilerin Sınıf Düzeyine Göre Değer Yönelimleri ve Sportmenlik Davranışlarına İlişkin Bulguları	47
4.5. Öğrencilerin Spor Yapma Durumlarına Göre Beden Eğitimi ve Spor Dersi Değer Yönelimleri ve Sportmenlik Davranışlarına İlişkin Bulgular	49
4.6. Ortaokul Öğrencilerinin Yaptıkları Spor Dalına Göre Beden Eğitimi ve Spor Dersi Değer Yönelimleri ve Sportmenlik Davranışlarına İlişkin Kruskall Wallis Analizi	51
4.7. Değer Yönelimleri ve Sportmenlik Davranışlarının Öğrencinin Okul Başarısına Göre t-testi	52
BÖLÜM V	54
SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER	54
5.1. Tartışma ve Sonuç	54
5.2. Öneriler	60
KAYNAKÇA	62
EKLER	74
Ek-1. Etik Kurul Raporu	74
Ek-2. İl Milli Eğitim İzin Yazısı	76
Ek-3 Kişisel Bilgi Formu	78
Ek-4 Beden Eğitimi Dersi Sportmenlik Davranışı Ölçeği (BEDSDÖ)	79
Ek-5 Beden Eğitimi Dersi Öğrenci Değer Yönelimi Ölçeği	80
Ek-6 İntihal Raporu	81
ÖZGEÇMİŞ	82

TABLULAR LİSTESİ

<i>Tablo 2.1. Milton Rokeach Değerler Sınıflaması</i>	24
<i>Tablo 2.2. Schwartz Değer Türlerinin Tanımları ve Bunları İfade Eden ve Ölçen Öğeler</i>	25
<i>Tablo 2.3. Kahle Değerler Sınıflaması (List of Values (LOV))</i>	27
<i>Tablo 4.1. Araştırmaya Katılan Öğrencilere İlişkin Kişisel Bilgiler</i>	43
<i>Tablo 4.2. Kök Değerlerin Sıralaması</i>	45
<i>Tablo 4.3. Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre t-testi Sonuçları</i>	46
<i>Tablo 4.4. Öğrencilerin Sınıf Düzeyine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları</i>	47
<i>Tablo 4.5. Öğrencilerin Spor Yapma Durumuna Göre t-testi Sonuçları</i>	49
<i>Tablo 4.6. Yapılan Spor Dalına Göre Kruskall Wallis Analizi Sonuçları</i>	51
<i>Tablo 4.7. Öğrencilerin Okul Başarısına Göre t-testi Sonuçları</i>	53

ŞEKİLLER LİSTESİ

<i>Şekil 2. 1. Schwartz Değerler İlişki Modeli</i>	26
--	----

KISALTMALAR LİSTESİ

MEB : Milli Eğitim Bakanlığı

TDK : Türk Dil Kurumu

TTKB: Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı

EFPM: Avrupa Fair Play Birliği

TMOK: Türkiye Milli Olimpiyat Komitesi

Çev. : Çeviren

Ed. : Editör

Der. : Derleyen

Fak. : Fakülte

Haz. : Hazırlayan

Akt. : Aktaran

s. : Sayfa

S. : Sayı

N : Veri Sayısı

F : Frekans

% : Yüzde

TEŞEKKÜR

Bu araştırma ile ortaokul beden eğitimi ve spor dersi öğrencilerinin değer yönelimleri ve sportmenlik davranışlarını incelemek amaçlanmış ve çalışmanın literatürde ki boşluğu dolduracağı umut edilmiştir.

Bu araştırma süresince araştırmamın mimarı olan ve beni yalnız bırakmayan, çalışmamın her aşamasını büyük bir titizlikle takip ederek bu araştırmanın var olmasını sağlayan kıymetli hocam ve tez danışmanım Sayın Doç. Dr. Zehra CERTEL'e şükranlarımı sunarım.

Çalışmamın gerçekteşmesinde emeği geçen tüm öğrencilere, bu öğrencilere ulaşmamda vesile olan öğretmen arkadaşlarıma, özellikle AGĐİK ailesinin bir parçası olmamı sağlayan Cemil Güney BÜGE ve Süleyman DAKAK'a ve çalışmam sırasında benden desteklerini esirgemeyen mesai arkadaşlarıma çok teşekkür ederim.

Araştırmanın her aşamasında vermiş oldukları moral ve destek ile bana güç veren ve benimle birlikte bu yolda yürüyerek araştırmamda büyük katkıları olan kıymetli arkadaşlarım Recai ÖZESİNLER, Nurettin DAĞDEVİRAN ve Kürşat ÜNAL'a teőekkürlerimi sunarım.

Son olarak yaptığım çalışmayı bugünlere gelmemde en büyük emeği olan, hayatımın her anında desteğini yanımda hissettiğim, ilgi ve fedakârlığını hiçbir zaman esirgemeyen canım aileme armağan etmekten mutluluk duyarım.

ÖZET

ORTAOKUL ÖĞRENCİLERİNİN BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR DERSİ DEĞER YÖNELİMLERİ VE SPORTMENLİK DAVRANIŞLARININ İNCELENMESİ

SAYILI, Mustafa Can

Beden Eğitimi ve Spor Eğitimi Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Zehra CERTEL

Nisan 2020, 95 Sayfa

Bu çalışmanın amacı, ortaokul öğrencilerinin beden eğitimi ve spor derslerinde değer yönelimleri ve sportmenlik davranışlarını ortaya koymaktır. Bu araştırmada nicel araştırma modelinde betimsel model kullanılmıştır. Araştırma evrenini 2019-2020 eğitim öğretim yılı Antalya ili devlet okullarında öğrenim gören 5. 6. 7. ve 8. sınıf 131.729 ortaokul öğrencisi oluşturmaktadır. Araştırma örneklemini seçebilmek için öncelikle okul sporlarında birçok branşta faaliyet gösteren okullar amaçsal örnekleme yöntemiyle belirlenmiş, 595 ortaokul öğrencisi örnekleme oluşturmuştur. Araştırmanın veri toplama sürecinde öğrencilere Kişisel Bilgi Formu, Yıldız ve Güven'in (2013) Beden Eğitimi Dersi Değer Yönelimi Ölçeği ve Koç'un (2013) Beden Eğitimi Dersi Sportmenlik Davranış Ölçeği (BEDSDÖ) olmak üzere iki ölçek uygulanmıştır.

Öğrencilerin beden eğitimi ve spor dersinde kazandığını düşündükleri üç değer dostluk, sorumluluk ve sabırdır. Ortaokul öğrencilerinin değer yönelimleri ve sportmenlik davranışları cinsiyet, sınıf düzeyi, spor yapma ve okul başarısına göre istatistiksel olarak anlamlı farklar göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Beden Eğitimi ve Spor, Kök Değerler, Değer Yönelimi, Sportmenlik.

ABSTRACT

MIDDLE SCHOOL STUDENTS PHYSICAL EDUCATION AND SPORTS COURSE VALUE ORIENTATION AND INVESTIGATION OF SPORTSMANSHIP BEHAVIOR

SAYILI, Mustafa Can

Physical Education and Department Of Sports Education

Thesis advisor: Doç. Dr. Zehra CERTEL

April 2020, 95 pages

The aim of this study is to reveal the value orientation and sportsmanship behaviors of middle school students in physical education and sports lessons. In this study, descriptive model has been used in quantitative research model. The universe of the research consists of the 5th, 6th, 7th and 8th grade 131,729 secondary school students studying in the state schools of Antalya province in the 2019-2020 academic year. In order to choose the research sample, schools that operate in many branches of school sports were determined by purposeful sampling method, and the sample of 595 secondary school students has been formed. In the data collection process of the research, two scales has been applied to the students: Personal Information Form, Physical Education Lesson Value Orientation Scale of Yıldız and Güven (2013), and Physical Education Course Sportsmanship Behavior Scale (BEDSDÖ) of Koç (2013).

The three values that students think they gain in physical education and sports class are friendship, responsibility and patience. The value orientation and sportsmanship behaviors of middle school students show statistically significant differences according to gender, grade level, doing sports and school success.

Keywords: Physical Education and Sports, Base Values, Value Orientation, Sportsmanship.

BÖLÜM I

GİRİŞ

Araştırmanın bu kısmında problem durumu, araştırmanın amacı, araştırmanın önemi, alt problemler, sayıltılar, sınırlılıklar, tanımlar ve kısaltmalar yer almaktadır.

1.1. Problem Durumu

İnsan yaradılış itibarıyla dünyayla pek çok şekilde etkileşim kurup yaşamını bu karşılıklı etkileşimler sonucunda şekillendirmektedir. Aynı sebepten dolayı bireylerin kendini geliştirip zihinsel, fizyolojik, psikolojik, kültürel, sosyal ve fiziksel alanlarda eğitilmesi ve geliştirilmesi yaşam kalitesini yukarıya çekerek toplumun refahını ve gelişmişlik düzeyini de arttıracığı söylenebilir. Değerler toplumu oluşturan bireyler tarafından paylaşılır. Bu paylaşım var olan toplumsal düzenin sağlıklı işlenmesini sağlar. Ancak değerlerin topluma yaygınlaşması bireyler için özveri gerektirir. Değer kavramı insanların yaşantılarında neleri kabul edip, neleri kabul etmediklerini gösteren soyut kavramlardır (Fitcher, 2019). Toplumun varolmasını sağlayan bireyler aynı zamanda oluşan değerleri de paylaşır. Bireyler tarafından ortak oluşturulan değerler toplumsal düzeni korur ve gelişmesini sağlar. Ancak bu durumun gerçekleşmesi bireylerin özveri göstermelerine bağlıdır.

Dünyada yaşanan hızlı değişim ve gelişmeler bu sürece ayak uyduramayan bireylerin öz benliklerini kaybetmelerine neden olabilirken, eğitimciler açısından ise bu değişim ve gelişmelere hazır bir toplum inşa etmek oldukça zorlaşmaktadır. Özellikle teknolojinin gelişmesi ve toplumsal hayata olan etkileri insanları sosyolojik ve kültürel alanlarda olumsuz etkilemektedir. Devletlerin geleceklerini garanti altına alma isteği değerlerin genç nesillere aktarılmasıyla gerçekleşebilir (Elbir ve Bağcı, 2013). Ayrıca demokratik bir toplumun oluşabilmesi öncelikle insanların ahlaki boyutuyla toplumun iyiliğini düşünmesi, başka insanların haklarına saygı duyması ile gerçekleşebilir. Demokrasi ancak kişisel ve toplumsal değerleri benimsemiş adil ve özgürlükçü bir toplumla mümkündür (Licktona, 2009, s. 6).

Kişilik gelişiminin küçük yaşlarda başlaması ve okul çağına gelene kadar çocukların sorumluluklarının ailelerinde olması, onların değerler eğitiminde ki önemini arttırmaktadır. Bu nedenle çocuklar için değerler eğitimi aile ortamında başlayarak okulda devam etmektedir (Yaman ve Çolak, 2009; Ulusoy ve Dilmaç, 2018). Okullar değerler eğitimi için büyük önem taşıyan kuruluşlardır. Belli bir kademeye kadar zorunlu olması ve eğitimin planlı olarak devam etmesi öğrencilerin değerleri kazanmaları için uygun şartları sağlamaktadır. Beden eğitimi ve spor dersi ise öğrencilerin katılmaktan en çok hoşlandıkları ders olması ve yapısı gereği okullarda değerlerin kalıcı bir şekilde öğretilebileceği ders konumundadır (Turan ve Aktan, 2008).

Beden eğitimi öğretmenleri ve öğrencileri arasında okul günü boyunca, toplumda dürüstlük ve etik ideallerini modelleyen ve önemini vurgulayan güçlü ilişkiler bulunmaktadır (Schwamberger, Wahl-Alexander ve Ressler, 2017). Öğrenciler derslerde, yarışmalarda, müsabakalarda, tören ve kutlamalarda hiçbir dersin öğretmeniyle olmadığı kadar beden eğitimi öğretmenleriyle iletişim kurarak ortak duyguları paylaşma fırsatı bulurlar. Yaşayarak öğrenilen değerlerin daha fazla kalıcı olduğu bilinmektedir. Beden eğitimi dersinin uygulamalı bir ders olması ve kazanma, kaybetme gibi içerisinde pek çok duygu ve durumu barındıran süreçleri öğrencilere yaşatması bakımından değerlerin en kalıcı öğretilebileceği alanlardan birisidir (Aktepe, 2010; F. Kuter ve M. Kuter, 2012).

İnsanları ruhsal ve bedensel olarak olumlu etkileyerek gelişimlerine bu kadar önemli katkı sağlayan spor, eğitim alanında da etkili bir araç konumundadır. Spor ile ortaya çıkan yarışma ve mücadele durumları insanın içerisindeki olumsuz hisleri yapılandırarak olumlu hale dönüştürmektedir. Spor kendine has kuralları ve disipliniyle sporcuları toplumsal hayata hazırlarken aynı zamanda değerleri yaşantı yoluyla kazandırmıştır. Bu sayede başkalarının haklarına saygılı, fedakâr, atılğan, yaratıcı, kurallara uyan, beraberlik duygusuna sahip, iyiyi ve kötüyü ayırt edebilen bireyler yaratarak toplumun gelişmesini sağlamaktadır (Akari, 2019; Yetim, 2015; Yıldırım, 2017).

Loland (2002), Fairplay'i (sportmenlik) kurallara uyma, yetkililere ve kararlarına hoşgörü, diğer rakiplere ise saygı olarak tanımlamıştır. Ayrıca, sportmenlik, oyunda cömertlik, zaferde alçak gönüllülük ve yenilgide nezaket göstermeyle ilişkilidir. Bu yükümlülükler, yarışmacı, veli, antrenör, hakem, müdür

veya seyirci olsun, spora katılan herkes için geçerli sayılır. Milli Eğitim Bakanlığı'nın (2018), yayınladığı ilköğretim ve ortaöğretim Beden Eğitimi ve Spor Dersi Öğretim Programı'nın içeriğinde bulunan "Spor Ahlakı" başlıklı alt öğrenme alanlarında sportmenlik ile ilgili kazanımlar bulunmaktadır. Bu kazanımlar ile beden eğitimi ve spor dersi bünyesinde sportmenlik davranışlarının öğrencilere kazandırılması amaçlanmaktadır. Bu amaç doğrultusunda ahlak, kural ve sportmenlik gibi kavramlar eğitimin bir parçası olabilmiş ve derslerden ayrılmak yerine bir bütün oluşturmuştur (S. Hacıcaferoğlu, Selçuk, B. Hacıcaferoğlu ve Karataş, 2015)

Spor ortamında sportmen özellikleri taşıyan bireylerin ise sportmenliğin tanımına uyan davranışları günlük yaşantılarına aktarmalarından söz edilebilir. Yapılan bazı çalışmalarda da spor yapan öğrencilerin spor yapmayanlara göre ahlak düzeylerinde pozitif anlamda belirgin farklar bulunmuştur. Ayrıca sportmenliğin yalnızca spor ve beden eğitimi dersinden öte insan onuruna saygının bir göstergesi olarak evrensel bir ahlaki değer olarak kabul edilmektedir (Akandere, Başbuğ, Güler, 2009; Turan, 2020). Bu sebeple öğrencilerin okullarda başta beden eğitimi ve spor dersi olmak üzere, sportif seçmeli derslerle birlikte okul sporlarına da katılmaları daha ahlaklı ve değer sahibi bireylerin yetişmesi için önemlidir (Türkmen ve Varol, 2015).

Değerler eğitimi gündelik yaşamda ve okullarda ders içinde ve ders dışında devam eden bir süreçtir. Güncel eğitim sistemimizde ise öğrencilere kazandırılmak istenen kök değerler ders konularına kazanımlar olarak eklenmiş ve ayrı olarak ele alınmamıştır. Beden eğitimi ve spor dersinin bünyesinde bulunan sportmenlik kavramı ile kök değerler arasındaki benzerlik ise dikkat çekmektedir. Sporun hali hazırda kendi değer ve ahlak sistemini oluşturmuş olması ve değerler eğitimi için son derece uygun bir ortam sunması beden eğitimi ve spor dersinin etkisini arttırabilecek bir unsurdur. Değerler ve sportmenlik kavramlarının ilişkisi bu araştırmanın temelini oluşturmaktadır. Bu çalışmada ortaokul öğrencilerinin beden eğitimi ve spor dersi değer yönelimleri ve sportmenlik davranışlarını incelemek amaçlanmıştır.

1.2. Araştırmanın Amacı

Ortaokul öğrencilerinin beden eğitimi ve spor dersi değer yönelimleri ve sportmenlik davranışlarının cinsiyet, sınıf düzeyi, okul başarısı, spor yapma durumu,

yapılan spor türü değişkenlerine göre farklılık gösterip göstermediği ve öğrencinin değer yönelimi ile sportif davranışları arasındaki ilişki araştırılacaktır.

1.2.1. Alt Amaçlar

1. Ortaokul öğrencilerinin beden eğitimi dersinde kazandıklarını düşündükleri değerler nelerdir?

2. Ortaokul öğrencilerinin beden eğitimi ve spor dersi değer yönelimleri ve sportmenlik davranışları cinsiyete göre farklılaşmakta mıdır?

3. Ortaokul öğrencilerinin beden eğitimi ve spor dersi değer yönelimleri ve sportmenlik davranışları öğrenim görülen sınıf düzeyine göre farklılaşmakta mıdır?

4. Ortaokul öğrencilerinin beden eğitimi ve spor dersi değer yönelimleri ve sportmenlik davranışları spor yapma durumuna göre farklılaşmakta mıdır?

5. Ortaokul öğrencilerinin beden eğitimi ve spor dersi değer yönelimleri ve sportmenlik davranışları öğrencilerin yaptıkları spor türlerine göre farklılaşmakta mıdır?

6. Ortaokul öğrencilerinin beden eğitimi ve spor dersi değer yönelimleri ve sportmenlik davranışları öğrencinin okul başarısına göre farklılaşmakta mıdır?

1.3.Araştırmanın Önemi

Yapılacak olan çalışma literatürde eksik olarak görülen beden eğitimi ve sporda değer yönelimi kavramını ortaokul öğrencileri düzeyinde inceleyip, yine beden eğitimi ve spor dersi için önemli bir konu olan sportmenlik davranışlarıyla aralarındaki ilişkiyi araştırması bakımından önemlidir. Son yıllarda Türk eğitim sistemi için popüler sayılabilecek değerler kavramı ile sportmenlik arasındaki ilginç benzerlikler ortaya çıkarılarak eğitim ve öğretim ortamlarında birlikte etkili bir şekilde kullanılabilir. Başta toplum için faydalı ve spor kültürüne sahip bireylerin yetiştirilebilmesi için çalışmadan elde edilecek veriler değerlidir.

1.4. Sayıtlar

1. Çalışmada kullanılan veri toplama araçlarına verilen cevapların doğru, samimi ve içten olduğu varsayılmıştır.

2. Araştırmanın yapıldığı çalışma grubunun araştırmayı yansıttığı varsayılmıştır.

1.5. Sınırlılıklar

Çalışma 2018-2019 öğretim yılı bahar dönemi ile Antalya İli Konyaaltı İlçesi'nde bulunan devlet okulu olan üç ortaokul ve seçilen ortaokulların 5, 6, 7 ve 8. sınıflarında öğrenim gören öğrencileri ile sınırlıdır.

Tanımlar

Beden Eğitimi ve Spor: “İnsanın bütünü oluşturarak; fiziki, ruhi ve zihni niteliklerin bulunduğu yaşın ve genetik kapasitenin gerektirdiği verim gücüne ulaşabilmesi için yapılan düzenli ve metodlu etkinliklerin tümüdür” (Yılmaz, 1996).

Sportmenlik (Fairplay) Kavramı: “Kendine, rakibine, takım arkadaşlarına, müsabakanın hakemlerine, seyirci ve kamuoyuna saygıya, kısacası sporun tüm benliğine sahip çıkıp saygı duymayı ifade eder” (Erdemli, 1996).

Değer Kavramı: “Belirli bir davranış şeklinin ya da varoluş amacının kişisel ya da toplumsal olarak karşıt davranışlara tercih edilmesine dair kalıcı inanç” (Rokeach, 1973).

BÖLÜM II

KAVRAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. Beden Eğitimi ve Spor

Beden eğitimi ve spor insanın çevresel durumlara ve katılımcıların yapılarına uygun olacak şekilde farklılık gösterebilen kurallara dayanan, fiziksel ve ruhsal sağlığını, bedensel yeteneklerini geliştirmeye yönelik oyun, spor ve jimnastik gibi alıştırmaya ve çalışmalara dayanan bir etkinliktir. Spor ise üst düzeyde yapıldığında teknik, estetik, fizyolojik ve psikolojik faktörlere ihtiyaç duyulan kurallarla belirlenmiş yarışmalara dayalı beden eğitimi etkinliklerinin spesifik şekilde özelleştirilmesidir (Aracı, 2001). Güneş (2002) ise beden eğitimi kavramını oyun, jimnastik ve spor gibi eğitici bedensel etkinlikleri kapsayan bir eğitim türü olarak ifade etmiştir. Ayrıca sadece bedensel bir eğitim alanı olmayıp, kendine has bir pedagojik disiplin oluşturarak bilim, sanat ve insan davranışlarının eğitim sürecine dâhil edilmektedir.

Beden eğitimi bütünsel bir kavramdır. İnsan aklının ve bedeninin doğal bir şekilde birbirleriyle bağlantısını sağlarken, psikoloji, fizyoloji gibi alanları da organizmayla bir bütün halinde ifade eder. İnsanların hareket yeteneği ve bu yeteneğin sonucu ortaya çıkan kişideki davranış değişiklikleri ile ilgili eğitim sürecinin bölümlerinden birisi de beden eğitimidir. Bu eğitim sonucu ortaya çıkan insanlar ise bedenen eğitilmiş ve geliştirilmişlerdir (Demirel, Başbay ve Erdem, 2006). Sistemli eğitim çalışmaları sonucu belirli kurallar ile yoğunluğu bedensel etkinliklere dayanan bireyin sosyal, fiziksel, zihinsel ve motorsal gelişimini sağlamak beden eğitiminin tanımını oluşturmaktadır (Saygılı, Atay, Eraslan ve Hekim, 2015).

2.1.1. Beden Eğitimi ve Sporun Önemi ve Yararları

Günümüzde ulusların geleceği, genç nüfusun fiziksel ve ruhsal olgunluklarıyla doğrudan ilişkilidir. Daha iyi ve gelişmiş bir toplumu kişiye verilen değer ve bu değer doğrultusunda aldıkları eğitim inşa eder. Bireylere verilen bu eğitimle amaçlanan şey ise yetenekleri ve kendi içlerinde sahip oldukları özel güçlerinin mümkün olan en yüksek düzeye çıkarabilmektir. Kişileri fiziksel, zihinsel,

duygusal ve toplumsal yönleriyle tek bir parça olarak eğitilmesi çağdaş eğitimin olmazsa olmazlarından. Bu yaklaşım göz önünde bulundurularak gerçekleştirilen eğitimdeki hedeflere ulaşılması bireyin, ancak zihinsel eğitim sürecine aynı önem düzeyinde fiziksel eğitimin de dâhil edilmesiyle mümkündür. Eğitim, genel olarak ele alındığı zaman beden eğitimi bu bütünün önemli bir parçasıdır (Aracı, 2004).

Sınırlı fiziksel aktivitede bulunmak ve tamamen hareketsiz bir yaşam birey için duruş bozuklukları, fazla kilo, dolaşım problemleri, somatik rahatsızlıklar ve hatta erken ölüm gibi çeşitli sorunlara yol açmaktadır (Hillman, Erickson ve Kramer, 2008). Lipowski, Lipwzka, Jochimek ve Krokosz (2016) yaptıkları araştırmada spor yapmayan aşırı kilolu gençlerin intihar eğilimi, alkol ve yasadışı uyuşturucu kullanımı gibi riskli davranışlara spor yapanlara göre daha fazla eğilim gösterdikleri belirtilmiştir.

Beden eğitimi fiziksel gelişime katkıda bulunarak diğer bütün eğitim alanlarında olmayan bir amaca hizmet etmektedir. İnsan doğası gereği hareket etmelidir. Hareketin oluşturulabilmesi ve devamlılığı için ise kasların ve iskeletin sağlıklı olması gerekmektedir. Kas ve kemiklerde sağlıklı olma durumu ise düzenli beden eğitimi etkinlikleri ile sağlanarak fiziksel uygunluk ile dayanıklılık artırılır. Güçlenen birey daha zinde olacağı için yorgunluğa karşı koyma direnci artacaktır (Barrow, 1977).

Ersöz (2012), ilköğretim çağındaki erkek öğrencilerle yaptığı çalışmada farklı branşlarda ki sportif becerilerin bulunduğu bir hareket eğitimi programıyla motor becerilerinin olumlu yönde gelişim gösterdiğini rapor etmiştir. Beden eğitimi ve spor derslerinin müfredatı incelendiğinde çalışmadaki gibi farklı sportif becerilerin bulunması hem ortaokullarda hem de liselerde motor becerilerin gelişimi için beden eğitimi dersinin önemini göstermektedir.

Spor, dâhil olunan grup ile birey arasında denge sağlar. Bir gruba dâhil olma duygusunu teşvik ederken aynı zamanda yenme ve yenilmeyi deneyimleyerek sonuç ne olursa olsun duygusal olarak başa çıkmayı öğretir (Spence, 2006).

Bazı araştırmalar fiziksel aktivitenin dikkat düzeyini olumlu etkilediğini göstermektedir. Tine ve Butler'ın (2012) çeşitli testler kullanarak ortaokul öğrencileri üzerinde yaptıkları araştırmada 12 dakikalık aerobik bir egzersiz seansının çocukların odak dikkatlerini arttırdığı gözlenmiştir. Bu araştırmanın sonucu

göz önüne alındığında beden eğitimi dersi içerisinde yapılan egzersizlerin dikkat gerektiren diğer branş derslerini de olumlu yönde etkiler sağladığı söylenebilir.

Farklılaşan toplumsal hayat, çevresel faktörler, teknolojiyle değişime uğrayan sosyal alışkanlıklar, beslenme kültüründeki değişimler okullardaki çocukların daha durağan yaşayarak fiziksel gelişimlerini belirgin düzeyde azaltmaktadır (Janssen, Katzmarzyk, Boyce, ve Pickett, 2004).

Çocukların beden eğitimi derslerinde katılacakları eğitsel oyunlar ve yarışmalarda kurallara göre hareket etmeleri, iş birliği içinde olmaları, düzeni bozmadan katılımcı olmaları gibi dersin yarattığı suni durumların gerçek hayatta ki toplumsal yaşantılarında yasaları ve kuralları daha kolay algılayıp uymalarına yardımcı olur. Ayrıca oyunlar ve yarışmalarda ki takım çalışmalarının etkisiyle toplum içerisinde kendine daha kolay yer bulabilmektedir (Harmandar, 2004)

Becerilerin öğrenilebilmesi için düşünme, algılama ve mantık yürütme gibi zihinsel eylemlerin gerçekleştirilmesine ihtiyaç vardır. Bu zihinsel eylemler beyinden başlayarak kaslara iletilme ve becerinin ortaya konması şeklinde gerçekleşir (Barrow, 1977). Beden eğitimi ve spor dersiyle birlikte birey “sağlık ilkeleri ve hareketin yaşamdaki önemini kavrar, insan hareketinin doğası, büyüme ve gelişmedeki önemi, temizlik, hastalıklardan korunma, dengeli ve yeterli beslenme, iyi sağlık alışkanlıkları vb. konularda” bilgi sahibi olur. Gündelik hayatta ihtiyaç duyulan bu bilgilerin kazanımıyla birlikte öğrencilerin daha kaliteli ve sağlıklı bir yaşantı sürmeleri beklenmektedir (Aracı, 2004). Akandere ve arkadaşları (2009), Ortaokul beden eğitimi ve spor derslerinin ahlaki gelişime etkisini araştırmış ve sonuç olarak spor yapmayan öğrencilerin spor yapanlara göre ahlak yargı düzeylerinin daha düşük olduğu ortaya çıkmıştır.

2.1.2. Beden Eğitimi ve Sporun Amaçları

Milli Eğitimi Bakanlığı öğretim programları hazırlanırken, 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanununun 2. maddesinde bulunan “Türk Milli Eğitiminin Genel Amaçları” ile “Türk Milli Eğitiminin Temel İlkeleri” kanunları dikkate alınarak hayata geçirilmiştir. Okul öncesi, ilköğretim ve ortaöğretim seviyelerinde sürdürülen bütün eğitim ve öğretim programları birbirlerini tamamlayıcı şekilde belirtilen amaçlara ulaşmaya yönelik olarak hazırlanmıştır.

Milli eğitim müdürlüğünün yayınlamış olduğu beden eğitimi ve spor dersi öğretim programının amacı; “öğrencilerin hayatları boyunca kullanacakları hareket becerileri, aktif ve sağlıklı hayat becerileri, kavramları ve stratejileri ile birlikte öz yönetim becerileri, sosyal becerileri ve düşünme becerilerini de geliştirerek bir sonraki öğrenim düzeyine hazırlanmaları” olarak tanımlanmıştır. Bu tanıma göre beden eğitimi ve spor dersini almış öğrencilerin hedeflenen amaçlar doğrultusunda dersin çıktılarını ulaşmaları beklenmektedir.

- Müfredatta bulunan spor ve fiziksel etkinliklerle alakalı hareket becerilerinin geliştirilmesi.
- Hareket kavramlarını ve ilkelerini ihtiyaç duyulan yer ve zamanlarda kullanılabilmesi.
- Hareket stratejileri ve taktiklerini fiziksel etkinlik ve sporda kullanabilmesi.
- Fiziksel etkinlik ve spor kavramlarını kullanarak sağlıklı hayat ilkelerini açıklayabilmesi.
- Düzenli sporlara ve fiziksel etkinliklere katılarak sağlığını geliştirip, sağlıklı hayat yaşamak.
- Öz yönetim becerilerini beden eğitimi dersi vasıtasıyla geliştirir.
- Beden eğitimi ve sporla ilgili kültürel değerlerimizi kavrar.
- Beden eğitimi ve spor yoluyla iletişim becerileri, iş birliği, adil oyun (fair play), sosyal sorumluluk, liderlik, doğaya duyarlılık ve farklılıklara saygı özelliklerini geliştirir (MEB, 2018).

Yetim'e (2000), göre “sporun en genel sosyal amacı, topluma karşı görev ve sorumluluklarını bilen, beden ve ruh sağlığı yerinde, yapıcı, yaratıcı, rekabetçi, üretken, ahlaklı, erdemli, güçlü, yüksek moralli, düzgün davranışlı, kişilikli, onurlu, sağduyulu, çalışkan nesiller yetiştirerek, kültür düzeyi yüksek, sağlam bir sosyal yapıya ve değerlere sahip çağdaş bir toplum inşa etmektir”. Yapılan bu tanımla beraber sporla birlikte yalnızca beden eğitimi dersinin amaçlarına ulaşmanın yanı sıra çağdaş ve gelişmiş bir toplum yaratılması uzun vadeli bir amaç olarak ifade edilebilir.

Sporun zamanla uluslararası düzeyde bir önem kazanması ve ülkelerin spor yoluyla birbirleriyle rekabet içine girmeleri gelişmiş ülkelerin beden eğitim ve spor dersine verdikleri önemi arttırarak, toplum kültürlerini tanıtabilecekleri bir propaganda ve reklam aracı olarak kullanmalarına neden olmuştur (Sunay, 2002).

Uluslararası düzeyde yapılan yarışmalar, turnuvalar, şampiyonalar gibi spor etkinlikleri ve bu etkinlikler ile kendilerini başarılarıyla dünyaya tanıtan ülkeler arasına girebilmek de beden eğitimi ve spor dersinin amaçları arasında sıralanabilir.

2.1.3. Beden Eğitimi ve Spor Dersi Ders Programı

Ortaokul beden eğitimi ve spor dersi programı içeriğinde öğrencilerin yaş düzeyi, ilgileri, hazır bulunuşlukları, beklentileri gibi eğitimi doğrudan etkileyecek kavramalara büyük önem verilmiştir. 5. 6. 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin beden eğitimi ve spor dersiyle birlikte gelişimlerini olumlu etkileyecek olan eğitim sürecine vurgu yapılmaktadır. Beden eğitimi ve spor dersine katılan öğrencilerin fiziksel aktivite ve spor ile birlikte bedensel, zihinsel, duygusal ve sosyal gelişim alanlarındaki beceri ve türlerini fiziksel durumlarına ve yaşlarına uygun bir şekilde geliştirmeleri hedeflenir. Bu hedef doğrultusunda program ortaokul 5. 6. 7. 8. sınıf öğrencileri için gelişim ihtiyaçları ve eğitim öncelikleri temel alınarak iki önemli alan üzerine planlanmıştır. Bu iki temel alan öğrenme ve gelişim üzerine olup ana başlıkları Hareket Yetkinliği ve Aktif ve Sağlıklı Hayat'tır. Öğretim programında bulunan çeşitli kazanımlarla da beden eğitimi ve spor dersi içerisinde bulunan etkinliklerde ki öz yönetim, sosyal ve düşünme becerilerinin geliştirilmesi istenmektedir (Milli Eğitim Bakanlığı, 2018).

Talim Terbiye Kurulu'nun yayınladığı ilköğretim kurumları ders çizelgesinde ilkokullarda 1. 2. ve 3. sınıflarda Beden Eğitimi ve Oyun dersi zorunlu ders olarak haftalık 5 saat, 4. sınıflarda ise haftalık 2 saat olarak sınıf öğretmenleri ile işlenmektedir. Ortaokullarda ise "Beden Eğitimi ve Spor" dersi zorunlu ders olarak 5. 6. 7. Ve 8. sınıflarda haftalık 2 ders saati olarak beden eğitimi ve spor öğretmenleri ile işlenmektedir. Ayrıca yine 5. 6. 7. ve 8. sınıflarda seçmeli ders olarak verilen "Spor ve Fiziki Etkinlikler" dersi öğrencilerin tercih ve isteklerine göre haftada 2 ve 4 saat olarak beden eğitimi ve spor öğretmenleri tarafından işlenmektedir (Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı, 2008).

İmam hatip ortaokulları ders çizelgesinde ise zorunlu "Beden Eğitimi ve Spor" dersi 5. sınıflarda haftalık 2 ders saati iken 6. 7. ve 8. Sınıflarda haftalık 1 ders saati olarak beden eğitimi ve spor dersi öğretmenleri tarafından işlenmektedir. Seçmeli olarak verilen "Spor ve Fiziki Etkinlikler" dersi ise 5. 6. ve 7. sınıflarda haftalık 1 ders saati işlenirken 8. sınıflar öğrencilerin istek ve tercihine bağlı olarak haftalık 2 ders saati de alabilmektedir (TTKB, 2008).

2.2. Sportmenlik

Keating'in (2007), tanımına göre "sportmenlik, cesaret, sabır, oto kontrol, samimiyet, özgüven, başkalarına karşı saygı, kibarlık, iyilik, erdemlik, cömertlik, asillik" gibi özellikleri içinde barındırır. Konter (2006) topluma yararlı, asil, iyi ahlaka sahip, saygılı, bileği ve yüreği güçlü vatansever bireyleri sportmen olarak tanımlamıştır. Kendini geliştirmiş, haklıya hakkını teslim eden, hileye başvurmadan iyi niyetli mağlubiyetlerin dahi şerefli olduğuna inanan kişilerin gerçek sportmenler olduğunu ifade etmiştir.

Sporun içerisinde var olan ve geniş bir açıyla bakıldığı zaman sportmenlik, bir ahlak kavramı ve eğitim ilkesi olarak göze çarpmaktadır. Temel değerler ile benzerlik gösteren hak, adalet, başkalarına saygı, kurallara uyma gibi sportmenlik kavramları bulunurken, aynı şekilde toplum tarafından kabul görmeyen ve reddedilen kurallara uymama, yalan, hilebazlık gibi kavramlara da sportmenlik tarafından karşı çıkılmaktadır. Dilimizce İngilizce olarak kullanılan fair play aynı zamanda "sporda centilmenlik" kavramını da kapsamaktadır. Sporda centilmenlik ise ülkemizde yaygın bir şekilde sportmenlik kavramı olarak kullanılmaktadır (Koç, 2013). Bu sebeple literatür araştırılırken bu kavramların birbirleriyle olan ilişkisi göz önünde bulundurulmuştur.

Pehlivan'a (2004), göre sportmenlik sadece beden eğitimi ve spor dersinin içerisinde bulunmayan, aksine yaşamın her anında karşılaşılabilen ve ahlaki değerler içeren bir kavramdır. Bu sebepten dolayı ise sportmenlik eğitimi sadece okullarla ve alt yapılarla sınırlandırılmamalıdır. "Sportmenlik temeli aile ortamlarında, okullarda atılması gereken büyük bir yaşam disiplindir" (Gökçe, 1991). Gökçe'nin tanımından yola çıkarak sportmenlik eğitiminin yalnızca spor yapan bireyler için gerekli olmadığı, aksine aile içerisinde çocuklara öğretilmek istenen diğer değer yargılarıyla birlikte kazandırılıp okulların ve spor kulüplerinin sportmenliği benimsemiş kaliteli bireyler yaratma fikrini desteklemelidir. Uluslararası Sportmenlik Birliği (1926) tüm sportif ortamları kapsayacak şekilde 8 değişik madde geliştirmiştir. Bunlar, "kurallara uyun, takım arkadaşlarınıza bağlı kalın, kendinizi zinde tutun, öfke kontrolünüzü sağlayın, oyunda şiddetten uzak durun, galibiyetinizle övünmeyin, mağlubiyette yıkılmayın, sağlıklı bir vücut için sağlam ruhlu ve açık fikirli olun" şeklindedir (Aktaran: Koç, 2013, s. 97).

Beden eğitimi ve spor dersinde kazandırılmak istenen sosyal becerilerin dersin kendine has işlenme şekline dolayı öğrenilip, pekiştirilebilen davranışlar olduğundan söz edilebilir (Vidoni ve Ward, 2009). Bu davranışların oluşumunda ise sosyal ve kişisel davranışlardan yola çıkarak sportmenliğin etkili olduğu görülmektedir.

Gürpınar (2009, s.149), “altyapıdan itibaren sporcuların spor eğiticileri tarafından sportmence davranışlar gösterecek şekilde yetiştirilmesi gerektiğini ayrıca sporculara altyapı ve okul maçlarında sportmenliği teşvik edici uygulamaların yapılması gerektiğini vurgulamıştır.” Küçük yaşlardan itibaren sportmenliğe teşvik edilen ve sportmence ilişkiler içerisinde bir sosyal çevrede büyüme şansı yakalayan öğrenciler için verilmek istenen eğitim daha kalıcı ve istenilen düzeyde olacaktır. Özellikle rekabet ve mücadelenin beden eğitimi dersine oranla daha yüksek düzeylerde yaşandığı altyapı ve okul maçlarında sportmenliğin desteklenmesi önem arz etmektedir.

Spor ile birlikte ortaya çıkan fakat spordan bağımsız olarak bir ahlak kavramı ve eğitim ilkesi kabul edilen sportmenlik; oyun kurallarına uyma, başkalarına saygı, hak, adalet, centilmenlik gibi insani özellikleri içerirken; hilekârlık, yalan, kurallara uymama gibi toplum tarafından kabul edilmeyen davranışları da reddettiği ifade edilmiştir (Yapan, 2007). Sportmenlik öğretimi “spor kurumları, okullar, toplum sporu ve rekreasyonel etkinliklere ilişkin programların uygulanması ve eğitici kaynaklar” gibi çeşitli eğitim öğretim alanlarında gerçekleştirilebilir (Ford, Jubenville ve Phillips, 2012; Arıpınar ve Donuk, 2015). Ancak zorunlu eğitime bağlı olarak gün içerisindeki zamanlarının çoğunu okullarda geçiren öğrenciler için diğer alanlara bakarak okulların kazandırmak istediği sportmenlik davranışları için daha etkili olacağı açıktır.

Sportmenlik eğitimi için gerekli olan maddeleri göz önünde bulundurduğumuz zaman beden eğitimi ve spor dersiyle birlikte seçilip öğrencilerin katılabileceği fiziksel etkinlik ve spor dersi, ders dışı egzersiz ve yetiştirme kurslarıyla birlikte haftalık önemli miktarda ders saatine ulaşılmaktadır. Ayrıca öğrencilerin isteğe bağlı olarak katıldıkları ders dışı egzersizler ve yetiştirme kursları sportmenlik kavramının benimsenmesi için önemli öğrenme ortamları oluşturabilir. Kayışoğlu, Altinkök, Temel, ve Yüksel’in (2015) de yaptıkları çalışmada bu düşünceyi destekler niteliktedir. Çalışmada okullarda öğretilmek istenen sportmenlik

davranışları için beden eğitimi dersinin etkili ve uygun bir ortam olduğu belirtilmektedir.

2.2.1. Sportmenliğin Geliştirilmesine Yönelik Uygulamalar

İlköğretim ve ortaöğretim beden eğitimi ve spor dersi müfredatında bulunan amaçlar kısmında sportmenlik ve sportif erdem kavramlarına da yer verilmiştir. Farklı eğitim kademelerinde sportmenlik kazanımları şu şekilde yer almaktadır. 6. Sınıf BE.6.1.2.6. kazanımı, “Sporlara hazırlayıcı oyun ve etkinliklerde başkalarının haklarına saygı gösterir” şeklinde ifade edilmiş ve değer kazanımlarında olduğu gibi saygı ve karşı tarafın hakkını gözetmekten bahsedilmiştir. 7. Sınıfta ise BE.7.1.2.6 kazanımı “Sporlara hazırlayıcı oyun ve etkinliklerde adil oyun anlayışına uygun davranır” şeklindedir. Yine öğrencilerin sportmenlik kavramına uygun bir kazanımda bulunmaları sağlanmıştır (MEB, 2018).

Avrupa Fair Play Birliği (EFPM) Avrupa’da sportmenlik eğitiminin yetersiz ve çözülmesi gereken bir problem olarak belirterek, “ulusal hükümetlere bu kavramı fiziksel eğitimin önem arz eden bir konusu olarak müfredata eklenmesini ve antrenörler ile öğretmenlerin fair play bütünü içerisindeki çalışmalarına destek olacak enformasyon ve özel eğitim malzemelerinin hazırlanmasını önermiştir” (Yıldırım, 2004, s. 13). Türkiye’de fair play kavramıyla doğrudan ilgilenen bir kuruluşun olmaması, eğitimde yaşanacak eksikliklerin ortaya konması ve giderilmesinde eksikliğini hissettirmektedir.

Düşünce sistemi olarak sportmenlik terimine uygun davranışlarda bulunma düşüncesinin onaylanması, yapılacak olan program ve uygulamaların bu düşünce sisteminin altında inşa edilmesi ve çözümler üretilmesinde de kolaylık sağlayacaktır. Okul sporları bahsedilen düşüncelerin ve fikirlerin uygulanması için uygun ve verim alınabilecek bir ortam olarak değer taşımaktadır. Okul içi ve okul dışı sportif faaliyetlerin devamlı olarak yalnızca beden eğitimi dersi ve spor ortamlarında sportmenlik terimini anımsatacak durumların yaratılması erdemli bir toplum inşa etmek kontrol ve denetim altında tutulması bu konu için önem taşımaktadır. Okul sporları ve diğer sportif faaliyetlerde güvenlik kuvvetlerinin bulunması fair play kavramının ne kadar az içselleştirildiğini ve ona ihtiyacın ne kadar fazla olduğunun ispatıdır (Pehlivan ve Konukman, 2004). Ancak içsel bir kazanım olarak benimsenecek sportmenlik kavramı ile kural veya yaptırım gibi zorunda olma

durumlarının önüne geçilebileceği, aynı zamanda bir itici kuvvete gerek kalmadan çocuk ve gençlerin bu spor kültürünü yaşamaları mümkün olabilir.

Pehlivan ve Konukman (2004, s.51) “okul sporunun ahlaki ve insani genel amaçlarını, çocuk ve gençlerde bedensel, zihinsel, tinsel ve toplumsal sağlık bilincinin uyandırılması ve onlara bu değerlerin kazandırılması” olarak tanımlamaktadır. “Beden eğitimi dersleri aracılığıyla okullarda gerçekleştirilen spor faaliyetleri çocuk ve gençlerde dayanışma ve işbirliği duygusunu geliştirme, kural bilinci oluşturma, paylaşım, adalet, hoşgörü ve yardım severlik gibi insani değerlerin içselleştirilmesinde önemli bir role sahiptir. ” Sportif ortamlarda bulunan bu davranış örnekleri beden eğitimi ve spor dersi öğretim programında bulunan ve kazandırılması istenen on temel değer ile neredeyse birebir benzerlik göstermektedir. Ayrıca okul dışında da genel değerler eğitimi amaçları göz önünde bulundurulursa, topluma kazandırılmak istenen iyi bir bireyde bulunması gereken değerler sportmence bir yaşantıyla kazanılabilir.

Olimpiyat idealine göre sporun özü yarışı kazanmak değil, yarışa katılmaktır (Toohey ve Veal, 2007). Buna göre beden eğitimi dersi ders programları içerisinde büyük bir bölümünü oluşturan ve sosyal beceri basamaklarından birisi kabul edilebilecek sportmenliğin öğrenci davranışlarındaki düzeyinin ortaya çıkarılması, beden eğitimi dersi ve spor eğitimi için önemlidir. Beden Eğitimi ve Spor Dersi Öğretim Programı (2018) içerisinde bulunan kök değerler incelendiğinde beden eğitimi ve spor dersi ile birlikte sporun neredeyse her alanında bulunması istenilen sportmenlik kavramı benzer noktalara sahiptir. Değerler ilişkili olduğu beşeri bölümlerden kaynaklı olarak daha kapsayıcı bir yapı oluştursa da beden eğitimi ve spor dersi baz alınarak yapılan incelemelerde sportmenlik kavramı ile benzer öğretim şekillerine sahip olması, elde edilmek istenen kazanımların benzerliği iki kavram arasında bir ilişki olup olmadığı, varsa bu ilişkinin ne düzeyde olduğunun cevabı araştırılmalıdır.

Uluslararası Olimpiyat Komitesi (IOC), 1981 yılında Uluslararası Fair Play Konseyi'ni (CIFP) resmi olarak kabul ederek bu kuruluşu onaylamıştır. Buna bağlı olarak Fair Play, IOC'ye bağlı Milli Olimpiyat Komitelerince güncel olarak incelemeye alındı. IOC'nin her komitede Fair Play ile ilgili bir komisyon oluşturulmasının gerekliliğini vurgulaması üzerine TMOK da bu kavram ve alanla ilgili çalışmalara başladı. 17 Kasım 1981'de Turgut Atakol'un başkan olarak

bulunduğu TMOK Yönetim Kurulu, Fair Play Komisyonu'nu oluşturdu. Komisyon kurulduğu tarihten itibaren Fair Play'i ön planda tutmak, insanlar tarafından benimsenmesini sağlamak ve yaygınlaştırılması için pek çok ulusal ve uluslararası başarılı çalışmalarda bulunmuştur. Bu çalışmalardan birisi her yıl Türkiye Milli Olimpiyat Komitesi tarafından oluşturulan jüri tarafından “Sportif Davranış”, “Sportif Kariyer” ve “Sportif Tanıtım” alanlarında verilen Fair Play Ödülleri'dir. Basın tarafından da yoğun ilgi gören bu ödül töreni spor camiası ve halk tarafından da ilgiyle takip edilmektedir. Konseyin devam ettirdiği çalışmalardan bir tanesi de 2014 yılında aktif olan “Fair Play Üniversiteler Kervanı” projesidir. Bu proje kapsamında 2017 yılına kadar ziyaret edilen üniversitelerle 75 bin kişiye ulaşılp, Fair Play düşüncesinin öğrencilere, öğretmenlere, antrenörlere ve yöneticilere aktararak gelecek nesillerin eğitiminde etkin bir yer edinmesi amaçlanmıştır. Ayrıca karikatürün gücüne güvenen Milli Olimpiyat Komitesi Fair Play Komisyonu 1996 yılında ulusal olarak başlatılan Fair Play Karikatür Yarışması ile çocuklara, gençlere ve tüm topluma ulaşmayı hedeflemiştir. Yüksek mizah gücüyle Fair Play idealini birleştirme fikrinin kuvveti 2001 yılında yarışmayı uluslararası seviyeye taşımıştır. Bu yarışmada derece yapan çizimler komisyonun düzenlediği ödül törenlerinde sergilenmektedir (TMOK, 2019).

Fair Play'in yalnızca spor ile ilgili durum ve olayları kapsayan bir kavram olarak görmeyen TMOK Fair Play Konseyi, 1998 yılında spor haricinde yaşanan toplumsal olaylarda örnek davranış sergileyen kişi ve kurumları da inceleyerek ödüller vermeye başlamıştır (Yıldırım, 2004).

2.2.2. Sportmenlik Kavramının Tarihçesi

Sportmenliği anlam ve işlevsel olarak kapsayan Fair Play'in tarihçesi antik çağlara kadar dayanmaktadır. Ancak Antik Çağ sporunda Fair Play'i doğrudan karşılayacak bir kavram bulunmamaktadır. O dönem ki toplumsal, tarihsel, düşünsel, kültürel ve ekonomik koşulların Fair Play'in ortaya çıktığı dönem koşullarından çok farklı olduğu kesindir. Ancak İngiltere'de toplumsal alanda ve sporda centilmen ya da sportmen kavramını karşılayabilecek ve Fair Play'in ortaya çıkmasına zemin hazırlayan insan davranışları Antik Çağ'da da mevcuttu (Erdemli, 1996). Antik Çağ'da ideal insan olarak tasvir edilen ve bu idealizme ulaşma çabası gösteren toplumun davranış biçimleri sporda Fair Play anlayışının oluşmasında ve günümüzde

bu kavramın çerçevelerinin belirlenmesinde önemli bir rolü vardır. Antik Yunan'da ideal insan algısı ise zamanla ve ortaya çıkan düşünce yapılarıyla birlikte değişip farklılıklar gösterse de iyi ve güzelin etrafında şekillenmiştir. Girit-Miken Çağı'nda katıldıkları savaş ve yarışmalarda isimlerini duyurabilenler toplum önünde ideal insan tipi sayılıp kahraman olurken, Arkaik Çağ döneminde iyi bir savaşçıda bulunması beklenen özellikler ve fiziksel güzelliğe sahip kişiler ideal insan olarak görülmüştür (Yıldıran, 2011). Ancak değişen toplumsal yapı ve Site adı verilen şehir devletlerinin kurulup genişlemesiyle dinsel anlamda kutsal sayılan onurlu galibiyetler yerini site devletlerinin başarısı olarak görüldüğü sportmenlikten uzak organizasyonlara bırakmıştır. Kendilerine her türlü yardım ve kolaylık sağlanan şampiyonlar gerçek mesleklerini bırakarak yalnızca oyunlar ve yarışmalara hazırlanmışlardır. Öyle ki Atina'lı devlet adamı Solon Olimpiya ve İsthmia oyunlarında başarı gösterenler için ödül olarak para vermiştir. Başarının sportmenliğin önüne geçmesiyle para karşılığı hile ve şike yapıp, çeşitli bitkiler kullanarak günümüzde ki adıyla doping kullanılmaya başlanmıştır. Sporcular kendilerinden başkasını düşünmeyip, başarı için zorlanmış ve çıkarları uğruna yozlaşmaya başlamışlardır. Bütün bu değişen düzene izleyicilerde ayak uydurmuş eğlence uğruna her türlü taşkınlığı yapan, sporcuların yozlaşmalarını barbarca destekleyen seyircilere dönüşmüşlerdir (Erdemli, 1996). Antik Çağ'da Fair Play düşüncesinin köklerine rastlanmasına rağmen karşıt görüş oluşturabilecek pek çok örnek olaya da rastlanmıştır.

Fair play düşüncesinin oluşumu Hıristiyan düşüncesi etkisindeki şövalyeliğin yükselme çağında gören Indorf (1938), şövalye turnuva kurallarında yer alan bir takım ahlaki tutumların, spora taşındığını ileri sürmektedir. Zira şövalyece tutum, karşılaşmada şartların -örneğin silahların- eşitliğini; yenilmiş, silahsız ya da düşmek gibi diğer nedenlerle etkisiz hale gelmiş rakibe onurlu muameleyi; genel karşılaşma talimatlarına ve özel anlaşma hükümlerine uymayı içermektedir (Akt. Yıldıran, 2011).

Spor odaklı Fair Play ise 19. yüzyılda sosyo-kültürel yapısında büyük değişiklikler geçiren Victoria İngiltere'sinde ortaya çıkmıştır. Özellikle yatılı okullarda (public schools) yapılan reform hareketleri etkili olmuş, spor ile verilen eğitim doğrultusunda kavram benimsenip kullanılmaya başlanmıştır. Yoğunlaşan eğitim kaygısıyla İngiliz öğrencilerin Fair Play kavramını benimseyerek takımların

karşı tarafa saygılı olmaları, dürüstçe mücadele etmeleri ve yenilgiyi olgunlukla karşılamaları sağlanmıştır (Erdemli, 1996; Arıpınar ve Donuk, 2015).

18. ve 19. yüzyıllarda İngiltere’de oluşturulan amatör kurallar ile Fair Play ortamı sağlanmaya çalışılmışsa da asıl amacı soylular tarafından toplumdaki alt kesim insanların spor yapmalarını engellemektir. Sporda centilmenliği sadece soyluların koruyabileceği düşüncesi ile işçi sınıfı insanlar spor organizasyonlarına dâhil edilmiyorlardı (Pilz & Wewer, 1987: 27 Akt. Yıldırım, 2011).

2.2.3. Beden Eğitimi Dersi ve Sportmenlik

Beden eğitimi dersleri ve okullar arası spor karşılaşmaları öğrencilere kazandırılmak istenen ve sergileyebilecekleri sportmenlik davranışlarının gözlemlenebileceği ortamı sunmaktadır. Bu ortamların amaca göre kullanılması spor kültürü için gerekli olan etik değerlere yönelik kişide bilinç oluşturarak yapısal çalışmalara katkı sağlamaktadır (Türkmen ve Varol, 2015).

20. yüzyıl ile birlikte spor ticari ve siyasi beklentiler içine sokularak amatör ruh giderek yerini toplum tarafından başarı ve galibiyetin daha çok önemsendiği, ahlaki ve sportmence düşüncenin değer görmediği profesyonelliğe bırakmıştır (Yıldırım, 2005).

Bir genç her ne kadar sportmenlik göz önünde tutularak yetiştirilmiş olursa olsun, öğretmeni, antrenörü ve yöneticisi okulun, takımın, bölgenin reklamını yapmak ve kişisel kaygılarla devamlı olarak başarı bekleniyorsa sportif erdemin kendini koruması ve göstermesi o gençten beklenemez. Bu sebepten yalnızca spor yapacak gençlere, öğrencilere, sporculara sportmenlik eğitimi vermek yeterli olmayacaktır. Bu eğitimlerin giderek tüm topluma yaygınlaştırılıp, sporcu dışında ki her türlü katılımcılara da ulaştırılması gerekmektedir (Erdemli, 1996). İlk ve ortaöğretim çağındaki çocuk ve gençlerin psikososyal yapıları göz önünde bulundurulduğu zaman ödüllendirme sistemi sportmenlik eğitiminde oldukça etkilidir. Bir yarış, oyun ya da müsabaka esnasında sportmen olabilmenin kazanmak kadar değerli olduğu vurgulanmalıdır. Yapılacak ödüllendirmelerde bu vurgu öğrencilere hissettirilip bu sürecin devamlılığı sağlanmalıdır (Pehlivan & Konukman , 2004).

Kayıoğlu ve arkadaşları (2015), öğrenciler için spor ile farklı durum ve koşullar yaratan beden eğitimi ve spor dersinin, dersin kapsam ve içeriğine göre dayanışma ve işbirliğini geliştirme, adalet, paylaşım, kurallara uyma, hoşgörü ve yardım severlik gibi insani değerlerin benimsenmesinde büyük öneme sahip olduğunu belirtmişlerdir. Bu ifadeden hareketle beden eğitimi ve spor dersi içerisinde konu ve kazanım olarak doğrudan sportmenlik kavramı bulunmasa bile dersin işlenişi, uygulanışı ve hatta ders dışı süreçlerde dahi sportmence davranışın öğrenciler tarafından davranışa dönüştürülmesi beklenebilir.

Gümüş ve arkadaşlarının (2016), yaptıkları bir çalışmanın bulgularına göre ise düşünülenin aksine aktif spor yapan lisanslı öğrencilerin diğer öğrencilere oranla fair play kavramına daha az önem verdikleri ortaya konulmuştur. Spora daha fazla önem vererek zaman ayıran lisanslı öğrencilerin sporun günümüzde ekonomi, endüstri ve politikanın etkisiyle amatörlükten uzaklaşması sonucu, sportmenlik anlayışı yerine başarıyı tercih etmektedirler.

Hem sporcuların eğitimi hem de sporcu yetiştirirken sporcu kavramının farkındalığının yaratılması okullar ve spor kulüpleri tarafından planlanan müfredatla sağlanabilir (Ford vd., 2012). Birbirinden bağımsız hareket eden okullar ve spor kulüplerinin sonucu olarak sportif erdemden uzak ve birbirini tamamlayamayan kuruluşlar sportif eğitim açısından başarısız olmaları olasıdır.

Üniversitelerde ilgili bölümlerin müfredatı incelendiğinde, adil oyun konusunun lisans programlarında seçmeli bir ders olarak veya derslerde sınırlı bir ölçüde yer aldığı görülmektedir. Sporda eğitim alan öğrencilerin geleceğin spor öğretmenleri olduğu göz önüne alındığında, bu konulara daha fazla öncelik verilmesi gerektiğine inanılmaktadır (Yanık, 2019).

2.3. Değerler

Değer kavramını tek bir tanımla açıklamaya çalışmak pek mümkün değildir. Bu sebeple farklı konu alanları ve farklı araştırmacılar değerler kavramını çeşitli şekillerde açıklamaya çalışmışlardır. Milli Eğitim Bakanlığı (2010) değer kavramını “Toplum hayatını oluşturan, toplumdaki bireyleri birbirine bağlayan, mutluluk, huzur ve gelişim sağlayan, belirli risklerden ve ortaya çıkabilecek tehditlerden koruyan ahlaki, insani, sosyal, manevi değerlerimizin tüm bireylere kazandırılmasında ve

kalıcı bir biçimde yerleştirilmesinde en önemli etken eğitimidir. Bu hedefler doğrultusunda davranışların öğrencilerimize aktarılması da değerler eğitimi oluşturmaktadır” şeklinde tanımlarken Türk Dil Kurumu sözlüğünde değer “Bir ulusun sahip olduğu sosyal, kültürel, ekonomik ve bilimsel değerlerini kapsayan maddi ve manevi öğelerin bütünü.” olarak tanımlanmaktadır (www.tdk.gov.tr, 2019).

Değerler kavramıyla ilgili önemli bir isim olan Schwartz (1994) ise değer tanımını sosyal varlıkların yaşamlarına yol göstermek için hizmet eden ilkelerin, önem düzeylerine göre değişkenlik gösteren, ilgili durumun ötesinde gerçekleşmesi istenen hedefleri ve amaçları olarak yapmıştır.

Güngör (1993), değeri “bir şeyin arzu edilebilir veya edilemez olduğu hakkında ki inançtır” şeklinde yorumlarken, Çağlar (2005), ise değeri “bireyleri düşünce, tutum ve eylemlerinde birer standart olarak ortaya çıkan kültürel öğeler” olarak tanımlamıştır. Başaran (1992), yaptığı tanımda değeri “Bir nesne, işlem, fikir veya nicelik şeklinde tanımlamakta ve nesne, işlem fikir veya eylemin değerlendirilmesinde araç olarak kullandıklarını ifade etmektedir.” Bir başka tanımda ise Özgüven (1994), “Değerlerin bir yandan bireysel tutum ve davranışların, bilişsel süreçleri etkilediğini, diğer yandan toplumun kültürel kalıplarıyla etkileşimde bulunduğunu ve onları yansıttığını kabul etmektedir. ”

“Değerler, toplumca en iyi, en doğru, en faydalı ve en yararlı olduğu kabul edilen şeylerdir.” Bu kavram bireylerin tercihleri ya da zevkleri olmayıp, genel olarak toplumların, grupların onayladığı, kabul ettiği ve herkes için iyi olanı ve istenileni ifade eder (Silah, 2005). Bu sayede değer kavramının bulunduğu coğrafya, toplum ya da kültüre göre değişiklik göstermeden evrensel olabileceği çıkarımı yapılabilir.

Dünyadaki farklı dinlerde ve toplumlarda değer kavramı hemen hemen benzer anlamı karşılayabilmekte ve bu değerlerin eğitim yoluyla aktarılabilmesi önemli bir konudur (Lovatt, Avons ve Masterson, 2000). Toplumlara ve kültürlere göre ufak değişiklikler gösterse de değerler kavramının evrensel bir ortak noktası olduğunu söylenebilir.

2.3.1. Değerler Eğitimi

Değerler eğitimi başlangıcının 1920’li yıllarda Amerika’da karakter eğitimi ismiyle yapılan benzer çalışmalara ait olduğu bilinmektedir. Değerler eğitimi 1920’li yıllarda Amerika’da karakter eğitimi olarak ortaya çıkmıştır. Konuyla ilgili yapılan çalışmalar ise 1970’li yıllarda yayımlanmaya başlamıştır. Değerler eğitimiyle ilgili yayımlanan bu çalışmalarda “Rokeach, Simon, How, Raths, Harmin, Kirschenbaum, Kohlberg” gibi isimlerin alanın öncüleri olarak ön plana çıkmaktadır. 1990’lı yıllarda ise bireysel ve kişisel değerler önem kazanırken toplumsal değerlere verilen önem azalmıştır. Bu durumun sonucunda ortaya çıkan sonuçlar ahlaki eğitimi gerekliliğini gündeme getirmiştir. Ortaya çıkan bu istenmeyen durumlar ile ahlak ve değerler eğitimi aile ve eğitimcilerin isteklerine bağlı olarak verilmeye başlanmıştır (Demircioğlu ve Tokdemir, 2008).

Değerler eğitimi başlangıçta çocuklara onları yetiştiren aileleri ve mensup oldukları toplum tarafından verilmeye çalışılmıştır. Önemle millî ve dini değerler üzerinde durulmuştur. Fakat öğretim programlarında ve okullarda yer edinmesi 20. yüzyılın ilk zamanlarına doğru Amerika Birleşik Devletleri’nde mümkün olmuştur. “İlk zamanlarda kendini kontrol, iyi huy, şefkat, sportmenlik, kendine güven, inanç, güvenilirlik, doğruluk, sanatkârlık ve takım çalışması gibi değerlerden uygun olanların karakter eğitimi programı çerçevesinde okullar tarafından seçilerek uygulanması uygun görülmüştür” (Kirschenbaum, 1995; akt. Yıldız ve Güven, 2013 s.30).

Çocuklar değerleri çok erken yaşta öğrenmeye başlar. Bu değerleri ailelerinden, medyadan, arkadaşlarından, bakıcılarından, yaşadığı toplumdan ve diğer kurumlardan öğrenmeye başlarlar. Çocuklarda bir ahlaki düşüncenin gelişmesi ilk iki yıl içerisinde meydana gelir. Bu da çocuğun duygusal ve sosyal gelişimiyle alakalıdır. Bundan dolayı her çocuk okul öncesi dönemde oluşmuş farklı değerlerle okula başlar. Burada okulun rolü daha fazladır. Okuldaki eğitim çocukların elde ettiği değerlere ek yapmak ve bu değerlerin üzerine inşa etmek ve çocukların kendi değer gelişimleri üzerinde düşünmeleri için yol göstericidir (Halstead ve Taylor, 2000).

Lovat (2010), ise değerler eğitiminin tüm dünyada popüleritesi artan eğitim konularından birisi olarak görmektedir. Son yıllarda pek çok ülke bu konuya önem vermeye başlamıştır. Yeni nesillere doğru şekilde aktarılan değerler ile yaşanan

toplumda bütünlük ve huzur sağlanabilir. Toplumun refah düzeyi için genç nesillere değerler eğitimi verilmesi önem arz etmektedir (Hökelekli, 2010). Böylece topluma karşı sorumlu, değerlerini bilen ve tanıyan, olumlu kişiliğe sahip bireyler yetiştirilebilir.

Değerler eğitiminin gerçekleştirilmesi için net bir yaş aralığı yoktur ve her dönem içerisinde bu eğitimden söz edilebilir. Fakat yapılan araştırmalara göre kişilik gelişiminin %80 oranında 5-7 yaşları arasında gerçekleşmesi bu dönemde yapılacak olan değerler eğitiminin daha başarılı olmasını sağlayacaktır. Verilen bu yaş aralığının çocukların okul öncesi dönemlerine denk gelmesi ve günlük yaşantılarının çoğunun ailelerinin yanında geçirmeleri kişilik gelişimi için önemli olan bu yaş aralığının ailelerin verecekleri değerler eğitimi yüksek derece de önemli kılmaktadır. Küçük yaşlarda doğru rol model ile ilişkiler kurarak yaşantı yoluyla kazanılan değerler aynı zamanda çocukta kimlik eğitimi de desteklemektedir (Howerd, Berkowitz ve Schaeffer, 2004, s.194).

Yukarıdaki sebeplerden dolayı yalnızca bilişsel eğitim alanına hitap eden programlarla değerler eğitiminin sağlıklı bir şekilde kazandırılması mümkün değildir. Daha çok hayatın içinden ve yaşayarak öğrenebilecekleri eğitim programlarına ihtiyaç vardır (Dökmen, 2002). Yaşayarak ve yaparak değerler eğitimi verilebilmesi için “çocuk ve gençlerin zaten hoşlandığı ve ilgi gösterdiği oyun, hareket, beden eğitimi ve spor etkinlikleri, değerler eğitimi için önemli bir araç olarak kullanılabilir. Bu yolla bir yandan eğlenirken bir yandan değerler öğretimi gerçekleştirilebilir.” (F. Kuter ve M. Kuter, 2012, s.80).

2.3.2. Değerlerin Özellikleri

Schwartz (2012), değerleri güncel yaşantılarla ilişkilendirerek bir takım özelliklerini şu şekilde tanımlamıştır:

- Değerler, hareketi motive eden arzulanan hedefleri ifade eder. Toplumsal düzen, adalet ve yardımseverliğin önemi insanları bu hedeflere ulaşmak için motive ederler.
- Değerler belirli eylemleri ve durumları aşar. Örneğin itaat ve dürüstlük değerleri işyerinde veya okulda, iş dünyasında veya politikada, arkadaşlarla veya

yabancılarla ilgili olabilir. Bu özellik, değerleri genellikle belirli eylemlere, nesnelere veya durumlara atıfta bulunan normlar ve tutumlardan ayırır.

- Değerler standart veya kriter olarak görev yapar. Değerler eylemlerin, politikaların, kişilerin ve olayların seçiminde veya değerlendirilmesinde rehberlik eder. İnsanlar neyin iyi ya da kötü olduğuna, haklı ya da gayri meşru, neye değer verdiğinin olası sonuçlarına dayanarak yapmaya veya kaçmaya değer olduğuna karar verir. Ancak, günlük kararlardaki değerlerin etkisi nadiren bilinçlidir. Değerler, birinin düşündüğü eylem ve kararların, başkasının sahip olduğu farklı değerler için çelişkili sonuçlara sahip olduğu zaman farkındalığa girer.
- Değerler birbirlerine göre önem sırasına göre sıralanmıştır. İnsanların değerleri, onları birey olarak nitelendiren düzenli bir öncelikler sistemi oluşturur. Başarıya veya adalete, yenilik veya geleneğe daha fazla önem veriyorlar mı? Bu hiyerarşik özellik aynı zamanda değerleri norm ve tutumlardan ayırır.
- Çoklu değerlerin göreceli önemi eylemi yönlendirir. Herhangi bir tutum veya davranışın tipik olarak birden fazla değere etkisi vardır

Tezcan (2011), değerlerin özelliklerini sıralarken insan ve toplum hayatı için bu kavramın büyük önem taşıdığını vurgulamış ve dört temel maddeye ayırmıştır:

- Grubu oluşturan bireyler tarafından üzerinde uzlaşıp onlar tarafından paylaşılırlar. Ancak bireylerin yargılarından bağımsız olarak vardırlar.
- Gerekli olduğuna dair kuvvetli bir inanış vardır. Bu sebeple ciddiye alınırlar. Temel toplumsal ihtiyaçların giderilmesinde değerlerin öneminin büyük olduğu düşünülür.
- İnsanlar heyecan ve duyguyla bir arada tutup inandıkları değerler için ölümü bile göze alabilecekleri fedakârlıklarda bulunabilirler.
- Toplumsal ve kültürel kavramlar olup insanların düşünce sistemlerinde soyut olarak benimsedikleri olgulardır.

2.3.3. Değerlerin Sınıflandırılması

Değerler üzerinde pek çok çalışma yapılmış ve çeşitli sınıflandırmalar mevcuttur. Bu çalışmada Spranger (1928), Rokeach (1973), Schwartz (1992) ve Kahle'nin (1983) yaptıkları değer sınıflandırmalarına yer verilmiştir.

2.3.3.1. Eduard Spranger Değerler Sınıflaması

Spranger (1928) insanların eylemlerini gerçekleştirirken karakter ve kişiliklerinin onlara yön verdiğini belirtmiştir. Ortaya çıkan davranışların ise kişileri etkisi altına alan değerlerin sonucu olarak yorumlamıştır. Bunu sonucunda ise 6 farklı insan tipi (Types of men) tanımlamıştır (Young, 1942, s. 3,4,5,6)

1. Kuramsal Tip: Teorik insanın amacı gerçeğin keşfidir. Yaşam tarzı “bilişsel” bir tavır üzerine kuruludur. Daima araştırma ve keşfetme arzusu içerisindedir.
2. Ekonomik Tip: Genel olarak çıkarları doğrultusunda fırsatını bulduğu her an gelir elde etmeye çalışır. Kendilerine yarar sağlayacak şeyler üzerine yoğunlaşırlar.
3. Estetik Tip: Şiirsel bir ruh hali ve estetik beklentisi içerisinde yaşarlar. Genel olarak dünyayla uyum sağlama durumundadırlar.
4. Sosyal Tip: Sosyalleşmeyi ve çevresindeki kişileri kişisel benliklerinden daha çok düşünürler. Bu tip için önemli olan çevresine faydalı olabilmektir.
5. Politik Tip: Düşünceleri ile başkalarını etkilemek bu tipteki insanlar için önemlidir.
6. Dindar Tip: Hayatlarını din ve ilahi bir güce bağlantı kurarak yaşarlar. Onlar için önemli olan gerçeğin ötesine geçebilmektir

2.3.3.2. Milton Rokeach Değer Sınıflaması

Rokeach değerlerin insan öğrenmelerine bağlı olarak kendini değiştirip geliştirerek uygun formlara adapte olabildiğini ileri sürmüştür. Aksi halde değişmeyen değerler ile birlikte insan ilişkileri daima aynı kalır ve sosyal çevre daima kendini tekrar ederdi. Diğer yandan sürekli değişken değerler olsaydı bireyin kişiliğinden söz edilemezdi. Bu sebeplerden dolayı Rokeach değerleri Amaç Değerler (Terminal Values) ve Araç Değerler (Instrumental Values) olarak ikiye ayırmıştır. Amaç Değerler arzu edilen varoluş durumlarına, bir kişinin yaşamı boyunca ulaşmak istediği hedefleri ifade eder. Araç Değerler ise Amaç Değerlere Ulaşmak için ihtiyaç duyulan insanlar için aracı değerlerdir. (Çalışkur ve Aslan, 2013).

Tablo 2.1. Milton Rokeach Değerler Sınıflaması

Amaç Değerler (Terminal Values)	Araç Değerler (Instrumental Values)
1. Ahiret Selameti (Salvation)	1. Bağımsız (Independent)
2. Aile Güvenliği (Family Security)	2. Bağışlayıcı (Forgiving)
3. Barış İçinde Bir Dünya (World Of Peace)	3. Cesaretli (Courageous)
4. Başarı Hissi (Sense Of Accomplishment)	4. Dürüst (Honest)
5. Bilgelik (Wisdom)	5. Entelektüel (Intellectual)
6. Eşitlik (Equality)	6. Geniş Görüşlü (Broadminded)
7. Gerçek Dostluk (True Friendship)	7. Hayal Gücü Kuvvetli (Imaginative)
8. Güzellikler Dünyası (world Of Beauty)	8. Hırslı (Ambitious)
9. Heyecanlı Bir Yaşam (Exciting Life)	9. İtaatkar (Obedient)
10. İç Huzur (Inner Harmony)	10. Kendini Kontrol Eden (Self Controlled)
11. Kendine Saygı (Self Respect)	11. Kibar (Polite)
12. Mutluluk (Happiness)	12. Mantıklı (Logical)
13. Olgun Sevgi (Mature Love)	13. Muktedir (Capable)
14. Özgürlük (Freedom)	14. Neşeli (Cheerful)
15. Rahat Bir Yaşam (A Comfortable Life)	15. Sevecen (Loving)
16. Sosyal Tanınma (Social Recognition)	16. Sorumluluk Sahibi (Responsible)
17. Ulusal Güvenlik (National Security)	17. Temiz (Clean)
18. Zevk (Pleasure)	18. Yardımsever (Helpful)

Amaç değerler insanların yaşamları boyunca ulaşmak isteyecekleri, uğruna fedakârlık yapabilecekleri değerleri ifade ederken, araç değerler bu hedef değerlere varabilmek amacıyla sahip olmaları gereken kişilik türlerini ifade etmektedir.

2.3.3.3. Shalom Schwartz Değer Sınıflaması

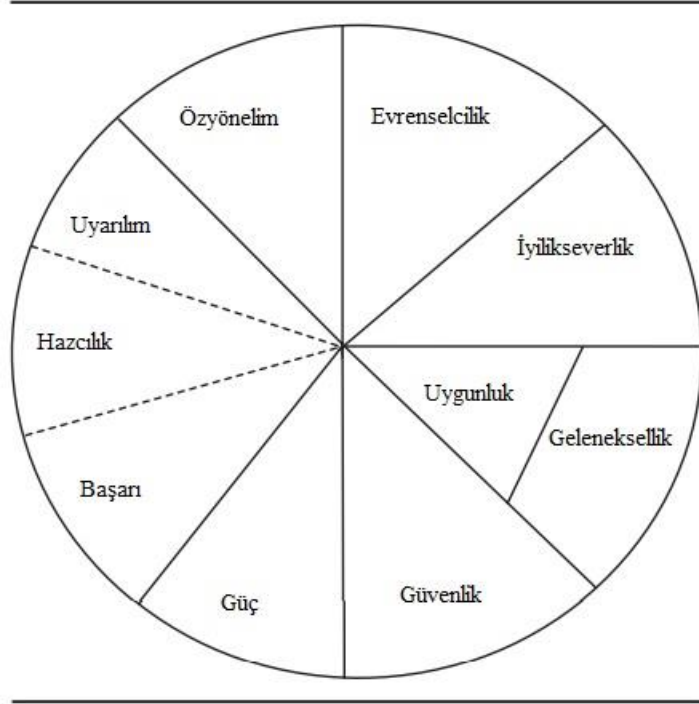
İnsanlar bilinçli olarak onları düşünmeseler bile değerlerine göre hareket edebilirler. İnsan varlığının evrensel gereksinimlerine dayanarak, Schwartz (1992) değer teorisi, her birinin altında yatan motivasyona göre 10 geniş değer tanımlar. Bu değerlerin, kültürler arasında tanınan motivasyonel olarak farklı değerler aralığını kapsadığı varsayılmaktadır. Tablo 2.2. her geniş değerın tanımlarını ve parantez içinde, onu temsil eden belirli değer öğelerini tanımlar.

Tablo 2.2. Schwartz Değer Türlerinin Tanımları ve Bunları İfade Eden ve Ölçen Öğeler

Güç	Sosyal statü ve prestij, insanlar üzerinde kontrol veya hakimiyet ve kaynaklar (sosyal güç, otorite, servet)
Başarı	Sosyal standartlara göre (başarılı, yetenekli, hırslı, etkili) yetkinlik göstererek kişisel başarı
Hazcılık	Kendi için zevk ve duyumsal tatmin (zevk, hayattan keyif almak)
Uyarılım	Heyecan, yenilik ve hayatta meydan okuma (cesur, heyecan verici bir yaşam)
Öz-Yönelim	Bağımsız düşünce ve eylem seçme, yaratma, keşfetme (yaratıcılık, özgürlük, bağımsız, meraklı, kendi seçimini yapma)
Evrenselcilik	Anlama, takdir etme, hoşgörü ve koruma, tüm insanların ve doğanın refahı (açık fikirli, bilgeli, sosyal adalet, eşitlik, barış içinde bir dünya, bir güzellik dünyası, doğa, çevreyi korumak)
İyilikseverlik	İnsanların refahının korunması ve geliştirilmesi kiminle sık sık kişisel temas halinde olduğu (yardımcı, dürüst, affedici, sadık, sorumlu)
Geleneksellik	Geleneklere saygı, bağlılık ve kabul geleneksel kültürün ya da dinin kendine sağladığı fikirler (mütevazı, hayattaki payımı kabul etmek, dindar, geleneğe saygı, ılımlı)
Uygunluk	Başkalarını üzecek veya onlara zarar verecek ve sosyal beklentileri veya normları (nezaket, itaatkar, öz disiplin, ebeveynleri ve yaşlıları onurlandıran) muhtemel eylemlerin, eğilimlerin ve dürtülerin kısıtlanması
Güvenlik	Toplumun, ilişkilerin ve benliğin güvenliği, uyumu ve istikrarı (aile güvenliği, ulusal güvenlik, sosyal düzen, temiz, iyilik karşılıkları)

Schwartz değer teorisinin önemli bir yönü, değerler arasındaki ilişkilerin yapısıdır. Örneğin, sosyal düzeni (bir güvenlik değeri) geliştirmeyi amaçlayan eylemlerin de itaati (bir uygunluk değeri) teşvik etmesi muhtemeldir. Ancak, bu aynı eylemlerin, bağımsızlık ve özgürlük gibi öz-yönelim değerlerini teşvik eden eylemlerle çelişmesi muhtemeldir. Şekil 1'deki dairesel yapı, değerler arasındaki

çatışma ve uyum ilişkilerinin toplam modelini göstermektedir. Çelişen değerler merkezden zıt yönlerde; eşdeğer değerler daire içinde birbirine bitişiktir. Tüm değerler çemberi birbirleriyle ilişkili bir süreklilik oluşturur. Çemberin etrafındaki iki değer ne kadar uzakta bulunursa, ifade ettikleri tanımlar o kadar farklıdır (Bardi & Schwartz, 2003).

Şekil 2. 1. Schwartz Değerler İlişki Modeli

Önemli değerleri takip etmenin doğal yolu, onları ifade edecek ya da kazanımlarını destekleyecek şekilde davranmaktır. İnsanlar, kişisel güvenliklerini geliştirecek şekilde hareket ederek güvenlik değerlerini takip ederler ve zevkli faaliyetlerde bulunarak hazcılık değerlerini takip ederler. Çoğu davranış birden fazla değeri ifade edebilir. Örneğin, insanlar maceraya (uyarılım değerleri), doğayı sevmeye (evrenselcilik değerleri) ya da arkadaşlarının beklentilerine (uygunluk değerlerine) uymak istedikleri için yürüyüş yapabilirler. Doğa yürüyüşüne benzer şekilde, birçok davranış ifade ettikleri değerler konusunda belirsizdir (Bardi ve Schwartz, 2003).

2.3.3.4. Lynn R. Kahle Değerler Sınıflaması

Bu değerler Maslow'un (1954) hiyerarşisindeki insanları sınıflandırmak için kullanılan ve yaşamın ana rollerinin (yani evlilik, ebeveynlik, iş, boş zaman, günlük tüketim) değerleriyle Rokeach (1973) değerlerinden daha yakından ilgilidir. Kahle 5 adet içsel ve 3 adet dışsal olarak değerleri iki başlık altında sınıflandırmıştır (Kahle , Beatty ve Homer, 1986).

Tablo 2.3. Kahle Değerler Sınıflaması (List of Values (LOV))

İçsel Değerler	Öz Saygı (Self respect)
	Yakın İlişkiler Kurma (Warm relationships with others)
	Başarma Duygusu (Sense of accomplishment)
	Kendini Gerçekleştirme (Self-fulfillment)
	Yaşamdan Keyif Alma (Fun and enjoyment in life)
Dışsal Değerler	Ait Olma Hissi (Sense of belonging)
	Saygı Görmek (Being well respected)
	Güvenlik (Security)

İçsel değerler kişinin kendisine karşı hissettiği tutumları ifade ederken (öz saygı, yakın ilişkiler kurma, başarma duygusu, kendini gerçekleştirme, yaşamdan keyif alma), dışsal değerler çevreye bağlı süreçlerle ilişkilidir.

2.3.4. Beden Eğitimi Dersi ve Değerler

Değerler eğitimi yapılan çalışmalar ve araştırmalar sonucunda bağımsız bir başlık olarak 2005 yılında tüm okul programlara dâhil edilmiştir. Milli Eğitim Bakanlığının gerçekleştirdiği ve süreci devam eden değerler kavramıyla ilgili müfredat çalışmaları da bu açıklamaları destekler niteliktedir. Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı'nın (2017) düzenlediği basın toplantısıyla gündeme getirilen müfredat düzenlemesi içeriğinde öğrencilere aktarmak üzere 10 kök değer belirlenmiştir. Belirlenen değerler sebebiyle ilkokul ve ortaokul eğitim düzeyinde 17, lise eğitim

düzeyinde 24, imam hatip ortaokulu ve imam hatip lisesi düzeyinde 10 olmak üzere 51 farklı müfredat yenilenmiştir. Toplamda 176 dersin programı yenilenerek eğitim öğretime hazır hale getirilmiştir. Yapılan tüm bu çalışmalar değer kavramının ve eğitiminin MEB tarafından ne derece önemsendiğinin ve güncel tutulmaya çalışıldığının bir göstergesidir.

Spor değer eğilimlerinin bir yansıması, bireyin kültürel değerleri sembolize ettiği ve toplumdaki temel değerleri öğrenme ve deneyimleme aracı olduğu düşünülmektedir (Shields ve Bredemeier, 1995). Gerçek yaşamın çeşitli kurmaca oyun ve yarışmalarla taklit edildiği ve yukarıda ki gibi kavramların çocuklara keyifle aktarılabilmesi beden eğitimi dersini değerli bir eğitim ortamı kılmaktadır.

Beden eğitimi insanların ihtiyaç duyduğu çeşitli gereksinimlere dayanır. Hareket bu gereksinimlerin başında gelmektedir. Modern yaşamla birlikte ortaya çıkan durağanlık, zaten insan yaşamı için gerekli olan fiziksel etkinliklerin değerini de arttırmıştır. “Beden eğitimi genel eğitimin ayrılmaz bir parçasıdır. Tüm organizmayı içerir ve temel felsefesini zihin-beden bütünlüğü oluşturur. Beden eğitimi etkinlikleri büyüme ve gelişme için temeldir.” Kişiler duygularını ifade ederken ve yeni hareketler yaratırken bedenlerini kullanarak daha çeşitli imkânlarla sahip olmaktadırlar. Günlük ve toplumsal yaşantıya etki eden beden eğitimi “estetik beğeniye ve artistik üretime” katkı sağlar. Gündelik yaşam içerisinde karşımıza çıkan “güçlü bağlar geliştirme, takım ruhu ve grup etkileşimi” aynı zamanda oyun ve spor etkinlikleri sırasında da gözlenebilen kavramlardır. Beden eğitimi sırasında oluşan takım arkadaşına uyum, rakibe uyum gibi durumlar gündelik hayatta ise toplumsal uyumun gerçekleştirilmesine etkide bulunur. “Oyun eğitsel potansiyele sahip içgüdüsel bir dürtüdür ve beden eğitiminde uygulanan oyunların dinamik niteliği bireylerin daha uygun davranış biçimleri elde etmelerinde kullanılabilir” (Bucher, 1989).

Spor yapan kişiler toplumsal hayata sadık ve var olan toplumsal değerlere yüksek derecede saygılı oldukları bilinmektedir. Spor sadece sporcuya madalya, kupa ve ödüller kazanmasının daha ötesinde disiplin, saygı, uyum ve sosyal barış gibi değerleri de benimseterek topluma başarılı insanlar kazandırmaktadır. Spor yapan insanların toplumsal değerlere verdikleri önem oldukça fazladır. Spor sanılanın aksine topluma yalnızca ödül kazanmak isteyen sporcular yetiştirmez. Disiplinli, kurallara saygılı ve sosyal barışa inanan bireyler kazandırır (Güven, 1992).

Spor ve beden eğitimi ile topluma doğrudan faydalı ve katkı sağlayan bireylerin göz önünde olarak insanlara rol model olabilmeleri değerlerin aktarımını da kolaylaştırabileceği söylenebilir.

Balcıoğlu ve arkadaşlarının (2005) yaptıkları bir araştırmada ise sorun çözme yetenekleri yüksek derecede iyi olan beden eğitimi ve spor öğretmenliği bölümü öğrencilerinin, ödül, kazanç ve statü yerine başarıya daha fazla değer verdikleri ortaya konmuştur. Dünya genelinde ahlak ve manevi eğitimi konu alan kitap ve dergilerde bir artış olmuştur. Bu olaylara ek olarak okullarda değerler eğitimine olan ilgi artmıştır (Carr, 2000). Değerler eğitimi ile ilgili evrensel anlamdaki bu artışa eş zamanlı olarak ülkemiz de son yıllarda uluslararası yaşanan bu gelişmelerle aynı doğrultuda yakın tarihlerde “kitap, dergi yayınları, yapılan tez çalışmaları ve düzenlenen sempozyum, kongre vb. gibi bilimsel etkinliklerle” değerler eğitimi ile ilgili çalışmaların arttığı gözlemlenmiştir (Turan ve Ulusoy, 2016, s. 9). Ancak sonucunda kazanımlar elde edilemeyen değerlerin kendiliğinden öğrenilmesi beklenemez. Her değer için okullarda uygun ortam, etkinlik ve olanaklar sağlanmalıdır (Kılıç, 2012). Özellikle beden eğitimi için disiplinler arası bir yaklaşımın oluşturulabilmesi, dersin farklı zihinsel öğrenim alanlarını da programlara katmasıyla mümkün olacaktır.

F. Kuter ve M. Kuter’e (2012) göre çocukların yapmaktan hoşlandığı, eğlendiği ve keyif aldığı oyun, hareket, beden eğitimi ve spor etkinlikleri değerler eğitimi için değerli bir araç olarak kullanılabilir. Oyun ve sportif etkinliklerin içerisinde bulunan “birlikte hareket etme, yardımlaşma, sonuca ulaşmak için ortaklaşa iş yapmak, belli kurallar çerçevesinde organize olma, cesaret, dostluk, temizlik, saygı gösterme, takdir ve teşekkür edebilme, hatalarda özür dileyebilme, sabırlı davranabilme, hoşgörü olabilme ve başarmak için gayret gösterme mecburiyet” gibi kavramlar öğrencilere aktarılması istenen değerler ile örtüşerek, ortak bir amaca hizmet etmektedir.

Aracı (2001), beden eğitimi ve spor dersi genel eğitimin tamamlayıcı unsurlarından biri olduğunu belirtmiş ve öğrencilerin kişisel gelişim özelliklerini göz önünde bulundurarak sağlıklı, mutlu, iyi ahlaka sahip, dengeli kişilik özelliklerine sahip bireyler yetiştirmeyi amaçlayan bir kişilik eğitimi şeklinde ifade etmiştir. Aynı zamanda milli kültürel değerlere sahip, çalışkan, üretken, yaratıcı, demokratik

hayatın gerekli kıldığı davranışları benimseyen kişiler yetiştirmek için önemli bir araç olduğunu ifade etmektedir.

Ülkemizde ortaokullarda beden eğitimi ve spor dersinin zorunlu ders saati haftada iki saattir. Ayrıca öğrencilerin seçmeli ders tercihine göre haftada iki saat spor ve fiziki etkinlikler dersi verilmektedir. Bunun dışında beden eğitimi öğretmenin talebi ve öğrencilerin tercih etmesiyle haftada 6 saat herhangi bir branştan ders dışı egzersiz yapılmaktadır. Yine öğretmenin talebi ve öğrencilerin tercihiyle talep eden öğrencilere haftada en az iki saat destekleme ve yetiştirme kursu verilmektedir. Öğrencilerin beden eğitimi dersi ile kazanabileceği değerler için önemli bir zaman dilimi olduğu söylenebilir (Yücekaya, 2017).

MEB'in (2018), yayınlamış olduğu beden eğitimi ve spor müfredatında değerlerimiz, ayrı bir program veya öğrenme alanı, ünite, konu vb. olarak görülmemiştir. Tam aksine bütün eğitim sürecinin nihai gayesi ve ruhu olan değerler, öğretim programlarının her birinde ve her bir biriminde yer almaktadır. Beden eğitimi ve spor dersi öğretim programlarında yer alan "kök değerler" şunlardır: "adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik, yardımseverlik." Bu değerler, öğrenme öğretme sürecinde hem kendi başlarına, hem ilişkili olduğu alt değerlerle ve hem de öteki kök değerlerle birlikte ele alınarak hayat bulacaktır.

Filozoflar, değerleri içsel olarak evrensel bir anlamda ele almışlardır. Aristoteles (1968) "hakikat" açısından bakmıştır; Kant (1967) için "iyi niyettir" ve Mill (1962) için "genel mutluluktur." Wright (2003), üç temel içsel değerleri hakikat, ahlak ve mutluluk olarak tanımlamıştır, fakat "mutluluk" beden eğitimindeki en önemli değer olarak kabul edilmektedir. Krechmar (1994), sporda "birincil içsel değerleri" sıralamış, keyif ilk sırada yer almış, onu beceri yakından izlemiştir. Üçüncü sırada bilgi ve son sırada sağlık yer almıştır. Sonuç olarak bu yazara göre spor ve beden eğitimi için en önemli değer keyiftir. İnsanın zevk almadan, istemeyerek katılımcı olacağı her türlü aktivite ve eğitim zorunluluktan öteye geçemeyecektir. Bu nedenle de bilgi aktarımında kalıcılık sağlanamayacak ve istenilen düzeye gelmek mümkün olmayacaktır. Ancak keyif ve mutluluk için beden eğitimi dersine katılan bireyler hem içsel bir doyuma ulaşırken hem de değerler gibi ders ile bütünleştirilmiş örtük bir eğitimi de faydalı bir şekilde gerçekleştirmiş olacaklardır. Spor ve beden eğitimine dışsal olarak değer vermek, değerli olarak

kabul edilen başka bir şey üretmek için sporu ve beden eğitimi araç olarak kullanmak anlamına gelmektedir (Whitehead, Telfer ve Lambert, 2016, Çev. Gürpınar, s. 16)

Lee'nin (2004), kavramsallaştırdığı gibi beden eğitiminin büyük ölçüde eşitlikçi bir süreç yönelimine sahip olduğu söylenebilir. Bu durumda beden eğitiminde değerleri aktarırken her öğrenciye eşit mesafede ulaşıp demokratik olmaya ve değer eğitimi esnasında bile değerlerden kopulmadan sürecin devam ettirilebileceği gösterilmelidir.

Ülkelerin büyük bir çoğunluğunda okullarda beden eğitimi için yasal zorunlulukların varken, yalnızca Afrika ve Orta Doğu gibi az sayıda ülkede beden eğitimi dersi zorunlu değildir. Yine bu ülkelerde kız öğrenciler beden eğitimi dersinden mahrum bırakılmaktadırlar (Hardman & Marshall, 2005). Dünyanın pek çok ülkesinde zorunlu olan ve yasalarla koruma altına alınan beden eğitimi dersinin evrensel değerlerle birlikte ele alınması ve derslerin işlenmesi bu dersi sadece bulunduğu coğrafyaya özgü kazanımlar elde etmekten çok daha ileri hedeflere taşınması söz konusudur. Ayrıca tüm dünya tarafından kabul gören ortak değerler elde edilmesi, toplumun sosyal normlarına bağlı olarak kızların beden eğitimi dersine katılamaması gibi bir sorunu da ortadan kaldıracak bir güç oluşturabilir.

2.4. İlgili Araştırmalar

Erdal (2019) yaptığı araştırmada çocukların oyun ile öğrenme süreçlerini tamamlarken beraberinde bedensel ve ruhsal sağlıklarını da koruyup geliştirdiklerini ifade etmiştir. Oyunların çocukların kişilik gelişimlerinde ve değer yargılarının oluşmasında ki öneminden hareketle çalışmasının içeriğini oluşturmuştur. Çocukların oyunlar sayesinde evrensel değerler ile birlikte MEB'in programına dâhil ettiği kök değerlerinde kazanılabileceğinden söz etmiştir. Araştırma kapsamında, geleneksel çocuk oyunlarından Mendil Kapmaca, Aç Kapıyı Bezigân Baş ve Dokuz Kiremit oyunlarında yer alan değerler incelenmiş, elde edilen bulgular doğrultusunda sonuçlara ulaşılmış ve önerilerde bulunmuştur. Sonuç ve öneri kısmında ise değerler eğitimi yapılırken sadece sözlü olarak anlatılmasının yerine oyun ile çocukların yaparak, yaşayarak ve oyuna özgü olan eğlenerek öğrenmelerinin gerekliliğini

vurgulamıştır. Ayrıca geleneksel oyunların kültürel değerlerin aktarılması için önemli bir rol oynadığını ifade etmiştir.

Aköz (2018), beden eğitimi ve sporu değerler eğitiminin öğrencilerin olumlu sosyal davranış düzeylerine etkisini araştırmak için 7. Sınıf 20 kişilik bir denek gurubu kullanmıştır. Araştırmada ön test-son test deneysel desen modeli kullanılmış ve 10 haftalık bir eğitim süreci uygulanarak değişkenler ortaya çıkarılmıştır. Ortaya çıkan sonuçlara göre iş birliği, yardımseverlik, saygı, empati ve dayanışma değerlerinin benimsenmesi için yapılan değerler eğitiminin öğrencilerin değer tutumları üzerinde genel bir etkisinin olduğu belirtilmiştir. Bu sebeple değerler eğitiminin duyarlılıkları bir değer olarak öğrencilere kazandırılmasında uygulanabileceği ifade edilmiştir.

Bir diğer araştırma, ortaokul öğrencilerinin isteğe bağlı seçmeli olarak aldıkları oyun ve fiziki etkinlikler dersinde yer alan çocuk oyunlarını kullanarak değerler eğitimi gerçekleştirmek ve çocuk oyunlarının değerler eğitiminde etkisini ortaya çıkarmak için yapılmıştır. Bozkurt (2017), çalışmasında çocukların günlük hayatlarında oynamaya fırsat bulduğu, okulda ise öğretmenlerin oyun ve fiziki etkinlikler dersinde oynattığı oyunlar ile değerler öğretimini gerçekleştirmeyi planlamış ve bunun için oyunlar değerleri öğretecek şekilde öğrencilere aktarılmıştır. Oyunlar eşliğinde eğlenceli bir şekilde değerlerin öğrenilmesi göz önünde bulundurularak bu konuyla alakalı yapılacak olan program geliştirme çalışmalarına katkı sağlanması amaçlanmıştır. Çalışmanın bulgularına göre uygulanan programın sonucunda amaçlandığı gibi grubun ön test ve son testlerinde anlamlı farklılıklar bulunurken kontrol grubunda anlamlı bir farklılık gözlemlenmemiştir. Sonuç olarak ise değerler eğitimi göz önünde bulundurularak oluşturulan oyunlar ile çocuklara değerler eğitiminin kalıcı bir şekilde öğretilebileceği belirtilmiştir.

Akari (2019), çalışmasında sporun öncelikli hedeflerinden birisinin iyi insan yetiştirmek olduğunu belirtmiştir. Araştırmanın amacı da sporun insan eğitiminde ki önemini ve spor ile değerler eğitiminin ortak bir noktada buluşmasını ortaya koyacağı sonuçlarla mümkün kılmaktır. Çalışmada içerik analizi yöntemi kullanılarak literatürdeki çok sayıda metin ve doküman incelenmiştir. Sonuç olarak sporu değerlerin pek çok farklı basamakları ile karşılaştırarak hedeflenen sonuca ulaşılmaya çalışılmıştır.

Çarboğa (2019), günümüzde değerler eğitiminin ülkemizde ve araştırılan diğer dünya ülkelerinde eğitim program ve politikalarına eklenerek öneminin gittikçe arttığını belirtmiştir. Almanya, İsveç, Güney Kore, Malezya ve Suudi Arabistan gibi farklı coğrafi bölge ve kültürlere sahip ülkelere araştırmasında yer vermiştir. Bireyi ve toplumu ideal bir yapıya ulaştırmayı amaçlayan değerler eğitiminin ulusal ve evrensel özellikler taşıması araştırmanın amacını oluşturmaktadır. Buna göre bahsedilen ülkeler arasındaki benzer ve farklı unsurlar incelenip, araştırılmıştır. Araştırmada literatür taraması ve dokümantasyon yöntemi kullanılmıştır. Çalışmanın sonuç kısmında ise ülkelerin genel olarak etik ve ahlaki ilkeler doğrultusunda değerler eğitimi iyiyeye ve doğruya yönlendirmek için kullandığı ancak kültür, din, coğrafya gibi demografik sebeplerden dolayı farklılık gösteren değerler eğitimi metodları olduğu belirtilmiştir.

Bu çalışmada Yiğittir (2010), değerler eğitiminin okullardan önce ilk kez aile içerisinde başladığından söz etmiştir. Ancak ailede başlayan değerler eğitiminin okula taşınmasıyla çocuklarda değer karmaşası yaşanabileceğinden ve çocukların bu karmaşadan olumsuz etkilenmemeleri için aile ve okulda verilen değerlerin birbirleriyle uyumlu olması gerektiğini ifade etmiştir. Aileler için çocuklarının okullarda kazanmalarını isteyecekleri 10 maddelik bir anket oluşturulmuş ve bu maddeleri sıralamaları istenmiştir. Değerler Sosyal Bilgiler Öğrenim Programına bağlı kalınarak belirlenmiştir. Araştırmanın sonuçları ise ailelerin değerleri tercih ettikleri sıralamalarında sosyo-ekonomik düzeylerinin etkili olabileceği belirtilmiş ve tercih edilen değerlerin programda öğrencilere doğrudan verilmesi gereken değerler ile büyük ölçüde tutarlı olduğu sonucuna varılmıştır.

Koh, Camire, Bloom ve Wang (2017) Singapur'da değerler üzerine yaptıkları bir araştırmada antrenörler ve beden eğitimi öğretmenleri için değerlere dayalı bir eğitim programı oluşturmayı, uygulamayı ve değerlendirmeyi amaçlamışlardır. Çalışmaya, iki ile sekiz yıl arasında tecrübeye sahip dört antrenör, iki ile dokuz yıl arası öğretim tecrübesine sahip dört beden eğitimi öğretmeni katılmıştır. Yapılan çalışmaların sonucunda katılımcıların değerler eğitimine sistematik ve kasıtlı bir yaklaşıma sahip olmanın önemini kabul ettiklerini göstermiştir. Bu çalışmadan elde edilen bulgular spor ve beden eğitimi için değerlere dayalı yaklaşımları uygulamak için gerekli bilgi ve becerilerle öğretmenleri donatmak için tasarlanan önceki değer

eğitim programlarıyla benzer noktalarının olduğu belirtilmiştir. Ancak ortaya çıkan farklıların ise çalışmanın literatürüne sağladığı katkıdan söz edilmektedir.

Balcıoğlu (1998) literatürdeki diğer çalışmalara nazaran daha eski bir tarihte “Beden Eğitimi ve Spor Bölümü Öğrencilerinin Değer Sistemleri ve Sorun özmedeki Yeterliliklerinin İncelenmesi” isimli araştırmayı hazırlamıştır. Bu alışmada Beden Eğitimi ve Spor Bölümü öğrencilerinin diğer bölüm öğrencilerine oranla değer sistemlerinde ve sorun çözmedeki yeterliliklerinde anlamlı düzeyde farklılara rastlanmıştır. Ayrıca sorun çözme yeterlilik düzeyi yüksek ve düşük olan öğrenciler arasında hem değerler hem de farklı değerkenler tarafından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

Halstead ve Taylor (2000) yılında yaptıkları araştırmada değerler eğitimi teorileri ve değerlendirme konuları ile çocukların sahip oldukları gerçek değerleri, toplum değerlerini, okullarda olmayan ve okulları kapsayan sosyal arka plan araştırmalarını göz önünde bulundurarak okullarda hangi değerlerin öğretilmesi gerektiğine dair süregelen felsefi tartışmalar hakkında bilgi vermeyi amaçlamışlardır. Araştırmanın sonuçları incelendiğinde okulların değer eğitimi için tutarlı bir stratejiye sahip olma ihtiyacı duydukları ifade edilmiştir. Bir diğer sonuç ise bu alanda geliştirilen politika ve rehberlik ışığında, öğretmenlerin hem başlangıç hem de hizmet içi eğitiminde oluşturulacak değer gelişimi ve değer eğitimi yöntemlerinin anlaşılmasına ihtiyacı duyulacağıdır.

Hökelekli (2010) yazdığı makalesinde değerler kavramını ve değerler eğitimini ele almış, kültürel ve eğitsel olarak eksikliklerine değererek çözüm önerilerinde bulunmuştur. Kara’da (2017) benzer bir şekilde değerler konusunu ele alarak bir doktora tezi oluşturmuştur. Bu tezde ilk ve ortaokullarda görev yapan öğretmenlerin değerler eğitimi uygulamalarına ilişkin görüşleri çeşitli değerkenlere göre belirlemeye çalışmıştır. Araştırma bulgularına göre ilkokul ve ortaokullardaki değerler eğitimi uygulamalarına ilişkin öğretmen görüşleri; branş, okul türü, mesleki kıdem, mezun olunan fakülte türü ve hizmet içi eğitime katılma durumu bakımından farklılaşmaktadır.

Literatürde beden eğitimi ve spor ile değerler kavramını birlikte ele alan araştırmalardan birisi ise “Beden Eğitimi ve Spor Yoluyla Değerler Eğitimi” (F. Kuter ve M. Kuter, 2012) isimli makaledir. Bu makalede beden eğitimi ve spor

dersinin uygulamalı bir ders olmasından dolayı değerler eğitimi verilirken diğer derslerden ayrıcalıkları olduğunu belirtmiş ve önerilerde bulunulmuştur. Ayrıca değerler eğitiminin yalnızca teorik olamayacağını, yaşayarak öğrenilmeyen değerlerin kalıcılığının olmamasından dolayı değerler eğitimi verilirken beden eğitimi ve spor dersine daha fazla önem verilmesi gerektiği vurgulanmıştır.

Literatürde başlık olarak en yakın araştırmaya sahip çalışma Yücekaya'nın (2017) yüksek lisans tez çalışmasıdır. Bu araştırmanın amacı ortaokul öğrencilerin beden eğitimi ve spor derslerine ilişkin değerlerini bazı değişkenlere göre incelemektir. Araştırmada ortaokulda okuyan öğrencilerin beden eğitimi dersine yönelik değer puanları yüksek bulunmuştur. Kız öğrencilerin değer puanları daha yüksek çıkmıştır. Yaş ilerledikçe öğrencilerin değer puanlarının düştüğü tespit edilmiştir. Yerleşim alanı büyüdükçe değer puanlarında artış görülmüştür. Spor kulübünde oynayan öğrencilerin değer puanlarının daha yüksek olduğu bulunmuştur. Beden eğitimi ve spor dersi değer boyutları arasında orta düzeyde anlamlı ilişki vardır.

Türk (2009) yaptığı yayımlanmamış tez çalışmasının amacı temel değerlerden biri olan saygı değeri konusunda ilköğretim ve ortaöğretim kurumlarında görev yapmakta olan öğretmenlerin algı, tutum ve eğitimsel uygulama durumlarını incelemiştir. Genel olarak analiz sonuçlarına göre, kadın öğretmenlerin erkek öğretmenlere göre saygı eğitimine ve değerine daha çok önem verdikleri görülmüştür

Özdemir (2019), araştırmada lise ve ortaokul öğrencilerinin beden eğitimi ve spor dersi sportmenlik davranışları ile sorumluluk duygusu ve davranışları arasındaki ilişkiyi bazı değişkenlere göre incelemeyi amaçlamıştır. Araştırmanın örneklemini 243'ünü ortaokul, 198'ini ise lise öğrencileri oluşturmuştur. Araştırmanın sonuçlarına göre ise ortaokul kız öğrencileri sportmenlik ve sorumluluk duygularında erkek öğrencilere göre daha yüksek bir ortalamaya sahipken, lise düzeyinde kız ve erkek öğrenciler için böyle bir farklılığın olmadığı belirtilmiştir. Erkek öğrenciler için okul kademesi arttıkça sorumluluk seviyelerinin de arttığı ifade edilmiştir. Ve son olarak ise sportmenlik ve sorumluluk kavramlarının birbirlerini destekleyici niteliğe sahip olabileceği aktarılmıştır.

Araştırma önce ahlak kavramını toplum tarafından iyi ve hoş karşılanabilecek birey davranışları olarak tanımlamış ve spor ahlakıyla arasındaki ilişkiden söz ederek birbirlerini hangi ölçüde irdelediklerinden bahsetmiştir. Turan (2020), araştırmada

son zamanlarda toplumsal yaşantıdaki ahlaksal bozulmaların spora yansımalarına da yer vermiştir. Bu bozulmanın okul sporları çatısı altındaki öğrencilerde görülmesi ise çalışmanın temelini oluşturmuştur. Yazar okul sporları yapan öğrencilerin sporda ahlaktan uzaklaşma düzeylerini çeşitli değişkenlere göre incelemiştir. Bu araştırmaya göre ortaöğretim öğrencilerinin sporda ahlaklı davranış sergilemeye yatkın oldukları belirtilmiş, ancak cinsiyet faktörüne göre erkek öğrenciler kızlara göre daha fazla ahlaktan uzaklaşmaktadırlar.

Kayıoğlu ve diğerleri (2015), bu araştırmada sportmenlik kavramının yalnızca spor kavramına ait değil, hayatın her alanını kapsayabilecek bir tür değerler bütünü olduğunu ifade etmişlerdir. Öğrencileri hayata en iyi şekilde hazırlamayı amaçlayan okullardaki beden eğitimi ve spor dersi için ise sportmenlik kavramı olmazsa olmazdır. Araştırmanın amacını ise ortaokul öğrencilerinin beden eğitimi ve spor dersi sportmenlik davranışları oluşturmaktadır. Araştırmada koşulları doğal bir şekilde inceleyebilmek için tarama yöntemi kullanılmıştır. Sonuçlar incelendiğinde örneklem grubunun sportmen davranış sergileme düzeyleri yüksek çıkmış ve sonucun sosyo-kültürel sebeplere bağlı olarak farklılaşabileceği ifade edilmiştir. Ayrıca okullarında spor salonu bulunan öğrencilerin sportmenlik davranışlarını daha fazla içselleştirdiklerinden söz edilmektedir.

Ekinci (2018), araştırmasında literatürdeki diğer çalışmalarda olduğu gibi sportmenlik kavramını yalnızca spor ve beden eğitimi dersinde değil hayatın içinde bulunan ve ahlaki değerleri kapsayan bir olgu olarak tanımlamıştır. Sportmenliği etkileyen pek çok faktör olduğunu ifade ederek bu çalışmada başarı algısı üzerinde durmuştur. Çalışmada elde edilen bulgulara göre ise öğrencilerin sportmenlik davranışlarını ve başarı algılarını spor türleri, okul başarı düzeyi, sınıf düzeyi ve kulüp sporcusu olma durumlarına göre anlamlı farklılıklar bulunmuştur.

S. Hacıcaferoğlu, Selçuk, B. Hacıcaferoğlu, ve Karataş (2015), yaptıkları araştırmada beden eğitimi ve spor derslerinin sportmenlik davranışlarına katkı sağlayıp sağlamadığı ve eğer bir katkı var ise farklı değişkenlerde göz önünde tutularak bu katkının düzeyini incelemişlerdir. Sonuç kısmında araştırmaya katılan ortaokul öğrencilerinin sportmenlik davranışları orta düzeyde olmasına rağmen yeterli olmadığı ifade edilmiştir. Cinsiyet değişkenine göre ise anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Ancak beden eğitimi ve spor dersi ile sportmenlik davranışlarını hissetme durumları sınıf değişkenine göre anlamlı farklılığa ulaşılmıştır.

Topçu (2013), Etik ve Sportmenlik İlişkisi isimli araştırmasında dünyada ve ülkemizde son zamanlarda üzerinde durulan ve tartışmalara neden olan etik ve spormenlik kavramlarının arasındaki ilişkiyi tespit etmeyi amaçlamıştır. Çalışmanın örneklemini üniversitede okuyan ve farklı spor türleriyle uğraşan öğrenciler oluşturmuştur. Araştırmanın sonuçları incelendiğinde etik ve spormenlik kavramları arasında istatistiksel anlamda güçlü ve anlamlı bir ilişkiden söz edilmiştir. Kadın sporcuların erkeklere göre etik duruş düzeyleri anlamlı derecede farklılık gösterirken, katılımcıların spor branşları etik duruş düzeylerini anlamlı derecede etkilememiştir. Çalışmada aktarılan bir diğer sonuç ise etik değerlere olan bağlılık ne kadar fazlaysa spormenlik düzeyinin de o derece artmış olmasıdır.

Türkmen ve Varol (2015) ortaokullarda beden eğitimi ve spor derslerinin öğrenciler üzerinde spormenlik davranışı geliştirme etkisini araştırmışlardır, Bartın ilindeki ortaokulların 6. 7. ve 8. sınıflarında öğrenim gören öğrencileri evren olarak kabul etmişlerdir. Araştırmanın sonucunda; kız öğrencilerin erkek öğrencilere kıyasla daha yüksek spormenlik davranış düzeyine sahip oldukları ve yine kız öğrencilerin spormen olmayan davranışlardan erkeklere göre daha fazla kaçındıkları görülmüştür. Öğrencilerin sınıf düzeylerine bakıldığında, sınıf düzeyi ilerledikçe spormenlik davranışında düşme görüldüğü ancak belirleyici bir anlamlı farklılık olmadığı, gözlemlenmiştir.

Ford, Jubenville ve Philips (2012) STAR Sporcu eğitim modülü isimli bir eğitim programının, çocukların spormenlik konusundaki deneyimlerine bağlı olarak ebeveyn davranışlarını nasıl etkilediğini incelemişlerdir. Araştırmada incelenen STAR modülünün, ebeveynleri altyapı sporu bağlamında spormenlik kavramları konusunda eğittiği ifade edilmektedir. Ve yapılan çalışmayla da bu ebeveynlerin ve çocukların birbirleriyle olan etkileşimi incelenmiştir.

Keating (2007) çalışmasında spormenliği ahlaki bir kategori olarak tanımlamıştır. Çalışma içerisinde spormenlik üzerine birbiriyle ilişkili farklı problemleri ele almış ve araştırma olarak sunmuştur. Bu çalışmaya yakın tarihte ise Vidoni ve Ward (2009) yaptıkları araştırmada beden eğitiminde, öğretmenlerin müfredata sosyal beceri öğretimi eklemesi dışında öğrencilerin adil oyun davranışlarının az gelişmiş olduğundan söz etmişlerdir. Bu çalışmaya göre spormenlik davranışlarının beden eğitimi ve spor bağlamına özgü olduğunu, ancak

başka ortamlara da uyarlanabildiğinden bahsedilmektedir. Araştırmacılar fairplay ortamını ortaokul düzeyinde incelemişlerdir.

Koç'un (2013) çalışmasının amacı; araştırmacıların ve eğitimcilerin ortaokul öğrencilerinde kullanabilecekleri, beden eğitimi dersi sportmenlik davranışlarını ölçebilecek geçerli ve güvenilir bir ölçek geliştirmektir. Bu çalışmada da kullanacağımız ölçeğin bulguları geçerli-güvenilir bir araç olduğunu göstermiştir. 22 maddelik ölçeğin iki faktörlü yapısının genel anlamda sportmenliğin davranış bileşenlerinin teorik yapısıyla örtüştüğü belirlenmiştir. Çalışma sportmenlik kavramıyla ilgili literatüre büyük katkılar sağlamıştır.

Literatüre yaptığı pek çok araştırmaya önemli katkılar sağlayan Yıldırım (2004) Fair Play: Kapsamı Türkiye'deki Görünümü ve Geliştirme Perspektifleri isimli araştırmasıyla literatürde var olan bir eksikliği tamamlamaya çalışmıştır. Bu çalışmasının amaçlarından ilki kavram olarak Fair Play'in kapsamını belirlemek ve Fair Play çalışmaları hakkında bilgi vermektir. Ayrıca eğitim kurumlarında Fair Play anlayışının iyileştirilmesi için farklı bakış açıları meydana getirmektir. Gelecekte sporcu, hakem, antrenör ve seyirci gibi spor kültürünü oluşturacak bireyler için Fair Play eğitiminin ilk ve orta öğretim çağında başlatılmasının önemini vurgulayan Yıldırım (2005), Fair Play Eğitiminde Beden Eğitiminin Rolü isimli bir araştırma yapmıştır. Bu çalışmada yetişkin yaşlardaki bireyler için sportmenlik bilinçlendirme kampanyalarının ve eğitimlerin yetersiz kalmasından hareketle Fair Play çalışmalarının ilk ve orta öğretim dönemi öğrenciler için beden eğitimi ve spor derslerinde başlatılmasının önemi vurgulanmıştır. Araştırmada beden eğitimi ve spor dersinde kullanılmak üzere pek çok fairplay eğitimi uygulamaları yer almıştır. Yıldırım (2011), bir başka araştırmasında ise fairplay kavramını köken, anlam ve tarihsel olarak derinlemesine ele almıştır. Fairplay kavramının ortaya çıkışını ve günümüze kadar ki gelişim sürecini aktarmıştır.

BÖLÜM III

YÖNTEM

3.1. Araştırma Modeli

Beden eğitimi ve spor dersinin ortaokul 5. 6. 7. ve 8. sınıf öğrencilerinde değerler eğilimi ile sportmenlik davranışlarını inceleyen bu araştırmanın modeli “betimleyici” modeldir. “Betimsel istatistik, bir değişkene ilişkin sayısal değerlerin toplanması, betimlenmesi ve sunulmasına olanak sağlayan istatistiksel işlemleri tanımlar. Betimsel istatistik, bir örneklem üzerinde ya da ulaşılabilen durumlarda evrenin tamamından gözlem yaparak elde edilen verileri kullanarak, araştırmaya katılan bireylerin ya da objelerin özelliklerini betimlemeyi amaçlayan süreçtir” (Büyüköztürk, 2012, s.5).

3.2. Çalışma Gurubu

Bu araştırmanın evrenini Antalya ilinde öğrenim gören ortaokul 5. 6. 7. ve 8. sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırmanın gerçekleştirildiği 2018-2019 eğitim öğretim yılında Antalya ilinde 512 devlet ortaokulu bulunmaktadır. Devlet okullarında 131.729 öğrenci öğrenim görmektedir (T. C. Antalya Valiliği, 2019).

Araştırma örneklemini seçebilmek için öncelikle okul sporlarında birçok branşta faaliyet gösteren okullar amaçsal örnekleme yöntemiyle belirlenmiş, daha sonra bu okullardan zaman para ve işgücü kaybını önlemek amacıyla uygun örnekleme yöntemini kullanılarak kolay ulaşılabılır okullar seçilmiştir.

Amaçsal örnekleme “olasılık seçkisiz olmayan bir örnekleme yaklaşımıdır. Çalışmanın amacına bağlı olarak bilgi açısından zengin durumların seçilerek araştırma yapılmasına olanak tanır”. Uygun örnekleme, “kazara ya da elverişli örnekleme yöntemi olarak ta anılmakta olup zaman, para işgücü kaybını önlemeyi temel amaç edinmiş bir yöntemdir.” (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz, & Demirel, 2018).

Örnekleme sayısını seçerken ise farklı kaynaklarda örneklemin evreni temsil yeterliliği ile ilgili değerlendirmelere rastlamak mümkündür. “%95 kesinlik düzeyi ve tolerans gösterilebilir hata oranlarına göre 100.000 kişilik bir evren için 382 kişi yeterli örnekleme oluşturmaktadır. Bazı kaynaklarda ise bu sayı 383 ve 384 olarak kabul edilmiştir” (Balcı, 2009). Bu çalışmada da 595 ortaokul öğrencisi örnekleme oluşturmaktadır.

3.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmada veriler “Beden Eğitimi Dersi Değer Yönelimi Ölçeği“, “Beden Eğitimi Dersi Sportmenlik Davranış Ölçeği (BEDSDÖ) “ ve araştırmacı tarafından hazırlanan “Kişisel Bilgi Formu“ ile ölçülerek belirlenmiştir.

3.3.1. Beden Eğitimi Dersi Değer Yönelimi Ölçeği

Bu ölçek Yıldız ve Güven (2013) tarafından beden eğitimi dersinin öğrencilere kazandırdığı değerleri ölçmek amacıyla hazırlanmıştır. Ölçek çalışması sonucunda geçerli ve güvenilir olduğu kabul edilen, Beden Eğitimi Dersi Değer Yönelimi Ölçeği, Sportif Erdem (8-14-17-20-22-25-28), Dayanışma (1-7-11), Özgüven (2-4-21-27), Duyarlı Olma (6-9-12-16), Sorumluluk (10-13-18-24-26) ve Millî Kültür (3-5-15-19-23) olmak üzere altı boyut altında 28 madde yer almıştır. Ölçek beşli likert şeklindedir. Ayrıca değerlerin toplam puanları da çalışmaya dâhil edilmiştir. Orjinal ölçeğin Cronbach Alfa katsayısı .92, bu çalışmada da .91 olarak bulunmuştur. Ölçekte sportif erdem, dayanışma, özgüven, duyarlı olma, sorumluluk ve Millî Kültür boyutlarında bulunan maddelerin bu boyutlara uygunluğu Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) ile test edilmiştir. Elde edilen modelin uygunluğu, Root Mean Square Error Approximation (RMSEA), Normed Fit Index (NFI), Non-Normed Fit Index (NNFI), Comparative Fit Index (CFI), Goodness of Fit Index (GFI) ve Adjusted Goodness of Fit Index (AGFI) uyum ölçütleri ile test edilmiştir. Yapılan analiz sonucu, modelin uygunluğuna ilişkin RMSEA değeri .076; NFI değeri .93; NNFI değeri .94; CFI değeri .95; GFI değeri .85 ve AGFI değeri .82 olarak tespit edilmiştir. Elde edilen verilere göre, model uyum değerlerinin kabul edilebilir düzeyde olduğu saptanmıştır.

3.3.2. Beden Eğitimi Dersi Sportmenlik Davranış Ölçeği (BEDSDÖ)

Bu ölçek Koç (2013) tarafından beden eğitimi öğretmenlerinin ve araştırmacıların ortaokul öğrencilerinde, beden eğitimi dersi sportmenlik davranışlarını ölçebilmek için hazırlanmıştır.

Faktör 1“Uygun Davranışlar Sergileme (1-2-4-7-9-11-12-14-16-19-21)” ve faktör 2 “Uygunsuz Davranışlardan Kaçınma (3-5-6-8-10-13-15-17-18-20-22)” şeklinde isimlendirilmiştir. Tüm maddelerin toplamı ise “Toplam Sportmenlik” alt maddesinin puanını vermektedir. Ölçek 22 maddeden oluşmakta ve beşli likert şeklindedir. Orjinal ölçeğin 449 kişiye uygulanmasında ortaya çıkan Cronbach Alfa katsayısı .88, bu araştırmada da .87 olarak bulunmuştur. Ölçeğin faktör yapısına kanıt sağlamak amacıyla yapılan DFA sonucunda; $\chi^2/sd=2.00$, RMSEA= .067, SRMR= .08, CFI= .95, GFI= .85, AGFI= .82, NFI= .90 ve NNFI=.95 değerleri elde edilmiştir. χ^2/sd , oranının 2 olması model ile veriler arasında iyi bir uyum olduğunu göstermektedir. GFI ve AGFI dışındaki tüm uyum indekslerinin kabul edilebilir sınırlar içinde olduğu görülmektedir.

3.3.3. Kişisel Bilgi Formu

Bu formda okul adı, sınıf, cinsiyet, yaş, beden eğitimi ve spor dersinde kazanılan değerler, ders dışında spor yapma durumu, lisanslı olma durumu, okul başarısı gibi bilgiler bulunmaktadır. Ayrıca Beden Eğitimi ve Spor dersi müfredatında bulunan 10 kök değer öğrencilerin sıralamaları için bu formda listelenmiştir.

3.4. Verilerin Toplanması

Öncelikle ölçeklerin uygulanacağı okullar için Milli Eğitim Müdürlüğünden izin alınmıştır. 2019-2020 eğitim öğretim yılında örnekleme Antalya İli merkezindeki Konyaaltı İlçesi'nde Leyla Kahraman Sevim Ertenü Ortaokulu, Dr. Cahit Ünver Ortaokulu ve Abdurrahman Neriman Bileydi Ortaokulu öğrencilerinin beden eğitimi ve spor ders programı alınmış ve ders saatlerinde derse gidilerek öğrencilere ölçekle ilgili açıklamalar yapılmıştır. Daha sonra ölçek uygulamasına geçilmiştir. Öğrencilere kişisel veri formu, “Beden Eğitimi Dersi Değer Yönelimi Ölçeği” ve

“Beden Eğitimi Dersi Sportmenlik Davranış Ölçeği (BEDSDÖ)” uygulanmıştır. Uygulama 10-15 dakika sürmüştür.

3.5. Verilerin Analizi

Araştırmada toplanan veriler SPSS 18 paket programına girilerek istatistiksel analizleri yapılmıştır. Verilerin analizinde kişisel bilgiler için betimsel istatistik yöntemleri olarak frekans (f), yüzde (%), aritmetik ortalama (\bar{x}) ve standart sapma (Ss) kullanılmıştır. Araştırmada öncelikle verilerin dağılımı incelenmiştir. Çalışma grubundan elde edilen verilerin normal dağılım gösterip göstermediğini test etmek amacıyla Kolmogorow Smirnow testi uygulanmıştır. Yapılan test sonuçları verilerin normal dağılmadığı yönündedir. Bu aşamada, verilerin diğer normallik varsayımlarını sağlayıp sağlamadığını kontrol etmek için basıklık ve çarpıklık katsayılarına bakılmıştır. Beden Eğitimi Dersi Sportmenlik Davranış Ölçeği çarpıklık değeri -.830 ve basıklık değeri .664 ve Beden Eğitimi Dersi Değer Yönelimi Ölçeğinin çarpıklık değeri -.537 ve basıklık değeri -.113 olarak bulunmuştur. Bu kapsamda araştırmada kullanılan ölçeklerin basıklık ve çarpıklık katsayılarının +1.00 ile -1.00 aralığında olduğu belirlenmiştir. “Bu durum yapılan çalışmadan elde edilen puanların normal dağılım gösterdiği biçiminde” yorumlanmaktadır (Hair, Black, Babin, Anderson, ve Tatham, 2013). Bu nedenle, verilerin analizinde ikili değişkenlerde parametrik testlerden bağımsız örneklem t-testi, ANOVA testi kullanılmıştır. Ancak öğrencilerin yaptıkları spor türlerine göre gruplandırmada bir grup sayısı 30 ‘un altında olduğu için parametrik olmayan testlerden Kruskal Wallis testi yapılmıştır. Sonuçlar $p < 0.05$ anlamlılık düzeyinde değerlendirilmiştir.

BÖLÜM IV

BULGULAR

Bu bölümde; öğrencilerin beden eğitimi ve spor dersi değerler ve sportmenlik düzeyleri, cinsiyet, öğrenim görülen sınıf, spor yapıp yapmama, lisanslı olarak spor yapma durumu ve yapılan spor türü değişkenlerine ilişkin sonuçlar ile değerler yönelimleri ve sportmenlik davranışları arasındaki ilişkinin saptanmasına ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

4.1. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Kişisel Bilgilerine Dair Bulgular

Tablo 4.1. Araştırmaya Katılan Öğrencilere İlişkin Kişisel Bilgiler

Değişkenler		f	%
Cinsiyet	Kız	282	47.4
	Erkek	313	52.6
Okul	Leyla Kahraman Ort.	224	37.6
	Abdurrahman N. Ort.	194	32.6
	Dr. Cahit Ünver Ort.	177	29.7
Sınıf	5. sınıf	126	21.2
	6.sınıf	124	20.8
	7.sınıf	145	24.4
	8.sınıf	200	33.6
Spor yapma durumu	Spor yapmayan	352	59.2
	Spor yapan	243	40.8
Spor branşı	Bireysel spor	48	8.1
	Takım sporu	173	29.1
	Mücadele sporu	22	3.7
Lisanslı olma durumu	Lisanslı spor yapan	132	22.2
	Lisanssız spor yapan	111	18.7
	Spor yapmayan	352	59.2
Başarı ortalamaları	46-88 puan	251	42.2
	88-100 puan	344	57.8
TOPLAM		595	100.0

Tablo 4.1. incelendiğinde araştırmaya katılan toplam 595 öğrencinin %47.4'ü (n=282) kız öğrencilerden, %52.6'sı (313) oğlan öğrencilerden oluşmaktadır. Öğrencilerin okudukları okullar ise % 37.6'sı (224) Leyla Kahraman Sevim Ertenü Ortaokulu, %32.'sı (194) Abdurrahman Neriman Bileydi Ortaokulu ve %29.7'sı (177) Dr. Cahit Ünver Ortaokulu şeklindedir. Sınıflar incelendiğinde %21.2 (126) 5.sınıf, %20.8 (124) 6.sınıf, % 24.4 (145) 7.sınıf, %33.6 (200) 8. Sınıfta eğitim görmektedir. Öğrencilerin %59.2'si (352) spor yapmazken, %40.8'i (243) spor yapmaktadırlar. Spor yapan öğrencilerin ise %8.1'i (48) bireysel spor, %29.1'i (173) takım sporu ve %3.7'si (22) mücadele sporlarıyla ilgilenmektedir. Lisanslı spor yapan öğrenciler %22.2 (132)'yken, lisanssız spor yapanlar ise %18.7 (111)'dir. Öğrencilerin bir önceki dönem okul başarı ortalamalarının %42.2'sini (251) 46-88 puan aralığı oluştururken %57.8'ini (344) ise 88-100 puan aralığı oluşturmaktadır.

4.2. Beden Eğitimi ve Spor Dersinde Öğrencilerin En Çok Kazandıklarını Düşündükleri Kök Değerlere İlişkin Bulgular

Beden eğitimi ve spor dersinde kazandırmayı planlanan kök değerleri öğrenciler en çok kazandıklarını düşündükleri üç değeri önem sırasına göre sıralamışlardır. Bu veriler tablo 4.2'de verilmiştir.

Tablo 4.2. Kök Değerlerin Sıralaması

Değerler	1. sıra		2. sıra		3. sıra		Toplam
	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	<i>f</i>
Adalet	104	17.5	80	13.4	51	8.6	235
Dostluk	133	22.4	80	13.4	81	13.6	294
Dürüstlük	28	4.7	48	8.1	48	8.1	124
Öz Denetim	27	4.5	44	7.4	25	4.2	96
Sabır	84	14.1	68	11.4	99	16.6	251
Saygı	99	16.6	88	14.8	81	13.6	268
Sevgi	22	3.7	39	6.6	39	6.6	100
Sorumluluk	66	11.1	107	18.0	89	15.0	262
Vatanseverlik	12	2.0	11	1.8	16	2.7	39
Yardıms severlik	20	3.4	30	5.0	66	11.1	116

Tablo 2.'ye göre öğrencilerin 1. sırada en çok tercih ettikleri kök değer Dostluk ($f=133$), 2. sırada tercih edilen kök değer Sorumluluk ($f=107$) ve 3. sırada tercih edilen kök değer Sabır ($f=99$) olmuştur. Öğrencilerin yaptıkları tercihlerin toplamına bakıldığında ise en çok işaretlenen kök değer Dostluktur ($f=294$). Toplamda en çok kazanıldığı düşünülen 2. değer Saygı ($f=268$) ve 3. Değer ise Sorumluluk ($f=262$) olmuştur.

4.3. Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre Beden Eğitimi ve Spor Dersi Değer Yönelimleri ve Sportmenlik Davranışlarına İlişkin Bulguları

Araştırmanın ikinci alt problemi “öğrencilere göre beden eğitimi ve spor dersi değer yönelimleri ve sportmenlik davranışları cinsiyete göre farklılaşmakta mıdır?” şeklindedir. Tablo 4.3.'de öğrencilerin cinsiyetlerine göre beden eğitimi ve spor dersi değer yönelimleri ve sportmenlik davranışları t-testi sonuçları verilmiştir.

Tablo 4.3. Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre t-testi Sonuçları

Ölçekler	Cinsiyet	N	\bar{X}	Ss	t	p
Uygun Davranış Sergileme	Kız	282	3.83	.79	1.149	.251
	Erkek	313	3.76	.75		
Olumsuz Davranışlardan Kaçınma	Kız	282	4.43	.64	6.566*	.000
	Erkek	313	4.05	.75		
Sportmenlik Toplam	Kız	282	4.13	.62	4.447*	.000
	Erkek	313	3.90	.61		
Sportif Erdem	Kız	282	4.18	.68	1.941	.053
	Erkek	313	4.07	.70		
Dayanışma	Kız	282	4.19	.75	.794	.428
	Erkek	313	4.14	.77		
Özgüven	Kız	282	3.92	.87	1.011	.312
	Erkek	313	3.85	.81		
Duyarlı Olma	Kız	282	4.32	.63	4.994*	.000
	Erkek	313	4.01	.83		
Sorumluluk	Kız	282	3.97	.84	2.682*	.008
	Erkek	313	3.78	.83		
Milli Kültür	Kız	282	4.26	.70	2.583*	.010
	Erkek	313	4.11	.71		
Değer Toplam	Kız	282	4.14	.59	2.946*	.003
	Erkek	313	3.99	.60		

*p<.05

Tablo 4.3. incelendiğinde, öğrencilerin cinsiyetlerine göre sportmenlik davranışlarının uygun davranış sergileme ($t=1.149$, $p=.251$; $p>.05$) alt boyutunda istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmazken, olumsuz davranışlardan kaçınma ($t=6.566$, $p=.000$; $p<.05$), ve sportmenlik ölçeği toplamında ($t=4.447$, $p=.000$; $p<.05$) istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar bulunmuştur.

Öğrencilerin değer yönelimleri incelendiğinde; duyarlı olma ($t=4.994$, $p=.000$; $p<.05$), sorumluluk ($t=2.682$, $p=.008$; $p<.05$), milli kültür ($t=2.583$, $p=.010$; $p<.05$) alt maddelerinde ve değerler toplamında ($t=2.946$, $p=.003$; $p<.05$) kızlar lehine istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Ancak sportif erdem ($t=1.941$, $p=.053$; $p>.05$), dayanışma ($t=.794$, $p=.428$; $p>.05$) ve özgüven ($t=1.011$, $p=.312$; $p>.05$) alt boyutlarında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

4.4. Öğrencilerin Sınıf Düzeyine Göre Değer Yönelimleri ve Sportmenlik Davranışlarına İlişkin Bulguları

Araştırmanın üçüncü alt problemi, “ortaokul öğrencilerinin beden eğitimi ve spor dersi değer yönelimleri ve sportmenlik davranışları öğrenim görülen sınıf düzeyine göre farklılaşmakta mıdır?” şeklindedir. Tablo 4.4.’de bu sorunun bulguları verilmektedir.

Tablo 4.4. Öğrencilerin Sınıf Düzeyine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Ölçekler	Sınıflar	N	\bar{X}	ss	F	P	Fark
Uygun Davranış Sergileme	5.sınıf	126	4.11	.72	10.678*	.000	5>6
	6.sınıf	124	3.79	.72			5>7
	7.sınıf	145	3.71	.84			5>8
	8.sınıf	200	3.65	.71			
Olumsuz Davranışlardan Kaçınma	5.sınıf	126	4.51	.56	13.075*	.000	5>7
	6.sınıf	124	4.30	.65			5>8
	7.sınıf	145	4.40	.92			6>7
	8.sınıf	200	4.17	.93			
Sportmenlik Toplam	5.sınıf	126	4.31	.51	15.826*	.000	5>6
	6.sınıf	124	4.04	.59			5>7
	7.sınıf	145	3.85	.73			5>8
	8.sınıf	200	3.91	.55			
Sportif Erdem	5.sınıf	126	4.39	.59	11.922*	.000	5>7
	6.sınıf	124	4.21	.70			5>8
	7.sınıf	145	3.96	.78			
	8.sınıf	200	4.01	.61			
Dayanışma	5.sınıf	126	4.34	.71	5.223*	.001	5>7
	6.sınıf	124	4.27	.77			5>8
	7.sınıf	145	4.07	.81			
	8.sınıf	200	4.06	.72			
Özgüven	5.sınıf	126	4.16	.73	11.692*	.000	5>7
	6.sınıf	124	4.02	.85			5>8
	7.sınıf	145	3.85	.90			
	8.sınıf	200	3.65	.79			
Duyarlı Olma	5.sınıf	126	4.33	.69	4.206*	.006	5>6
	6.sınıf	124	4.03	.87			5>7
	7.sınıf	145	4.07	.82			
	8.sınıf	200	4.19	.64			
Sorumluluk	5.sınıf	126	4.12	.80	13.670*	.000	5>7
	6.sınıf	124	4.10	.78			5>8
	7.sınıf	145	3.80	.89			
	8.sınıf	200	3.63	.78			
Milli Kültür	5.sınıf	126	4.48	.58	14.277*	.000	5>7
	6.sınıf	124	4.29	.68			5>8
	7.sınıf	145	4.05	.77			
	8.sınıf	200	4.02	.69			
Değer Toplam	5.sınıf	126	4.30	.54	13.197*	.000	
	6.sınıf	124	4.15	.62			
	7.sınıf	145	3.97	.68			
	8.sınıf	200	3.93	.49			

*p<.05

Tablo 4.4. incelendiğinde, öğrencilerin sınıf düzeylerine göre uygun davranış sergileme ($F=10.678$, $p=.000$; $p<.05$), olumsuz davranışlardan kaçınma ($F=13.075$, $p=.000$; $p<.05$) ve sportmenlik ölçeği toplamında ($F=15.826$, $p=.000$; $p<.05$) istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Bu farklılıklar 5. sınıf öğrencilerinin lehine olup, 6.7.8. sınıf öğrencilerine göre uygun davranış sergileme, olumsuz davranışlardan kaçınma ve sportmenlik ölçeği toplamında puan ortalamaları yüksektir. Sportif erdem alt boyutunda ise 5. Sınıf öğrencilerinin puanları 7. ve 8. sınıf öğrencilerine göre anlamlı düzeyde farklıdır.

Değerler toplamında ise anlamlı bir farklılık mevcuttur ($F=13.197$, $p=.000$; $p<.05$). Sportif erdem ($F=11.922$, $p=.000$; $p<.05$), dayanışma ($F=5.223$, $p<.001$; $p<.05$), özgüven ($F=11.692$, $p=.000$; $p<.05$), sorumluluk ($F=12.670$, $p=.000$; $p<.05$) ve milli kültür ($F=14.277$, $p=.000$; $p<.05$) alt maddelerinde 5. sınıf öğrencilerinin puan ortalamaları 7. ve 8. sınıf öğrencilerinden yüksektir. Duyarlı olma ($F=4.206$, $p=.006$; $p<.05$) alt maddesinde ise 5. sınıf öğrencilerinin puan ortalamaları 6. ve 7. sınıflara göre yüksek bulunmuştur.

4.5. Öğrencilerin Spor Yapma Durumlarına Göre Beden Eğitimi ve Spor Dersi Değer Yönelimleri ve Sportmenlik Davranışlarına İlişkin Bulgular

Araştırmanın dördüncü alt problemi “ortaokul öğrencilerinin beden eğitimi ve spor dersi değer yönelimleri ve sportmenlik davranışları spor yapma durumuna göre farklılaşmakta mıdır?” şeklindedir. Tablo 4.5’de bu alt problemin t-testi sonuçları verilmiştir.

Tablo 4.5. Öğrencilerin Spor Yapma Durumuna Göre t-testi Sonuçları

Ölçekler	Spor yapan	N	\bar{X}	ss	T	p
Uygun Davranış Sergileme	Hayır	352	3.71	.77	-2.951*	.003
	Evet	243	3.90	.75		
Olumsuz Davranışlardan Kaçınma	Hayır	352	4.25	.71	.964	.335
	Evet	243	4.19	.74		
Sportmenlik Toplam	Hayır	352	3.98	.61	-1.238	.216
	Evet	243	4.05	.64		
Sportif Erdem	Hayır	352	4.07	.69	-2.131*	.033
	Evet	243	4.19	.68		
Dayanışma	Hayır	352	4.12	.78	-1.763	.078
	Evet	243	4.23	.73		
Özgüven	Hayır	352	3.73	.86	-5.687*	.000
	Evet	243	4.11	.76		
Duyarlı Olma	Hayır	352	4.17	.70	.536	.592
	Evet	243	4.14	.82		
Sorumluluk	Hayır	352	3.80	.85	-2.478*	.013
	Evet	243	3.97	.81		
Milli Kültür	Hayır	352	4.09	.74	-3.827*	.000
	Evet	243	4.31	.65		
Değer Toplam	Hayır	352	4.00	.60	-3.260	.003
	Evet	243	4.16	.58		

*p<.05

Tablo 4.5.’e göre öğrencilerin sportmenlik davranışları incelendiğinde uygun davranış sergileme (t=-2.951, p=.003; p<0.05) alt boyutunda istatistiksel farklılıklara rastlanmıştır. Fakat olumsuz davranışlardan kaçınma (t=.964, p=.335; p>.05) ve sportmenlik ölçeği toplamında (t=-1.238, p=.216; p>.05) anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır.

Öğrencilerin tablo 4.5.'e göre değer yönelimlerinde sportif erdem ($t=2.131$, $p=0.33$; $p<0.05$), özgüven ($t=5.687$, $p=.000$; $p<0.05$), sorumluluk ($t=-2.478$, $p=.013$; $p<0.05$) ve milli kültür ($t=-3.827$, $p=.000$; $p<0.05$) alt boyutlarında egzersiz veya spor yapma durumuna göre spor yapanların lehine istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Öğrencilerin spor yapmaları ile dayanışma ($t=-1.763$, $p=.078$; $p>.05$), duyarlı olma ($t=.536$, $p=.592$; $p>.05$) ve değerler toplamı ($t=-3.260$, $p=.003$; $p>.05$) alt boyutları arasında anlamlı bir farklılığa ulaşılamamıştır.

4.6. Ortaokul Öğrencilerinin Yaptıkları Spor Dalına Göre Beden Eğitimi ve Spor Dersi Değer Yönelimleri ve Sportmenlik Davranışlarına İlişkin Kruskall Wallis Analizi

Ortaokul öğrencilerin beden eğitimi ve spor dersi haricinde yaptıkları spor dallarına göre değer yönelimleri ve sportmenlik davranışlarına ilişkin Kruskall Wallis analizi tablo 4.6.'da verilmiştir.

Tablo 4.6. Yapılan Spor Dalına Göre Kruskall Wallis Analizi Sonuçları

Ölçekler	Spor Türleri	N	\bar{X}	Sıra ort.	X ²	P	Fark
Uygun Davranış Sergileme	Takım	173	3.95	126.38	2.338	.311	
	Bireysel	48	3.78	11.02			
	Mücadele	22	3.76	111.50			
Olumsuz Davranışlardan Kaçınma	Takım	173	4.20	122.87	3.812	.149	
	Bireysel	48	4.26	130.79			
	Mücadele	22	3.98	95.95			
Sportmenlik Toplam	Takım	173	4.07	125.52	2.875	.237	
	Bireysel	48	4.02	119.94			
	Mücadele	22	3.87	98.80			
Sportif Erdem	Takım	173	4.24	126.97	3.113	.211	
	Bireysel	48	4.11	111.33			
	Mücadele	22	3.87	106.16			
Dayanışma	Takım	173	4.28	126.77	3.008	.222	
	Bireysel	48	4.10	108.13			
	Mücadele	22	4.12	114.75			
Özgüven	Takım	173	4.20	129.40	6.867*	.032	Takım> bireysel
	Bireysel	48	3.86	102.06			
	Mücadele	22	3.97	107.27			
Duyarlı Olma	Takım	173	4.18	126.76	5.066	.079	
	Bireysel	48	4.11	118.71			
	Mücadele	22	3.84	91.75			
Sorumluluk	Takım	173	4.04	127.30	3.589	.166	
	Bireysel	48	3.85	111.04			
	Mücadele	22	3.71	104.25			
Milli Kültür	Takım	173	4.35	125.09	1.594	.451	
	Bireysel	48	4.19	110.79			
	Mücadele	22	4.27	122.14			
Değer Toplam	Takım	173	4.21	128.42	5.184	.075	
	Bireysel	48	4.03	108.55			
	Mücadele	22	3.99	100.89			

*p<.05

Tablo 4.6. incelendiğinde, öğrencilerin sportmenlik davranışları ölçeğinden elde edilen bulgulara göre uygun davranış sergileme (X²=2.338, p=.311; p>.05), olumsuz davranışlardan kaçınma (X²=3.812, p=.149; p>.05), sportmenlik ölçeği

toplamı ($X^2=2.875$, $p=.237$; $p>.05$) alt boyutlarında herhangi bir anlamlılık bulunmamaktadır.

Öğrencilerin yaptıkları spor türlerine göre değer yönelim ölçeğinde yalnızca özgüven maddesinde ($X^2=6.867$, $p=.032$; $p<.05$) takım sporu yapan öğrencilerin, bireysel spor yapan öğrencilere göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Sportif erdem ($X^2=3.113$, $p=.211$; $p<.05$), dayanışma ($X^2=3.008$, $p=.222$; $p<.05$), duyarlı olma ($X^2=5.066$, $p=.079$; $p<.05$), sorumluluk ($X^2=3.589$, $p=.166$; $p<.05$), milli kültür ($X^2=1.594$, $p=.451$; $p<.05$) alt maddelerinde ve değer ölçeği toplamında ($X^2=5.184$, $p=.075$; $p<.05$) ise istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamıştır.

4.7. Değer Yönelimleri ve Sportmenlik Davranışlarının Öğrencinin Okul Başarısına Göre t-testi

Okul başarısının öğrencileri değer yönelimleri ve sportmenlik davranışlarına etkisini incelemek için t-testi yapılmıştır. Tablo 4.7. okul başarısının değer yönelimleri ve sportmenlik davranışlarına olan etkisini belirlemeye yöneliktir.

Tablo 4.7. Öğrencilerin Okul Başarısına Göre t-testi Sonuçları

Ölçekler	Okul Başarısı	N	\bar{X}	ss	t	p
Uygun Davranış Sergileme	45-88 puan	251	3.72	.70	1.743	.187
	88-100 puan	344	3.84	.79		
Olumsuz Davranışlardan Kaçınma	45-88 puan	251	4.17	.72	.050	.823
	88-100 puan	344	4.27	.72		
Sportmenlik Toplam	45-88 puan	251	3.95	.59	.307	.580
	88-100 puan	344	4.05	.64		
Sportif Erdem	45-88 puan	251	4.09	.65	.996	.319
	88-100 puan	344	4.14	.71		
Dayanışma	45-88 puan	251	4.10	.74	.036	.849
	88-100 puan	344	4.21	.78		
Özgüven	45-88 puan	251	3.87	.79	2.267	.133
	88-100 puan	344	3.90	.88		
Duyarlı Olma	45-88 puan	251	4.07	.80	2.821	.094
	88-100 puan	344	4.22	.71		
Sorumluluk	45-88 puan	251	3.82	.78	7.655	.241
	88-100 puan	344	3.90	.88		
Milli Kültür	45-88 puan	251	4.15	.65	4.413	.241
	88-100 puan	344	4.20	.75		
Değer Toplam	45-88 puan	251	4.02	.56	3.225	.073
	88-100 puan	344	4.10	.62		

*p<.05

Tablo 4.7. incelendiğinde, öğrenci okul başarı ortalamalarının sportmenlik davranış ölçeği alt boyutlarından uygun davranış sergileme ($t=1.743$, $p=.187$; $p>.05$), olumsuz davranışlardan kaçınma ($t=.050$, $p=.823$; $p>.05$) ve sportmenlik ölçeği toplamında ($t=.307$, $p=.580$; $p>.05$) istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır.

Değer yönelimi ölçeğinden elde edilen bulgulara göre ise sportif erdem ($t=.996$, $p=.319$; $p>.05$), dayanışma ($t=.036$, $p=.849$; $p>.05$), özgüven ($t=2.267$, $p=.133$; $p>.05$), duyarlı olma ($t=2.821$, $p=.094$; $p>.05$), sorumluluk ($t=7.655$, $p=.2241$; $p>.05$), milli kültür ($t=4.413$, $p=.241$; $p>.05$) ve değer toplamı ($t=3.225$, $p=.073$; $p>.05$) alt boyutlarında herhangi bir istatistiksel anlamlı fark bulunmamıştır.

BÖLÜM V

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

5.1. Tartışma ve Sonuç

Çalışmanın bu kısmında, değerlendirmeler yapılarak sonuçlar sunulmuştur.

Araştırmanın ilk amacı ile ilgili analizlerin sonucuna göre, araştırmaya katılan öğrencilerin beden eğitimi ve spor dersinin kendilerine en çok kazandırdıklarını düşündükleri kök değer Dostluktur (f=133). Bu sıralamayı sırayla Sorumluluk (f=107) ve Sabır (f=99) takip etmektedir. Ayrıca öğrencilerin ölçekte yaptıkları tercihlerin toplamına bakıldığında ise en çok işaretlenen kök değer Dostluktur (f=294). Albayrak'ın (2019) ilköğretim beden eğitimi ve oyun dersi kapsamında yaptığı çalışmasında ise öğretmenlerin öğrenciler tarafından en çok kazandırdıklarını düşündükleri değerler saygı, sevgi ve empati olmuştur. Beden eğitimi ve spor dersinin uygulamalı bir ders olması öğrencilerin arkadaşlarıyla sosyal ilişkiler geliştirmelerine olanak sağlamaktadır. Bu ilişkiler ders içerisinde takımının başarılı olma veya kaybetme durumuna karşı iş birliği yapmalarını gerektirmektedir. Bu sürecin öğrenciler arasında yeni arkadaşlıklar kurulurken var olan arkadaşlıkların da pekişmesine neden olduğu söylenebilir. Ayrıca oluşan dostluk ortamının beraberinde öğrencilerin birbirlerine karşı sorumluluk duygularını da geliştirdiği söylenebilir.

Hergüneri G., Önal ve Hergüneri S. (2018) göre de doğru planlanmış bir beden eğitimi ve spor dersinde ve oyunlarda “kurallara uymayı, başkalarına saygı duymayı, hak yememeyi ve hakkını savunmayı, dürüst olmayı, işbirliği yapmayı, yardımsever olmayı, kazanma ve kaybetme durumlarında duygularını kontrol edebilmeyi vb. birçok sosyal ve ahlaki davranışları” benimseyerek öğrenmektedirler. Beden eğitimi dersinin farklı alanlar üzerine etkilerinin araştırıldığı bir çalışmada da fiziksel aktivitenin doğası gereği bireyin kişisel ve sosyal sorumluluklarını geliştirerek sosyal becerileri olumlu etkilediği ifade edilmiştir. Derse katılım öğrencilerin işbirliği içerisinde, uyumlu bir şekilde, topluluk duygusunu ve empati yeteneklerini geliştirmektedir (Bailey ve diğerleri, 2009). Elde edilen sonuçlar literatürle benzerlik göstermektedir.

Öğrencilerin en az tercih ettikleri değer ise Vatanseverlik (f=39) olmuştur. Son yıllarda milli bayram ve törenlerde çeşitli düzenlemeler yapılarak kutlamaların eskisi kadar büyük ve coşkulu yapılmaması bu sonuca bir neden olarak gösterilebilir. Okullarda ve okullar arası düzenlenen milli bayram ve törenlere kalabalık öğrenci guruplarıyla katılarak öğrencilerde milli duyguların ve milli bilincin kazandırılması amaçlanmaktadır (Yalçın, 1995). Törenlere hazırlıkların beden eğitimi ve spor derslerinde ve benden eğitimi öğretmenleri eşliğinde yapılması vatanseverlik değerinin ve milli birlik duygularının artması sağlanabilir.

Araştırmanın ikinci amacına yönelik yapılan analizler sonucu ortaokul beden eğitimi ve spor dersinde cinsiyete göre Sportmenlik Ölçeği Toplamında ve Olumsuz Davranışlardan Kaçınma alt boyutunda kız öğrenciler erkek öğrencilere göre daha yüksek bir puanlamaya sahiptirler. Aynı ölçeğin kullanıldığı başka bir araştırmada erkeklerin başarı için olumsuz davranış sergileme eğiliminde oldukları ve kızların bu davranışlardan kaçındıkları belirtilmiştir. Ayrıca aynı çalışmada sonuçlar kız öğrencilerin erkek öğrencilere oranla istatistiksel olarak daha fazla sportmen davranış sergiledikleri yönündedir (Türkmen ve Varol, 2015). Koç ve Güllü (2016) liseli öğrencilerle yaptıkları araştırmada kızların erkek öğrencilere oranla olumsuz sportmenlik davranışlarından daha fazla kaçındıkları ve erkeklere kıyasla daha az saldırgan bir tutum sergilediklerini belirtmişlerdir. Kızların erkeklere oranla daha fazla sportmen oldukları ifadesi ise elde edilen bulguları desteklemektedir. Benzer bir sonuçta Özdemir'in (2019) ortaokul ve lise öğrencileri üzerinde yaptığı araştırmada kız ortaokul öğrencilerinin erkeklere göre istatistiksel olarak sportmenlik puanlarının yüksek olduğu ve negatif davranışlardan kaçındıkları şeklindedir.

Cinsiyet faktörüne göre kız öğrencilerin lehine ortaokul beden eğitimi ve spor dersinde Duyarlı Olma, Sorumluluk, Milli Kültür alt maddelerinde ve Değerler Toplamında erkek öğrencilere göre istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur. Alanyazında Uluişik'in (2019) ortaöğretim beden eğitimi ve spor dersine katılan öğrenciler üzerinde yaptığı çalışmada kız öğrencilerin sorumluluk, arkadaşlık, barışçıl olma ve saygı değerlerini erkek öğrencilere göre daha fazla benimsedikleri sonucuna varılmıştır. Yücekaya (2018) ise benzer bir sonuç olarak ortaokul beden eğitimi dersinde kız öğrencilerin değer puanlarının cinsiyet faktörüne göre erkek öğrencilerden daha yüksek bir orana sahip olduklarını belirtmiştir. Sonuçları benzerlik gösteren bir diğer çalışma ise Doğan'a (2015) aittir. Beden eğitimi dersinin

öğrenciye kazandırdığı düşünölen değerdlerden sportif erdem, dayanışma, duyarlı olma, sorumluluk ve milli költür alt boyutlarında kız öğrencilerin değerd yönelimlerinin erkek öğrencilere göre daha yüksek olduğu sonuçlarda belirtilmiştir. Klomsten, Marsh ve Skaalvik (2005) yaptıkları çalışmada ortaokul öğrencilerinin spor branşlarını tercih etmede cinsiyet faktörünü araştırmıştır. Kızların daha çok mücadele içermeyen spor branşları (dans, jimnastik, binicilik) tercih ettiklerini ve erkeklerin ise daha fazla mücadele içerdikli ve çekışmeli sporları (futbol, buz hokeyi, boks) tercih ettiklerini rapor etmişlerdir.

Genel olarak ortaokul öğrencileri üzerinde yapılan bir araştırmada ise barışçıl olma, sorumluluk, dostluk değerdlerinde kızlar lehine istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar varken, hoşgörü, dürüstlük ve saygı değerdlerinde cinsiyet alt boyutunda anlamlı bir farklılık bulunamamıştır (Kayır, 2011). Ayrıca Aktepe ve Yalçınkaya'nın (2016) yapmış oldukları araştırmada kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre okulda verilen değerdler eğitime daha olumlu yaklaştıkları ifade edilmiştir. Bu sonuçların erkeklerin daha rekabetçi davranışlar sergileyerek birbirlerine üstünlük kurma çabalarının bir etkisi olduğu söylenebilir.

Araştırmanın üçüncü amacına yönelik yapılan analizler sonucu öğrencilerin sınıf düzeylerine göre beden eğitimi ve spor dersinde Uygun Davranış Sergileme, Olumsuz Davranışlardan Kaçınma ve Sportmenlik Ölçeği Toplamında istatistiksel olarak farklılık bulunmuştur. Bu farklılıklar sınıf düzeyi küçüldükçe öğrencilerin sportmenliğe uygun davranışları büyük sınıflara göre daha fazla sergiledikleri şeklindedir. Alanyazında bulunan benzer bir araştırmada 5. ve 6. sınıfların beden eğitimi dersinde 7. ve 8. sınıflara göre daha fazla pozitif davranış sergileyerek, negatif davranışlardan kaçındıkları belirtilmiş ve sportmenlik değerdleri daha yüksek bulunmuştur (Ekinci, 2018). Sınıf düzeyi arttıkça öğrencilerin beden eğitimi ve spor dersi sportmenlik davranışlarının azaldığı söylenebilir. Sezer, Ektirici, Ozbal ve Atlı (2015) yaptıkları araştırma ise bu yorumu destekler nitelikte olup sportmenlik (fair play) davranışları ile sınıf düzeyi arasında ters bir anlamlılık olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Ancak literatürde ortaokul beden eğitimi ve spor dersi sportmenlik davranışları üzerine yapılan başka bir çalışmada sınıf düzeyinin sportmenlik davranışları üzerinde bir etkisi olmadığı sonucuna ulaşmıştır (Kayışoğlu ve diğerleri, 2015). Efe ve Yıldırım'ın (2012) okullar arası karşılaşmalarındaki

öğrencilerin fair play anlayışları için yaptıkları araştırma sonuçları sportmenlik (fair play) davranışları ile yaş grupları arasında bir ilişki olmadığı şeklindedir. Bu araştırmalar ile elde edilen sonuçlar farklılık göstermektedir.

Sınıf düzeyine göre değerler toplamında ve bütün alt maddelerde istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Sınıf düzeyi azaldıkça değer yönelimleri artmaktadır. Sınıf düzeyi ile ortaokul beden eğitimi ve spor dersi değer yönelimleri arasında zıt yönlü bir farklılık vardır. Özellikle 5. sınıf öğrencilerinin değer puanlarının diğer sınıflara oranla yüksek olması ilköğretim 1. kademedeki gelmiş olmalarıyla ilişkilendirilebilir. Literatürde yapılan bir araştırmada beden eğitimi ve spor dersinde ortaokul öğrencilerinin lise öğrencilerine oranla Sportif Erdem, Dayanışma, Öz güven, Duyarlı Olma, Sorumluluk ve Milli Kültür alt boyutlarında değer yargılarının daha fazla olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Doğan, 2015). Ortaokul sosyal bilgiler dersi ile ilgili yapılan bir araştırmada öğretmenlerin çoğunluğu değerlerin okul öncesi dönemde kazanıldığını ve bu değer sistemlerinin değiştirilemeyeceğini savunmuşlardır (Yıldırım, 2019). Öğrencilerin sınıf düzeyleri ve yaşları arttıkça değer yönelimlerinin azalması öğretmenlerin değer eğitimi konusunda ki motivasyon eksiklikleriyle ilişkilendirilebilir.

Araştırmanın dördüncü amacına yönelik yapılan istatistiksel işlemler sonrası elde edilen bulgularda beden eğitimi dersi dışında spor yapan öğrencilerin sportmenlik ölçeği içerisinde Uygun Davranış Sergileme alt maddesinde anlamlı farklılık bulunmuştur. Olumsuz Davranışlardan Kaçınma ve Sportmenlik Toplamı alt boyutlarında ise bir fark bulunamamıştır. Aynı ölçeğin kullanıldığı bir araştırmada ise ortaokul beden eğitimi dersinde kulüp sporcusu olan öğrencilerin uygun davranış sergileme alt boyutları anlamlı derecede de yüksek çıkarken, olumsuz davranışlardan kaçınma ve sportmenlik toplamı alt boyutlarında anlamlı bir farka ulaşamamıştır (Ekinci, 2018). Bu sonuç elde edilen bulgularla yüksek derecede benzerlik göstermektedir. Ahlaki yargı üzerine yapılan bir çalışmada ise spor yapan öğrencilerin yapmayanlara göre anlamlı bir farklılığa rastlanmıştır (Akandere, Baştuğ ve Güler, 2009). Benzer bir sonuç ise lisanslı olarak spor yapan öğrencilerin lisanslı olarak spor yapmayanlara göre beden eğitimi ve spor dersi sportmenlik davranışlarında bulunmaları şeklindedir (Atay, Ulaş ve Melek, 2017). Öğrencilerin beden eğitimi dersi dışında herhangi bir spor kulübünde ya da rekreatif amaçlı spor

yapmaları, spor kültürünü daha yakından tanıyarak sportmen davranışlar geliştirmelerin de etkisi olduğu söylenebilir.

Öğrencilerin spor yapma durumlarına göre beden eğitimi dersi dışında spor yapan öğrencileri Sportif Erdem, Özgüven, Sorumluluk ve Milli Kültür alt maddelerinde spor yapmayanlara oranla daha yüksek puanlamaya sahiptir. Keleş ve Yoncalık'ın (2019) yaptıkları araştırmada lisanslı spor yapan sekizinci sınıf öğrencilerin beden eğitimi ve spor dersi değer kazanımlarının diğer öğrencilere oranla daha yüksek olduğu belirtilmiştir. Tunçalp (2011) yaptığı araştırmada spor aktiviteleri sayesinde öğrencilerin kendilerini daha özgür ifade edebildiklerini ve bu aktivitelerin toplumsal bütünleşmeyi sağladığı görüşlerine yer vermiştir. Abanoz ve Soyer (2018) modern yaşamın spora etkisinden hareketle yalnızca başarı odaklı istenmeyen davranışların arttığını ifade etmişler. Fakat sporun temelindeki güzel duyguların ve değerlerin ortaya çıkan olumsuz durumları gölgede bırakarak değerlerin kazandırılması için ne kadar önemli bir rol oynadığını belirtmiş ve önemini vurgulamışlardır. Spor bireyler için önemli olan birçok sosyal değer oluşturulması ve içselleştirilmesine yardımcı olmaktadır (Küçük ve Koç, 2004). Spor yapan öğrencilerin bazı değerleri daha fazla benimsemeleri sporun faydaları arasında sayılabilir. Beden eğitimi öğretmenleri, derse katılan öğrenciler tarafından sevildiğinden ve öğrencilerle sürekli etkileşime girdiklerinden, beden eğitimi dersinin değer eğitiminde büyük fayda sağlayacağını ve günümüz eğitim sistemindeki birçok soruna çözüm bularak okul disiplinine olumlu yansıtacağı bilinmektedir (Görgüt ve Tutkun, 2018).

Araştırmanın beşinci amacına yönelik yapılan çalışmalar sonunda sportmenlik ölçeğinin hiçbir alt maddesinde istatistiksel bir farklılığa rastlanmamıştır. Takım, bireysel ve mücadele sporları karşılaştırılmış yalnızca Özgüven alt maddesinde takım sporu yapan öğrenciler lehine istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Yapılan bir araştırmanın bulgularına göre kolej takım sporcularının genel olarak nevrotik bozukluk ve kaygı düzeylerinin düşük olduğu belirtilmiştir. Ayrıca takım üyelerinin güçlü, enerjik ve duygusal olarak çok kararlı bir yapıya sahip oldukları sonuçlar arasındadır (O'Sullivan, Zuckerman ve Kraft, 1998). Başka bir araştırmada takım sporuyla uğraşan öğrencilerin daha fazla insanla iletişim halinde olmaları ve duygularını paylaşabilecek arkadaşlarının olması gibi sebeplerden dolayı daha sosyal oldukları sonucuna varılmıştır (Özcan ve

Yıldırım, 2011). Bu sonuçlardan hareketle takım sporu yapan öğrencilerin bireysel spor yapan öğrencilere göre kendini takım arkadaşlarının yanında daha iyi hissetmesine bağlı olarak özgüven değerlerinin yüksek olduğu söylenebilir.

Literatürde farklı sonuçlar içeren çalışmalar da mevcuttur. Bir araştırmada bireysel sporcuların takım sporcularından daha fazla dışa dönük, açık ve vicdanlı oldukları sonucuna ulaşılmıştır (İlyasi ve Salehian, 2011). Başka bir araştırmada ise takım sporu ve ferdi spor yapan sekizinci sınıf öğrencileri arasında kişilik özellikleri olarak bir farklılık bulunamamıştır (Saygılı ve diğerleri, 2015). Elde edilen bulgulardan hareketle öğrencilerin alt yapıda spor yapmaları, sportmenlik davranışları ve değer yönelimleri arasında farklılıklar oluşturacak kadar gelişmediği söylenebilir.

Araştırmanın altıncı amacı olan okul başarısının sportmenlik davranışlarına ve değer yönelimlerine etkisi araştırılmış, ölçeğin hiçbir alt boyutunda anlamlı bir farklılık elde edilememiştir. Sınıf düzeylerine göre derslerin zorluk derecelerinin farklılaşması bu sonuca neden olabilir. Ayrıca 5. Sınıf öğrencilerinin bir önceki eğitim öğretim yılında ilköğretim birinci kademedeki olmaları okul başarı puanlarının farklılıklarına neden olmuş olabilir. Ortaokul öğrencilerinin beden eğitimi ve spor dersi sportmenlik davranışlarının incelendiği bir araştırmada toplam sportmenlik değerlerinin okul başarısıyla ilişkili bir farklılığa ulaşılamamıştır (Ekinci 2018). Bu araştırmanın sonucu elde edilen bulgularla benzerlik göstermektedir. Fakat Amerika'da yapılan başka bir araştırmada beden eğitimi dersinde, tatilde, okul içinde ve dışında fiziksel aktivite yapma oranlarının artırılması durumunda akademik başarıyı destekleyerek arttırabileceği yönünde sonuçlara ulaşılmıştır (Chomitz ve diğerleri, 2009). Grissom'un (2005) 5. 7. ve 9. sınıf öğrencilerini kapsayan araştırmasında fiziksel uygunluk ve akademik başarı arasında tutarlı pozitif bir ilişkiye rastlanmıştır.

Literatürdeki araştırmalarda okul başarısı farklı değişkenlere göre incelenmiş ve aralarında anlamlı ilişkilere ulaşılmıştır. Ancak bu çalışmada elde edilen bulgularda böyle bir sonuca ulaşılamamıştır.

Araştırma sonucu elde edilen bulgulara göre deney grubunun beden eğitimi ve spor dersinde en çok kazandıklarını düşündükleri kök değer dostluktur. Kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre sportmenlik davranış ve değer yönelim puanları

daha yüksektir. Sınıf düzeyi değişkenine göre elde edilen sonuçlar ise sınıf düzeyi küçüldükçe sportmen davranış ve değer yönelimlerinin arttığı yönündedir. Beden eğitimi dersi dışında spor yapan öğrenciler yapmayanlara oranla daha fazla uygun davranış sergilemektedirler. Ayrıca spor yapan öğrencilerin beden eğitimi dersi değer yönelimleri spor yapmayanlara göre oldukça fazladır. Öğrencilerin yaptıkları spor türlerine göre yalnızca takım sporu yapan öğrencilerinin özgüvenleri diğerlerine göre yüksektir. Ancak spor türlerinin sportmenlik davranışları açısından herhangi bir anlamlılık bulunmamaktadır. Bir diğer sonuç ise öğrencilerin okul başarıları ile sportmenlik davranışları ve değer yönelimleri arasında anlamlı bir farklılık olmadığıdır.

Sonuçlardan yola çıkarak ortaokul beden eğitimi ve spor dersinde öğrencilerin değer yönelimleri ve sportmenlik davranışları arasında bazı değişkenlere göre anlamlı farklılıklar bulunmaktadır.

5.2. Öneriler

Bu bölümde, araştırmanın sonuçları doğrultusunda geliştirilen önerilere yer verilmiştir.

- Öğrencilerin her değeri birbirinden ayırmadan eşit şekilde benimsemeleri sağlanmalıdır.
- Derslerin içerikleri değerlerin daha kolay ve kalıcı öğretilmesi için düzenlenmelidir.
- Okullarda daha fazla spor ortamı oluşturularak ve öğrencileri spor yapabilecekleri kuruluşlara yönlendirerek sportmenlik davranışlarını kazanmaları sağlanmalıdır.
- Öğrenim kademeleri arttıkça öğrencilerin değer yönelim ihtiyaçlarını karşılayabilecek çalışmalar yapılmalıdır.
- Kız ve erkek öğrencilerin farklı duygu ve durumlarına karşı yapıcı bir ortam oluşturulmalıdır.
- Bu çalışmada beden eğitimi ve spor dersi sportmenlik davranışları ve değer yönelimlerinin ilişkisi araştırılmıştır. Çalışma dersin kapsamında ki başka konularla da yapılabilir.

- Bu araştırma ortaokullardaki beden eğitimi ve spor dersi üzerine yapılmıştır. Yapılacak benzer çalışmalar farklı öğrenim düzeylerini kapsayabilir.
- Araştırmaya öğretmenler, aileler ve yöneticilerde dâhil edilebilir.
- Benzer konular için farklı yöntem ve teknikler kullanılarak araştırmalar derinleştirilip, genişletilebilir.
- Toplumsal değerlerin korunması ve eğitimi için ilgili kuruluşlar tarafından çalışmalar yapılabilir.
- Sportmenliği yaygınlaştırmak ve küçük yaşlardan itibaren bir kültür olarak öğrencilere kazandırılması için yarışmalar ve çeşitli etkinlikler hayata geçirilebilir.
- Değer eğitiminin küçük yaşlarda başlamasından dolayı aile bu konuda kendini geliştirerek bilinçlendirmelidir. Ve sporu hem değer eğitimi hem de sportmen bir birey yetiştirmek için etkili bir eğitim aracı olarak kullanmaları önerilebilir.
- Beden eğitimi ve spor dersi öğretmenlerine hizmet içi eğitimler verilerek öğrencilerin sportmenlik davranışları ile değer eğilimleri arasındaki olumlu ilişkinin aktarılması kolaylaştırılabilir.

KAYNAKÇA

- Abanoz, E., ve Soyer, F. (2018). A study with regard to the effect of sport on social values. Sporun toplumsal değerler üzerindeki etkisi hakkında bir alışma. *Journal of Human Sciences*, 15(1), 309-318.
- Akandere, M., Baştuğ, G., ve Güler, E. (2009). Orta öğretim kurumlarında spora katılımın çocuğun ahlaki gelişimine etkisi. *Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 3(1), 59-68.
- Akari, Ö. (2019). *Değerler eğitimi açısından spor*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Aköz, T. (2018). *Beden eğitimi ve spor yolu ile verilen değerler eğitiminin öğrencilerin olumlu sosyal davranış düzeylerine etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Aktepe, V. (2010). *İlköğretim 4. sınıf sosyal bilgiler dersinde “yardımseverlik” değerinin etkinlik temelli öğretilimi ve öğrencilerin tutumlarına etkisi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Aktepe, V., ve Yalçınkaya, E. (2016). Okul ortamında değerler eğitiminin öğrenci görüşlerine göre çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)*, 17(2), 113-131.
- Albayrak, H. (2019). *İlkokul beden eğitimi ve oyun dersi oyun oynuyorum derleme kitapında yer alan ocuk oyunlarının değerler açısından incelenmesi ve buna yönelik sınıf öğretmenlerinin görüşleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar.
- Aracı, H. (2001). *Öğretmenler ve öğrenciler için okullarda beden eğitimi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Aracı, H. (2004). *Okullarda Beden Eğitimi Öğretmen ve Öğrenciler İçin*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Arıpınar, E., ve Donuk, B. (2015). *Spor yönetimi ve organizasyonlarda etik yaklaşımlar fairplay*. Ankara: Ötüken Neşriyat A.ř.

- Atay, E., Ulaş, M., ve Melek, C. (2017). Spora katılımın beden eğitimi dersi sportmenlik davranışları üzerine etkisinin araştırılması. *CBÜ Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 12(2), 1-11.
- Bailey, R., Armour, K., Kirk, D., Jess, M., Pickup, I., Sandford, R., ve Education, B. P. (2009). The educational benefits claimed for physical education and school sport: an academic review. *Research Papers In Education*, 24(1), 1-27.
- Balcıoğlu, B. (1998). *Beden eğitimi ve spor bölümü öğrencilerinin değer sistemleri ve sorun çözmedeki yeterlilikleri*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Kocaeli.
- Balcıoğlu, B., Özbek, A., Sungur, N., Sivrikaya, K., ve Tekin, A. (2005). Beden Eğitimi ve Spor Bölümü Öğrencilerinin Değer Sistemleri ve Sorun Çözmedeki Yeterliliklerinin İncelenmesi. *Selçuk Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 7(1), 91-99.
- Bardi, A., ve Schwartz, S. (2003). Values and behavior: Strength and structure of relations. *Personality And Social Psychology Bulletin*, 29(10), 1207-1220.
- Barrow, J. (1977). The variables of leadership: A review and conceptual framework. *Academy of Management Review*, 2(2), 231-251.
- Başaran, İ. E. (1992). *Yönetimde İnsan İlişkileri: Yönetimsel Davranış*. Ankara: Gül Yayınevi.
- Bozkurt, E. (2017). *Çocuk oyunları ile değerler eğitimi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Bucher, C. A. (1989). *Foundations of physical education and sport*. USA: Mosby Collage Publishing.
- Büyüköztürk, Ş. (2012). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı*. Ankara: Pegem.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E., Akgün, Ö., Karadeniz, Ş., ve Demirel, F. (2018). *Eğitimde bilimsel araştırma yöntemleri*. içinde Ankara: Pegem Akademi.
- Carr, D. (2000). Education, Profession and Culture: Some Conceptual Questions. *British Journal of Educational Studies*, 48(3), 248-268.
- Chomitz, V., Slining, M., McGowan, R., Mitchell, S., Dawson, G., ve Hacker, K. (2009). Is there a relationship between physical fitness and academic

achievement? Positive results from public school children in the northeastern United States. *Journal of School Health*, 79(1), 30-37.

Çağlar, A. (2005). *Erken çocuklukta gelişim ve eğitimde yeni yaklaşımlar*. Yayın Hazırlayan: M. Sevinç) *Okul öncesi dönemde değerler eğitimi*. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.

Çalışkur, A., ve Aslan, A. (2013). Rokeach değerler envanteri güvenirlik ve geçerlik çalışması. *Balikesir University The Journal of Social Sciences Institute*, 16(29), 81-105.

Çarboğa, K. (2019). *Değerler eğitime karşılaştırmalı bakış*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sivas.

Demircioğlu , İ., ve Tokdemir, A. (2008). Değerlerin oluşturulma sürecinde tarih eğitimi: Amaç, işlev ve içerik. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 6(15), 69-88.

Demirel, Ö., Başbay, A., ve Erdem, E. (2006). *Eğitimde çoklu zekâ: Kuram ve uygulama*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.

Doğan, İ. (2015). *Beden eğitimi dersinin öğrenciye kazandırdığı değerlerin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitimi Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Dökmen, Ü. (2002). *Varolmak, Gelişmek, Uzlaşmak*. İstanbul: Sistem Yayıncılık.

Efe, Z., ve Yıldırım, İ. (2012). Okullararası karşılaşmalara katılan farklı branş, yaş ve cinsiyetteki ilköğretim öğrencilerinin fair play anlayışlarının incelenmesi. *Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 17(1-4), 1-12.

Ekinci, H. B. (2018). *Ortaokul öğrencilerinin sportmenlik davranışları ile başarı algıları*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Erzincan.

Elbir, B., ve Bağcı, C. (2013). Değerler eğitimi üzerine yapılmış lisansüstü düzeyindeki çalışmaların değerlendirilmesi. *Electronic Turkish Studies*, 8(1).

Erdal, K. (2019). Çocuk oyunlarında değerler eğitimi. *Uluslararası İnsan Ve Sanat Araştırmaları Dergisi*, 2(2), 53-59.

Erdemli, A. (1996). *İnsan, Spor ve Olimpizm*. İstanbul: Sarmal Yayınevi.

- Ersöz, Y. (2012). *Çoklu beceri spor eğitim programının 7-10 yaş grubu erkek çocuklarda motor gelişime etkisi*. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Fitcher, J. H. (2019). *Sosyoloji nedir? (Çeviren. Nilgün Çelebi) 4. Baskı*. Ankara: Anı Yayınevi.
- Ford, D. W. (2012). The effect of the star sportsmanship education module on parents' self-perceived sportsmanship behaviors in youth sport. *Journal of Sport Administration and Supervision*, 4(1).
- Ford, D., Jubenville, C., ve Phillips, M. (2012). Whitepaper Summary: The Effect of the Star Sportsmanship Education Module on Parents' Self-Perceived Sportsmanship Behaviors in Youth Sport. *Journal of Sport Administration and Supervision*, 4(1).
- Grissom, J. B. (2005). Physical fitness and academic achievement. *Journal of Exercise Physiology Online*, 8(1).
- Gökçe, A. (1991). *Spor Ahlakı ve Spor Felsefesine Yeni Yaklaşımlar (Sporda erdemlik: Fair play)*. İstanbul: Meva Yayıncılık.
- Görgüt, I., ve Tutkun, E. (2018). Views of physical education teachers on values education. *Universal Journal Of Educational Research*, 6(2), 317-332.
- Gümüş, H., Saraçlı , S., Karakullukçu, Ö., Doğanay , G., ve Kurtipek, G. (2016). Ortaöğretim Öğrencilerinde Fair Play Kavramı. *International Journal of Sport Culture and Science*, 4(Special Issue2), 430-438.
- Güneş, A. (2002). *Okullarda beden eğitimi ve oyun öğretimi*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Güngör, E. (1993). *Değerler psikolojisi*. Amsterdam: Hollanda Türk Akademisyenler Birliği Vakfı Yayınları.
- Gürpınar, B. (2009). *Basketbol ve futbol hakemlerinin karşılaştıkları sportmenlik dışı davranışlar ve bu davranışların çeşitli değişkenler açısından incelenmesi*. Yayınlanmış Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Güven, Ö. (1992). Spor anlayışımız ve sporun sosyo-ekonomik işlevi. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(1), 40-48.

- Hacıcaferoğlu, S. S. (2015). Ortaokullarda işlenen beden eğitimi ve spor derslerinin, sportmenlik davranışlarına katkısının bazı değişkenler açısından incelenmesi. *International Journal of Science Culture and Sport (IntJSCS)*, 3(4), 557-566.
- Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J., Anderson. R. E., ve Tatham. R. L. (2013). *Multivariate data analysis: Pearson Education Limited*.
- Halstead, J. M. (2000). Learnin and teaching about values: a review of recent research. *Cambridge Journal Of Education*, 30(2), 169-202.
- Halstead, J., ve Taylor, M. (2000). Learning and teaching about values: A review of recent research. *Cambridge journal of education*, 30(2), 169-202.
- Hardman, K., ve Marshall, J. (2005). Update on the state and status of physical education world-wide. 2-3 December. *2nd World Summit on Physical Education*. Magglingen.
- Harmandar, İ. H. (2004). *Beden Eğitimi ve Spor'da Özel Öğretim Yöntemleri*. Ankara: Nobel Yayını.
- Hergüneri, G., Önal, A., ve Hergüneri, S. (2018). Sporcu öğrenci değer ölçeğinin türkçe uyarlama çalışması. *Uluslararası Hakemli Akademik Spor Sağlık ve Tıp Bilimleri Dergisi*, (28).
- Hillman, C., Erickson, K., ve Kramer, A. (2008). Be smart, exercise your heart: exercise effects on brain and cognition. *Nature reviews neuroscience*, 9(1), 58.
- Howerd, R., Berkowitz, M., ve Schaeffer, E. (2004). Politics of character education. *Educational policy*, 18(1), 188-215.
- Hökelekli, H. (2010). Modern eğitimde yeni bir paradigma: değerler eğitimi. *Eğitime Bakış Dergisi*, 6(18), 4-10.
- İlyasi, G., ve Salehian, M. (2011). Comparison of personality traits between individual and team athletes. *Middle-East Journal of Scientific Research*, 9(4), 527-530.
- Janssen, I., Katzmarzyk, P., Boyce, W., ve Pickett, W. (2004). The Independent Influence of Physical Inactivity and Obesity on Health Complaints in 6th to

- 10th Grade Canadian Youth. *Journal of Physical Activity and Health*, 1(4), 331-343.
- Kahle , L., Beatty, S., ve Homer, P. (1986). Alternative measurement approaches to consumer values: The List of Values (LOV) and Values and Life Style (VALS). *Journal of Consumer Research*, 13(3), 405-409.
- Kara, B. (2017). *İlkokul ve ortaokullarda değerler eğitimi uygulamalarına ilişkin öğretmen görüşleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uşak.
- Kayır, G. (2011). *Ortaöğretim öğrencilerinin değer algılarının incelenmesi: Eskişehir ili örneği*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Kayıoğlu, B., Altınkök, M., Temel, C., ve Yüksel, Y. (2015). Ortaokul öğrencilerinin beden eğitimi dersi sportmenlik davranışlarının incelenmesi: Karabük ili örneği. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 1(3), 1045-1056.
- Keating, J. W. (2007). Sportsmanship as a moral category. *Etics and Sport*, Ed.2, 141-151.
- Keleş, M., ve Yoncalık, O. (2019). Beden eğitimi spor dersi ve ortaokul sekizinci sınıf öğrencilerinde değerler eğitimi. *Beden Eğitimi Ve Spor Bilimleri Dergisi*, 13(3), 230-237.
- Kılıç, M. F. (2012). *Ortaöğretim okulları yöneticilerinin değerlerle yönetime ilişkin algıları*. Fırat Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi.
- Kirschenbaum, H. (1995). *100 ways to enhance values and morality in schools and youth settings*. 160 Gould Street, Needham Heights: Allyn & Bacon/Simon & Schuster Educational Group.
- Klomsten, A., Marsh, H., ve Skaalvik, E. (2005). Adolescents' perceptions of masculine and feminine values in sport and physical education: A study of gender differences. *Sex Roles*, 52(9-10), 625-636.
- Koç, Y. (2013). Beden eğitimi dersi sportmenlik davranışı ölçeği (BEDSÖ). *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(1), 96-114.

- Koç, Y., ve Güllü, M. (2016). Lise öğrencilerinin beden eğitimi dersi sportmenlik davranışlarının bazı değişkenlere göre incelenmesi. *Spormetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 15(1), 19-30.
- Koh, K. T. (2017). Creation, implementation, and evaluation of a values-based training program for sport coaches and physical education teachers in Singapore. *International Journal of Sports Science & Coaching*, 0(0), 1-12.
- Konter, E. (2006). *Sporda karşılaşma psikolojisi*. Ankara: Nobel Yayınevi.
- Kuru, E. (2000). *Beden eğitimi ve sporda program geliştirme*. Ankara: Gazi Üniversitesi.
- Kuter, F. Ö., ve Kuter, M. (2012). Beden eğitimi ve spor yoluyla değerler eğitimi. *Eğitim ve İnsani Bilimler Dergisi: Teori ve Uygulama*, 6, 75-94.
- Küçük, V., ve Koç, H. (2004). Psiko-sosyal gelişim süreci içerisinde insan ve spor ilişkisi. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9.
- Lee, M. J. (2004). Values in physical education and sport: a conflict of interests? *British Journal of Teaching Physical Education*, 35(1), 6-10.
- Lickona, T. (2009). *Educating for character: How our schools can teach respect and responsibility*. New York: Bantam Books.
- Lipowski , M., Lipowzka, M., Jochimek, M., ve Krokosz, D. (2016). Resiliency as a factor protecting youths from risky behaviour: Moderating effects of gender and sport. *European journal of sport science*, 16(2), 246-255.
- Loland, S. (2002). *Fair play in sport: A moral norm system*. Psychology Press.
- Lovat, T., Toomey, R., ve Clement, N. (2010). *International research handbook on values education and student wellbeing*. Dordrecht: Springer.
- Lovatt, P., Avons, S., ve Masterson, J. (2000). The word-length effect and disyllabic words. *The Quarterly Journal of Experimental Psychology Section A*, 53(1), 1-22.
- Milli Eğitim Bakanlığı, (2018). *Beden Eğitimi ve Spor Dersi Öğretim Programı*. Ankara.

- O'Sullivan, D., Zuckerman, M., ve Kraft, M. (1998). Personality characteristics of male and female participants in team sports. *Personality and individual differences*, 25(1), 119-128.
- Özcan, G., ve Yıldırım, S. (2011). Lisanslı olarak takım sporu ve bireysel spor yapan ile spor yapmayan ortaöğretim öğrencilerinin sosyal beceri düzeylerinin karşılaştırılması. *Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11(2), 111-135.
- Özdemir, M. (2019). *Lise ve ortaokul öğrencilerinin beden eğitimi dersi sportmenlik davranışları ile sorumluluk duygusu ve davranışları arasındaki ilişki*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Erzincan.
- Özgüven, İ. E. (1994). *Psikolojik testler*. Ankara: Yeni Doğu Matbaası.
- Pehlivan, Z., ve Konukman , F. (2004). Fair-Play kavramının geliştirilmesinde okul sporunun yeri ve önemi. *Spormetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 2(2), 49-53.
- Saygılı, G., Atay, E., Eraslan, M., ve Hekim, M. (2015). Düzenli olarak spor yapan ve yapmayan öğrencilerin kişilik özellikleri ile akademik başarı arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 23(1), 161-170.
- Schwamberger, B., Wahl-Alexander, Z., ve Ressler, J. (2017). Ensuring moral development in physical education. *Strategies*, 30(2), 33-37.
- Schwartz, S. H. (1992). Universals in the content and structure of values: Theoretical advances and empirical tests in 20 countries. *In Advances In Experimental Social Psychology*, 25, 1-65.
- Schwartz, S. H. (1994). Are there universal aspects in the structure and contents of human values? *Journal of social issues*, 19-45.
- Sezer, U., Ektirici, A., Ozbal, F., ve Atlı, K. (2015). Ortaokul öğrencilerinin beden eğitimi ve spor dersi sportmenlik davranışlarının çeşitli değişkenler açısından değerlendirilmesi. *International Sports Sciences Journal*, 1(1), 41-52.
- Shields, D., ve Bredemeier, B. (1995). *Character development and physical activity*. Human Kinetics Publishers.

- Shwartz, S. H. (2012). An overview of the Schwartz theory of basic values. *Online Readings In Psychology and Culture*, 2(1), 11.
- Silah, M. (2005). *Sosyal Psikoloji: Davranış Bilimi*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Spence, D. (2006). A sporting chance. *Bmj*, 332(7542), 675.
- Spranger, E. (1928). Types of men. *The psychology and ethics of personality*.
- Sunay, H. (2002). Türkiye'de Sporun yaygınlaştırılması kapsamında çağdaş spor yöneticilerinin rolü ve önemi. *7. Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi*, (s. 263-264). Antalya.
- Schwartz, S. H. (2007). Basic human values: Theory, measurement, and applications. *Revue Française De Sociologie*, 47(4), 929.
- Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı, (2008). *Okul ders programı*: https://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/ adresinden 18 Temmuz 2019 tarihinde alınmıştır.
- Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı, (2010). *Beden eğitimi ve spor öğretim programı (5, 6, 7 ve 8. Sınıflar)*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı.
- Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı, (2017). *Müfredatta Yenileme ve Değişiklik Çalışmalarımız Üzerine...* https://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_07/18160003_basin_aciklama_si-program.pdf adresinden 18 Temmuz 2019 tarihinde alınmıştır.
- Tezcan, M. (2011). *Sosyolojiye giriş*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Tine, M., ve Butler, A. (2012). Acute aerobic exercise impacts selective attention: an exceptional boost in lower-income children. *Educational Psychology*, 32(7), 821-834.
- Toohey, K., ve Veal, A. (2007). *The Olympic Games: A social science perspective*. CABI.
- Topçu, E. Ü. (2013). *Etik ve sportmenlik ilişkisi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Niğde.
- Tunçalp, Ö. (2011). *Seçilmiş ortaöğretim öğrencilerinin sosyalleşme sürecinde beden eğitimi ve spor aktivitelerinin rolü ve önemi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Konya.

- Turan, R., ve Ulusoy, K. (2016). *Farklı yönleriyle değerler eğitimi. (2. baskı)*. Ankara: Pegem Akademi.
- Turan, S. (2020). Okul sporlarına katılan ortaöğretim öğrencilerinin sporda ahlaktan uzaklaşma durumlarının bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Spor Eğitimi Dergisi*, 4(1), 8-19.
- Turan, S., ve Aktan, D. (2008). Okul hayatında var olan ve olması düşünülen sosyal değerler. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6(2), 227-259.
- Türk Dil Kurumu, (2019, 16 Ocak). Türk Dil Kurumu: http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5c3f0e508f95d2.76220910 adresinden alınmıştır.
- Türk, İ. (2009). *Değerler eğitiminde saygı*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tokat.
- Türkiye Cumhuriyeti Antalya Valiliği (2019, 4 Aralık). Antalya Valiliği Genel Bilgiler Eğitim: <http://www.antalya.gov.tr/egitim> adresinden alınmıştır.
- Türkiye Milli Olimpiyat Komitesi, (2019, 4 Aralık). Türkiye Milli Olimpiyat Komitesi Fair Play Komisyonu: <http://www.olimpiyatkomitesi.org.tr/Detay/Hakkimizda/Fair-Play-Komisyonu/22/1> adresinden alınmıştır.
- Türkmen, M., ve Varol, S. (2015). Beden eğitimi ve spor dersinin ortaokul öğrencileri üzerinde sportmenlik davranışı oluşturma etkisinin belirlenmesi:(Bartın İl Örneği. *Uluslararası Güncel Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 42-64.
- Uluışık, V. (2019). *Beden eğitimi dersinde yapılandırmacı öğretim yaklaşımının ortaöğretim öğrencilerinin değer yönelimlerine etkisi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Sakarya.
- Ulusoy, K., ve Dilmaç, B. (2018). *Değerler eğitimi* (Cilt 001-152). Pegem Atıf İndeksi.
- Vidoni, C. (2009). Effects of fair play instruction on student social skills during a middle school sport education unit. *Physical Education and Sport Pedagogy*, 14(3), 285-310.

- Vidoni, C., ve Ward, P. (2009). Effects of Fair Play Instruction on student social skills during a middle school Sport Education Unit. *Physical Education and Sport Pedagogy*, 14(3), 285-310.
- Whitehead, J., Telfer , H., ve Lambert, J. (2016). *Altyapı sporlarında ve beden eğitiminde değerler. (Çev. Gürpınar, B.)*. Ankara: Nobel Akademi.
- Yalçın, F. H. (1995). *Beden Eğitimi Öğretmeni El Kitabı* (s. 100). Ankara: Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi Basımevi.
- Yaman, H., ve Çolak, S. (2009). İlköğretim ikinci kademe Türkçe ders kitaplarında yer alan değerler. *Journal Of Values Education*, 7(18).
- Yanık, M. (2019). Sportsmanship orientations of university students receiving education in sports. *Higher Education Studies*, 9(3), 79-87.
- Yapan, H. T. (2007). *Spor Ahlakı*. Gaziantep: Merkez Ofset.
- Yetim, A. (2000). Sporun sosyal görünümü. *Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 5(1), 63-72.
- Yetim, A. (2015). *Sosyoloji ve spor*. Ankara: Berikan.
- Yiğittir, S. (2010). İlköğretim öğrenci velilerinin okullarda kazandırılmasını arzuladığı değerler. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 8(19), 207-223.
- Yıldıran, İ. (2004). Fair Play kapsamı, Türkiye'deki görünümü ve geliştirme perspektifleri. *Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 9(4), 3-16.
- Yıldıran, İ. (2005). Fair Play eğitiminde beden eğitiminin rolü. *Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 10(1), 3-16.
- Yıldıran, İ. (2011). Fair Play: Etimolojik, sematik ve tarihsel bir bakış. *Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 16(4), 3-18.
- Yıldırım, M. (2017). Üniversitelerde okul ve kulüp takımlarında oynayan sporcuların sporda fair-play anlayışlarının belirlenmesi (Eskişehir Osmangazi Üniversitesi örneği). *İnönü Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 4(1), 1-15.
- Yıldırım, S. G. (2019). *Değerler eğitimine yönelik bir model önerisi: değer içselleştirme*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Uludağ Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bursa.

- Yıldız, Ö., ve Güven, Ö. (2013). Beden eğitimi dersi öğrenci değer yönelimi ölçme aracının geliştirilmesi. *International Journal Of Eurasia Social Sciences*, 11, 28-42.
- Yılmaz, H. (1996). Eğitimde ölçme ve değerlendirme. Öz Eğitim Basın Yayın.
- Young, A. W. (1942). *A study of the dominance of six basic motives in personality as set forth by Eduard Spranger in his book, "Types of Men"*.
- Yücekaya, M. A. (2017). *Ortaokul öğrencilerinin beden eğitimi ve spor dersine ilişkin değerlerinin incelenmesi*. İnönü Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi.

EKLER

Ek-1. Etik Kurul Raporu

Evrak Tarih ve Sayısı: 30/09/2019-E.125962

T.C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği
Kurulu

Sayı : 55578142-050.01.04-E.125962
Konu : Mustafa Can SAYILI

30/09/2019

Sayın Doç.Dr. Zehra CERTEL

İlgi : 17/09/2019 tarihli ve 9143 sayılı yazınız.

İlgide kayıtlı yazınıza istinaden; Kurulumuzdan talep edilen Etik Onay belgesine ilişkin, Üniversitemiz Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulumuzun 26.09.2019 tarihli ve 179 sayılı kararı ekte gönderilmiştir.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

e-imzalıdır
Prof.Dr. Osman ERAVŞAR
Kurul Başkanı

Ek: 26.09.2019 tarih ve 179 sayılı Etik Kurul Kararı (1 Sayfa)

T.C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu
KARAR

Toplantı Tarihi : 26/09/2019

Karar Sayısı : 179

Üniversitemiz Spor Bilimleri Fakültesi Beden Eğitimi ve Spor Eğitimi Bölümü öğretim üyesi **Doç. Dr. Zehra CERTEL**'in danışmanlığını, **Mustafa Can SAYILI**'nin araştırmacılığını üstlendiği, "*Ortaokul Öğrencilerinin Beden Eğitimi ve Spor Dersi Değer Yönelimleri ve Sportmenlik Davranışları*" başlıklı tez çalışması kapsamında kullanılacak olan anket çalışmasının uygunluğunun görüşülmesi istemi.

Üniversitemiz Spor Bilimleri Fakültesi Beden Eğitimi ve Spor Eğitimi Bölümü öğretim üyesi **Doç. Dr. Zehra CERTEL**'in danışmanlığını, **Mustafa Can SAYILI**'nin araştırmacılığını üstlendiği, "*Ortaokul Öğrencilerinin Beden Eğitimi ve Spor Dersi Değer Yönelimleri ve Sportmenlik Davranışları*" konulu anket çalışmasının, fikri hukuki ve telif hakları bakımından metot ve ölçeğine ilişkin sorumluluğun başvurucaya ait olmak üzere, proje süresince uygulanmasının etik olarak **uygun olduğuna** oy birliği ile karar verilmiştir.

Başkan
**Prof. Dr.
Osman ERAVŞAR**
(imza)

Başkan Yrd.
**Prof. Dr.
Bahattin ÖZDEMİR**
(imza)

Üye
**Prof. Dr.
Hilmi DEMİRKAYA**
(imza)

Üye
**Prof. Dr.
Mustafa ŞEKER**
(imza)

Üye
**Prof. Dr.
Adnan DÖNMEZ**
(imza)

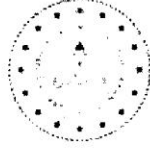
Üye
**Prof. Dr.
Abdullah KARAÇAĞ**
(imza)

Üye
**Prof. Dr.
Eyyup YARAŞ**
(imza)

26.09.2019
A.A.Dikis
Bil.İşl.

Ek-2. İl Milli Eğitim İzin Yazısı

Evrak Tarih ve Sayısı: 26/11/2019-57457

T.C.
ANTALYA VALİLİĞİ
İl Milli Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 98057890-605.01-E.23093617
Konu: Anket Uygulaması

21.11.2019

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE
(Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı)

İlgi :16/10/2019 tarih 30767 sayılı yazınız.

Üniversiteniz Eğitim Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Eğitimi Anabilim Dalı Beden Eğitimi ve Spor Eğitimi Tezli Yüksek Lisans Programı Öğrencisi Mustafa Can SAYILI'nın "**Ortaokul Öğrencilerinin Beden Eğitimi ve Spor Dersi Değer Yönelimleri ve Sportmenlik Davranışları**" adlı araştırmasını, İlimiz Konyaaltı İlçesinde bulunan Ortaokullarında öğrenim gören öğrencilere, uygulama isteği ile ilgili 16/10/2019 tarih 30767 sayılı yazınız, İl Milli Eğitim Müdürlüğü Araştırma Değerlendirme ve İnceleme komisyonumuz tarafından, 11/11/2019 tarihinde incelenerek "**Milli Eğitim Bakanlığına Bağlı Okul ve Kurumlarda Yapılacak Araştırma, Yarışma ve Sosyal Etkinlik İzinlerine Yönelik İzin ve Uygulama Genelgesi**" gereğince uygun görülmüş olup, Müdürlüğümüzün 18/11/2019 tarihli ve 22758300 sayılı onayı ve uygulanacak veri toplama araçları onaylanarak ekte gönderilmiştir.

Araştırmanın bitiminde, sonuç raporunun bir örneğinin CD ortamında (başvuru sahibinin ekte örneği bulunan dilekçe ile) Müdürlüğümüz Ar-Ge bürosuna gönderilmesi hususunda;

Gereğini arz ederim.

Mehmet KARAKAŞ
Müdür a.
Müdür Yardımcısı

EKLER:

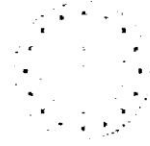
- 1- Onay ve Ekleri (4 sayfa)
- 2- Dilekçe Örneği(1 sayfa)

GÜVENLİ ELEKTRONİK İMZALI
ASLI İLE AYNI DİR
21 Kas. 2019
Ergün ÖZDEŞ
Büro Memuru

Antalya İl Milli Eğitim Müdürlüğü
Soğuksu Mah. Hamidiye Cad. MERKEZ/ANTALYA
E-posta: projeler07@meb.gov.tr

Ayrıntılı bilgi için: Mehmet KARAKAŞ Md. Yrd.
Tel: (0 242) 238 60 00
Faks: (0 242) 238 61 11

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden 448d-3a35-3302-97df-9154 kodu ile teyit edilebilir.

T.C.
ANTALYA VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 98057890-20-E.22758300
Konu : Anket Uygulaması

18.11.2019

İL MİLLÎ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜNE
ANTALYA

İlgi : 22/08/2017 tarih ve 126079291 sayılı Millî Eğitim Bakanlığına Bağlı Okul ve Kurumlarda Yapılacak Araştırma, Yarışma ve Sosyal Etkinlik İzinlerine Yönelik İzin ve Uygulama Genelgesi.

Akdeniz Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Eğitimi Anabilim Dalı Beden Eğitimi ve Spor Eğitimi Tezli Yüksek Lisans Programı Öğrencisi Mustafa Can SAYILI'nın "Ortaokul Öğrencilerinin Beden Eğitimi ve Spor Dersi Değer Yönelimleri ve Sportmenlik Davranışları" adlı araştırmasını, İlimiz Konyaaltı İlçesinde bulunan Ortaokullarında uygulama isteği ile ilgili 16/10/2019 tarihli ve 30767 sayılı yazısı, Müdürlüğümüz ARGE Birimi Değerlendirme ve İnceleme Komisyonunca incelenmiş olup;

Adı geçenin ilgi Genelge kapsamında 2019-2020 Eğitim Öğretim Yılı içerisinde olmak üzere, İlimiz Konyaaltı İlçesinde bulunan Ortaokullarında öğrenim gören öğrencilere, Okul Müdürlüğünün sorumluluğunda, Eğitim-Öğretim faaliyetlerini aksatmaksızın yürütmesi,

Söz konusu araştırmanın bitimine müteakip; sonuç raporunun bir örneğinin, "İlgi Genelgenin 8. Maddesine" İstinaden Bakanlığımıza iletmek üzere CD ortamında Müdürlüğümüz Ar-Ge bürosuna gönderilmesi kaydıyla uygulanması, Komisyonca uygun görülmüştür.

Makamlarınızca da uygun görüldüğü takdirde, Valilik Makamının 02/04/2019 tarih ve 12935 sayılı yetki devrine göre olurlarınıza arz ederim.

Mehmet KARAKAŞ
Müdür a.
Müdür Yardımcısı

OLUR
18.11.2019

Yüksel ARSLAN
Vali a.
İl Millî Eğitim Müdürü

Antalya İl Millî Eğitim Müdürlüğü
Soğuksu Mah. Hamidiye Cad. MERKEZ/ANTALYA
E-posta: projelcr07@meb.gov.tr

Ayrıntılı bilgi için: Mehmet KARAKAŞ Md. Yrd.
Tel: (0 242) 238 60 00
Faks: (0 242) 238 61 11

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden C5F5-4384-3186-b27b-7808 kodu ile teyit edilebilir.

Ek-3 Kişisel Bilgi Formu

Sevgili Öğrenciler; Bu araştırma siz değerli öğrencilerin değer özelliklerinizi ve öğrenmeye yönelik sorumluluk düzeyinizi belirlemek amacıyla yapılmaktadır. Anketten elde edilen veriler bilimsel amaç için kullanılacaktır. Araştırmanın doğru sonuçlara ulaşabilmesi için lütfen tüm maddeleri içtenlikle ve en doğru şekilde işaretleyiniz. Araştırmaya yapacağınız katkı için şimdiden teşekkür ederiz.

Akdeniz Üniversitesi
Spor Bilimleri Fakültesi

1.Okulunuzun adı.....

2.Sınıfınız : ()5. Sınıf ()6. Sınıf ()7. Sınıf ()8.Sınıf

3.Yaşınız:.....

4.Cinsiyet: ()Kız ()Erkek

5.Beden eğitimi dersi dışında herhangi bir spor dalıyla uğraşıyor musunuz?

()Hayır ()Evet (spor dalını yazınız:.....)

6.Yaptığınız spor dalını ne kadar zamandır yapıyorsunuz?.....yıl

7.Lisansınız var mı? () Evet () Hayır

8.Anne eğitim düzeyiniz: () ilkokul () ortaokul () lise () üniversite () lisans üstü

9.Baba eğitim düzeyiniz: () ilkokul () ortaokul () lise () üniversite () lisans üstü

10.Bir önceki yıl okul başarı puanınız (100 puan üzerinden):.....

11. Beden eğitimi ve spor dersinizi düşününüz. Aşağıda yazan değerlerin hepsini okuyunuz. Sonra beden eğitimi dersinde aşağıdaki değerlerden hangisini kazandığınızı düşünüyorsunuz? En önemli üç tanesini önem sırasına göre işaretleyiniz. En önemlisine (1), sonrakine (2), diğerine (3) yazarak işaretleyiniz. Bu değerlerden başka değer varsa aşağıya belirtiniz.

()adalet,

()saygı,

() dostluk,

() sevgi,

() dürüstlük,

() sorumluluk,

() öz denetim,

() vatanseverlik,

() sabır,

() yardımseverlik.

()Diğer

(belirtiniz):.....

Ek-4 Beden Eğitimi Dersi Sportmenlik Davranışı Ölçeği (BEDSDÖ)

	BEDEN EĞİTİMİ DERSİNDE ...	Hiçbir Zaman	Nadiren	Ara Sıra	Sık Sık	Her Zaman
1	Oyunda rakibim düşerse kalkmasına yardım ederim.					
2	Oyunun sonunda yenilen arkadaşlarımın fazla üzülmemesi için onları rahatlatırım.					
3	Oyun esnasında rakibin dikkatini bozmak için değişik sesler çıkarırım					
4	Heyecanlanıp oyun kuralına uymadığımda rakibimden özür dilerim					
5	Benden topu kurallara uygun olarak almayan rakibimden ben de topu aynı şekilde almaya çalışırım.					
6	Oyunda, rakibimi durdurmak için sakatlamayı göze alıp faul yaparım.					
7	Yenildiğim zaman rakip kim olursa olsun onu tebrik ederim.					
8	Takım arkadaşım başarısız hareket yaptığında ona tepki gösteririm.					
9	Eğer rakibimin haksız yere cezalandırıldığını görürsem, durumu düzeltmeye çalışırım.					
10	Oyunda öndeysem, vakit geçirmek için topu sahanın ya da bahçenin dışına atarım.					
11	Oyun arasında rakibimle içeceğimi veya yiyeceğimi bölüşürüm.					
12	Öğretmenim olmasa bile öğretmenimin görevlendirdiği kişinin kararlarına saygı duyarım.					
13	Rakip takımında bir oyuncu başarısız hareket yaptığında onunla dalga geçerim					
14	Topu olmayan arkadaşımınla topumu paylaşıyorum.					
15	Yendiğim zaman karşı takım oyuncusuyla dalga geçerim.					
16	Bir rakibim incindiğinde, rakibimin yardım alabilmesi için oyunun durdurulmasını isterim					
17	Sinirlenince kimse görmeden bana yakın olan rakibimin ayağına tekme atarım ya da saçını çekerim					
18	Yenildiğim zaman başarısız olan takım arkadaşlarımı suçlarım.					
19	Kazansam da kaybetsem de oyundan sonra rakip takım oyuncusu ile el sıkışıyorum.					
20	Kazanmak için gerekirse hile yaparım.					
21	Rakibim güzel hareketler yaptığında onu güzel sözlerimle veya elimle tebrik ederim.					
22	Rakibimin gözünü korkutmak için topa sert müdahale ederim.					

Ek-5 Beden Eğitimi Dersi Öğrenci Değer Yönelimi Ölçeği

Beden Eğitimi Dersi Öğrenci Değer Yönelimi Ölçeği	Hiç katılmıyorum	Katılmıyorum	Orta derecede katılıyorum	Katılıyorum	Tamamen katılıyorum
1. Beden eğitimi dersinde araç-gereçleri paylaşıyorum.					
2. Beden eğitimi dersinde farklı etkinlikleri yaparken kendime güvenirim.					
3. Beden eğitimi dersinde üstlendiğim görevlerin sorumluluklarını yerine getiririm.					
4. Beden eğitimi dersinde verilen farklı görevleri yerine getiririm.					
5. Beden eğitimi dersinde kullanılan araç-gereçleri amacına uygun bir şekilde kullanarak korurum.					
6. Beden eğitimi ve spor etkinliklerini fiziksel farklılıkları (şişman, zayıf, uzun, kısa, engelli/özürlü vb.) olanlarla da yaparım.					
7. Beden eğitimi dersinin yapıldığı oyun ve spor alanlarını eşit bir şekilde paylaşıyorum.					
8. Beden eğitimi ve spor etkinliklerinde başarılı olduğumda duygularımı kontrol ederim					
9. Beden eğitimi dersinde çevreye zarar vermemeye özen gösteririm.					
10. Millî bayramlarda sınıfça ve okulca yapılan beden eğitimi ve spor etkinliklerinin ve törenlerinin önemini bilirim.					
11. Beden eğitimi ve spor etkinliklerinde takımımın hedeflerine ulaşması için işbirliği içerisinde olurum.					
12. Beden eğitimi ve spor etkinliklerinde kendimin ve çevremdekilerin güvenliği için önlemler alırım.					
13. Çevremdekileri Millî bayramlarda düzenlenen etkinliklere katılmaya teşvik ederim.					
14. Beden eğitimi ve spor etkinliklerinde meydana gelen anlaşmazlıkların çözümü için çaba gösteririm.					
15. Beden eğitimi dersinde sağlıklı bir yaşam bilinci kazanırım.					
16. Beden eğitimi ve spor etkinliklerinde kendimi ve arkadaşlarımı sakatlamamaya özen gösteririm.					
17. Beden eğitimi ve spor etkinliklerinde başarısız olduğumda duygularımı kontrol ederim.					
18. Millî bayramları coşkuyla kutlamak için düzenlenen spor etkinlikleri ve halk oyunları gibi gösterilere katılırım.					
19. Beden eğitimi dersinde dengeli ve düzenli beslenme bilinci kazanırım.					
20. Beden eğitimi ve spor etkinliklerinde başarılı olan arkadaşlarımı tebrik ederim.					
21. Okul içinde sınıflar arası beden eğitimi ve spor organizasyonlarının düzenlenmesinde görev alırım.					
22. Takımım kazansa da kaybetse de beden eğitimi ve spor etkinliklerine katılmanın önemli olduğunu kabul ederim.					
23. Beden eğitimi ve spor etkinliklerinde takımımı en iyi şekilde temsil ederim.					
24. Ülkemin sporda elde ettiği uluslararası başarılarda ortak sevinç ve gurur duyarım.					
25. Beden eğitimi ve spor etkinliklerine katılanlara hoşgörülü davranırım.					
26. Halk oyunları ve geleneksel oyunlar ile ilgili etkinliklere katılarak kültürel değerlerimi tanırım.					
27. Beden eğitimi ve spor etkinliklerine katılmam başarıma isteğimi arttırır.					
28. Beden eğitimi dersinde Olimpizm kavramını (dostluk, kardeşlik, mükemmellik, daha iyiye ve güzele ulaşmak, dil, din, ırk ve siyasi görüş ayrımı yapmamak vb.) öğrenirim.					

Ek-6 İntihal Raporu

ORTAOKUL ÖĞRENCİLERİNİN BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR DERSİ DEĞER YÖNELİMLERİ VE SPORTMENLİK DAVRANIŞLARININ İNCELENMESİ

ORJİNALLİK RAPORU

% 13	% 13	% 5	%
BENZERLİK ENDEKSİ	İNTERNET KAYNAKLARI	YAYINLAR	ÖĞRENCİ ÖDEVLERİ

BİRİNCİL KAYNAKLAR

1	isfaw2019.isfaw.org İnternet Kaynağı	%3
2	dergipark.ulakbim.gov.tr İnternet Kaynağı	%1
3	www.intjces.com İnternet Kaynağı	%1
4	dergipark.org.tr İnternet Kaynağı	%1
5	eefdergi.erkincan.edu.tr İnternet Kaynağı	%1
6	www.ogretmenler.com İnternet Kaynağı	%1
7	www.iscsjournal.com İnternet Kaynağı	<%1
8	burkonturizm.com İnternet Kaynağı	<%1

J. Tur.

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler:

Adı Soyadı : Mustafa Can SAYILI
Doğum Yeri ve Tarihi : Yenimahalle / 13.02.1994

Eğitim Durumu

Lisans Öğrenimi : Gazi Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu
Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Bölümü

Yüksek Lisans Öğrenimi : Akdeniz Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Beden Eğitimi ve Spor Eğitimi Ana Bilim Dalı

Bildiği Yabancı Diller : İngilizce

Bilimsel Faaliyetleri : Certel Z., Sayili M.C., Yildirim H. , Aksoy O., "Spor Yapan ve Spor Yapmayan Ortaokul Öğrencilerinin Beden Eğitimi ve Spor Dersi Değer Yönelimleri", 2. ULUSLARARASI HERKES İÇİN SPOR VE WELLNESS KONGRESİ, ANTALYA, TÜRKİYE, 25-28 Nisan 2019, pp.90-90

İş Deneyimi

Stajlar : 2015-2016 Tevfik İleri İmam Hatip Ortaokulu

Projeler :

Çalıştığı Kurumlar : Versus Sports Club İncek / ANKARA

Süleyman Şah Ortaokulu Sincan / ANKARA

Antalya Gelişim Gençlik Spor Kulübü /ANTALYA

İletişim

E-Posta Adresi : cansayili@gmail.com